

LIETUVA - RUSIJA
CBC 2014-2020

Bendras paveldas
Kuršių mariose:
nuo ypatingo iki žinomo
(CrossHeritage)

Project Common Heritage
of Curonian Lagoon:
from Extraordinary to Familiar
(CROSS-HERITAGE)

Paveldas Kuršių mariose: nuo ypatingo iki žinomo

Heritage of Curonian Lagoon: from Extraordinary to Familiar

ALMANACHAS
ALMANAC
2021

Šį projektą finansuoja
Europos Sąjunga
ir Rusijos Federacija

Šį projektą finansuoja
Europos Sąjunga
ir Rusijos Federacija

LIETUVA - RUSIJA
CBC 2014-2020

*Paveldas
Kuršių mariose:
nuo ypatingo
iki žinomo*

*Heritage
of Curonian Lagoon:
from Extraordinary
to Familiar*

KALININGRADAS
KALININGRAD

2021

ISBN 978-5-9971-0639-3
UDK [551.435.37:9113] (261.24)
BBK [26.221:26.89] (922.0)

Leidinyi parengtas igyvendinant projektą „Bendras Kuršių marių paveldas: nuo nepaprasto iki pažįstamo“ (CROSS-HERITAGE), Nr. LT-RU-1-038, Lietuvos ir Rusijos bendradarbiavimo per sieną programa.

Projekto tikslas: skatinti kultūrinį, edukacinį ir rekreacinį turizmą pasienio regione atgaivinant bendrą paveldą ir tradicinius amatus.

Projekto uždaviniai:

- Naujų turizmo produktų ir paslaugų kūrimas: tarpvalstybiniai vandens ir sausumos turistiniai maršrutai ir Almanacho, pasakojančio apie bendros gamtos, istorijos ir kultūros raidą, leidyba.
- Tradicinių vėtrungių, keramikos dirbinių ir laivų gamybos infrastruktūros sukūrimas, atkūrimas ir pritaikymas.
- Tarpvalstybinių amatininkų ir akademinės bendruomenės įgūdžių tobulinimas ir keitimasis žiniomis siekiant tolesnio tvaraus turizmo vystymo regione.
- Plačiosios visuomenės žinių apie tradicinius amatus ir bendrą kultūrą skatinimas: edukacinių programų rengimas, renginiai ir viešos paskaitos, skirtos vietos ir tarptautiniams turistams bei bendruomenėms.

Projekto partneriai:

„Kintai Arts“ (Lietuva); Federalinė valstybės biudžetinė įstaiga „Nacionalinis parkas „Kurškaja kosa“ (Rusija); Immanuelio Kanto Baltijos federalinis universitetas (Rusija); Klaipėdos universitetas (Lietuva); Pasaulio vandenyno muziejus (Rusija); Šilutės rajono savivaldybės administracija (Lietuva).

The publication is prepared within the project «Common Heritage of Curonian Lagoon: from Extraordinary to Familiar (CROSS-HERITAGE), №LT-RU-1-038 of the Lithuania-Russia Cross-border cooperation Programme.

Aim of the project: encourage cultural, educational and recreational tourism in the border region by reviving common heritage and traditional crafts.

Project objectives:

- Developing new tourism products and services: cross-border water and land tourist routes and publication of the Almanac, telling the story about development of common nature, history and culture.
- Creating, restoring and adapting infrastructure for the use of traditional weathercock, ceramics and ship-building activities.
- Enhancing skills and exchanging knowledge between cross-border craftsmen and academia for further sustainable development of tourism in the region.
- Promoting knowledge of traditional crafts and common culture among general public: preparing of educational programs, events and public lectures for local and cross-border tourists and communities.

Project partners:

“Kintai Arts” (Lithuania); Federal State Budgetary Institution “National Park “Kurshskaya kosa” (Russia); Immanuel Kant Baltic Federal University (Russia); Klaipeda University (Lithuania); Federal State government-financed institution Museum of the World Ocean (Russia); Administration of Silute district municipality (Lithuania).

Turiny

Įvadas

Gumeniuk I. S., Batuchina A.

4

Kuršių marių laivų statybos ir naudojimo tradicijos

Šalygin V.

7

Žvejų vėtrungės – unikalus reiškiny

Baltijos regione
Šalygin V., Bolšakova O.V.

16

Kuršių nerija – unikalus gamtos kūrinys pasienio regione

Batuchina A., Čepienė E., Bolšakova O. V.,
Fedorova T. I., Majorova J. A.

22

Istorijos-kultūros paveldas ir turizmo potencialas Kuršių marių pakrančių teritorijose (išskyrus Kuršių neriją)

Batuchina A., Gumeniuk I. S., Belov N. S.,
Peker I., Spiriajevas E., Čepienė E.

48

Table of contents

Introduction

Gumenyuk I.S., Batukhina A.

Traditions of Building and Using Vessels for the Curonian Lagoon

Shalygin V.

Fisherman's weathervanes as a unique phenomenon in the Baltic region

Shalygin V., Bolshakova O.V.

Curonian spit as a unique nature-made site of the cross-border region

Batukhina A., Chepiene E., Fedorova T.I.,
Bolshakova O.V., Mayorova Y.A.

Historical and cultural heritage and tourism potential of the coastal areas of the Curonian Lagoon (excluding the Curonian Spit)

Batukhina A., Gumenyuk I.S., Belov N.S.,
Peker I., Spiriajevas E., Chepiene E.

Įvadas

Kodėl šis almanachas jūs sudomins?

Rusijos ir Lietuvos partnerių kartu sukurtas leidinys skirtas plačiajai visuomenei susipažinti su Kuršių marių regiono gamtos, kultūros ir istorijos paveldu. Tai bus įdomu tiek specialistams ir tiems, kurie nori pažinti šį unikalių pasienio regioną. Tiek profesionalus keliautojas ar atsitiktinis turistas, suaugęs ar vaikas, keliaujantys individualiai, poroje ar su šeima, ar su bendradarbiais, kiekvienas čia ras ką nors įdomaus ir nepažįstamo. Unikaliūs Kuršių marių vandenys ir pakrantės nepaliks abejingų: gamta įkvepia, istorijos atgaivina ir priverčia susimąstyti, o unikalių objektų ir nuostabių vietų gausa neleis nuobodžiauti net išrankiausiam keliautojui. Šis almanachas neabejotinai bus naudingas kaip informacinis pažintinis vadovas moksleiviams, studentams, kurie studijuoja šio pasienio regiono gamtos, istorijos ir kultūros ypatybes, turizmo išteklius.

Šis almanachas – tai straipsnių rinkinys, kurį vienija bendra idėja – supažindinti skaitytojus su unikaliu Kuršių marių pasienio regionu. Pateikiama svarbi informacija apie gamtos, istorijos ir kultūros paveldo vertybes, turizmo ir rekreacijos objektus, saugomas teritorijas ir jų lankomiausias vietas. Pateikiama originali informacija apie regiono raidą, kuri apima dvi šio regiono valstybes – Lietuvą ir Rusijos Federacijos Karaliaučiaus kraštą. Šiame regione abi šalys vienija bendras gamtos, istorijos ir kultūros paveldas. Almanachas supažindina su Kuršių mariomis kaip su regiono širdimi, pasakojimais apie Kuršių neriją, unikaliu kultūros kraštovaizdžio, istorija, pasakojimais apie spalvingas vėtrunges. Almanachas padės pažinti neįprastas pasienio regiono vietas, gyvenvietes, įlankas, pakrantes. Keliaukite per Kuršių marių pasienio ir pakrančių regioną su šiuo almanachu.

Introduction

Why will this almanac catch your interest?

This publication that was jointly created by Russian and Lithuanian partners is intended for the general public and dedicated to the cultural and historical heritage of the Curonian Lagoon region. It will be interesting both for specialists and those who have just started to get acquainted with this incredible and unique landscape. Everyone: a professional tourist or a casual traveler, an adult or a child, being alone, with a family or in a group, even a local resident will find something fascinating and unfamiliar here. The unique site of the water and coastal area of the Curonian Lagoon will allow nobody to stay indifferent: nature inspires, reviving history gives you pause for reflection, and the abundance of original sites and wonderful spots will not leave the most discerning tourist bored. This book will undoubtedly be useful as a research and information guide for schoolchildren and students who study historical and cultural patterns, natural and tourism potential of this cross-border region.

The almanac is a collection of independent popular science articles united by a common idea – to acquaint readers with the unique region of the Curonian Lagoon. The publication includes articles on the historical and cultural heritage, tourism and recreational facilities, as well as information on protected areas and main attractions. There are details showing originality, historical and modern features of the region's development as part of two states united by a common historical and cultural heritage. The almanac will introduce you to the Curonian Lagoon as the heart of the region, tell the history of the Curonian Spit as a unique cultural landscape, remind you of stories about colorful weathervanes and help you navigate and get acquainted with the

Kuršių marios yra didžiausia Baltijos jūros įlanka, kurią nuo jūros skiria Kuršių nerija. Photo Airpan

The Curonian Lagoon is the largest lagoon in the Baltic Sea separated from the sea by the Curonian Spit. Photo Airpan

Kuršių marios – pasienio regiono širdis

Kuršių marios yra didžiausia Baltijos jūros įlanka, kurią nuo jūros skiria Kuršių nerija. Marių plotas 1584 km². Sąsiauris, jungiantis marias su Baltijos jūra, yra Lietuvos mieste Klaipėdoje. Valsybės siena driekiasi per marių akvatoriją. Valstybių siena marias dalija į dvi dalis. Šiaurinė dalis (381,6 km² ploto) priklauso Lietuvai. Pietinė dalis (1203 km² ploto) priklauso Rusijos Federacijos Karaliaučiaus kraštui. Kuršių marių vandens tūris yra 6,2 km³. Marios laikomos sekliomis, vidutinis gylis yra 3,7 m., giliausios marios yra Karaliaučiaus srities pusėje. Pagal pakrantės ir gylio kontūrus Kuršių marias galima sąlyginai suskirstyti į tris dalis. Šiauroji marių dalis yra į šiaurę nuo Nemuno upės žiočių. Ties Nemuno delta ir ties Nida marios yra ganėtinai seklios. Daugumoje vietų gylis nesiekia dviejų metrų. Pietinė marių dalis yra tarsi didžiulė įduba, kurios gylis 4-6 m. Taigi, marios gilėja nuo Lietuvos-Rusijos sienos į Pietus. Didesni gyliai būdingi pietrytinėje dalyje ties Rasytės gyvenvieta (rus. Рыбачий), kur gyliai siekia apie 6-7 m. Vandens lygis mariose vidutiniškai 12 cm aukštesnis nei Baltijos jūroje.

Kuršių marios dėl savo hidrologinių ir hidrocheminių savybių yra turtingos žuvų ištekliais. Aptinkamos

unusual places of the cross-border region, Lithuanian and Russian settlements located on the shores of the lagoon. Now take a journey through this amazing region with this almanac.

The heart of the cross-border region – the Curonian Lagoon

The Curonian Lagoon is the largest lagoon in the Baltic Sea separated from the sea by the Curonian Spit. The area of the lagoon is 1584 km². The strait connecting the lagoon with the Baltic Sea is located near the Lithuanian city of Klaipėda. The state border runs along the water area of the lagoon, dividing the lagoon into two parts. The northern part (with an area of 381.6 km²) belongs to Lithuania; the southern part (with an area of 1203 km²) is part of the Kaliningrad region of the Russian Federation. The volume of the lagoon is 6.2 km³. The lagoon is considered shallow, with an average depth of 3.7 m. By the outline of the coastline and depths, the Curonian Lagoon can be conditionally divided into three unequal parts. Its narrow part is shallow north of the mouth of the Nemman River and from the town of Nida; depths do not exceed two meters almost in all places. The southern larger part looks like a vast basin with 4–6 m depths. Therefore, the lagoon gradually becomes deeper southwards, especially southeast of Rybachy village,

48 rūšių žuvys, kurios pagal biologinį ritmą ir paplitimą skirstomos į tris pagrindines grupes:

- *Vietinės marių žuvys*, kurios čia veisiasi ir gyvena – tai karšiai, lydekos, ešeriai, kuojos ir kt. Jų ištekliai gausūs, jas galima žvejoti.

- *Migruojančios žuvys*, kurios periodiškai patenka į marias iš jūros ir toliau į upes nerštui, vėliau šios žuvys grįžta į jūrą. Išimtis yra unguriai, kurių migracija atvirkštinė, nes unguriai migruoja neršti į jūrą. Migruojančioms žuvims priskiriami syka, stintos ir kt. Šių žuvų ištekliai nėra gausūs, tačiau minėtos rūšys yra vertingos.

- *Upių žuvys* veisiasi ir gyvena upėse, tačiau patenka į marias. Šios žuvys sugaunamos mažais kiekiais ir neturi jokios komercinės vertės.

Kuršių marios atlieka svarbų vaidmenį tiek Lietuvos, tiek Rusijos Federacijos ūkyje ir ekonomikoje. Pastaraisiais metais Kuršių marios ypač kinta, daugiausia dėl žmogaus ūkinės veiklos. Tarša paveikė daugelį vandens augalų, o žuvų ištekliai pradėjo mažėti. Klaipėdos uosto, gamybos įmonių veikla Lietuvos ir Rusijos marių pusėse neigiamai veikia tiek gamtą, tiek žmonių gyvenamąją aplinką.

Kuršių marios – tai unikalus kūriny, gamtos dovana, o mūsų tikslas – kruopščiai ir atsakingai jais grožėtis ir rūpintis.

where the depths reach 6–7 m. The water level in the lagoon is above the level of the Baltic Sea (by 12 cm on average).

The Curonian Lagoon is a highly productive fishery water body due to its hydrological and hydrochemical characteristics. The lagoon is home to 48 fish species. According to their lifestyle and distribution, they can be divided into three main groups:

- *Resident fish*, i.e. those that live in the lagoon on an on-going basis. These are bream, pike perch, smelt, perch, roach and others. All of them are numerous, most of them are fished.

- *Migratory fish* – these fish periodically enter the lagoon from the sea and further into the rivers for spawning, afterwards the fish return to the sea. Eel is an exception with its reversed migration: it enters the lagoon from the sea at a young age, grows, and goes back to the sea for spawning. Migratory fishes of the Curonian Lagoon include whitefish, smelt, carp, and eel. This fish group is not so numerous, but very valued in terms of taste and is also commercially important.

- *River fish* are those that breed and live in rivers, but also enter the lagoon. These include grayling, asp, podust, barbel and others. They are caught in insignificant quantities and have no commercial value in the lagoon.

The Curonian Lagoon plays an important role in the economic life of both Lithuania and the Russian Federation. However, in recent years, the Curonian Lagoon has especially changed, largely due to man-made impacts. A great number of aquatic plants have been affected by pollution and the amount of fish has decreased significantly. The activities of the Klaipėda port, plants and factories in the Klaipėda and Kaliningrad regions negatively affect both nature and people's way of life. The Curonian Lagoon is a unique creation, a gift from nature, and our goal is to carefully and responsibly admire and take care of it.

Kuršių marių laivų statybos ir naudojimo tradicijos

Laivų statybos sąlygos Kuršių marių pietinėje dalyje

Karaliaučius (rus. Kaliningrad) ir Klaipėda – tai miestai, turintys ilgametės laivybos ir žvejybos tradicijas. Iki XX amžiaus pradžios, kol nebuvo atidarytas jūrinis kanalas iš Aistmarių į Baltijos jūrą, visi kroviniai buvo gabenami mažais laivais, baržomis ir valtimis. Vienas iš svarbesnių laivų tipų krovininių gabenimui buvo laivai-valtės „Kurėnai“, kurie buvo specialiai statomi žvejybos tikslams sekliuose vandenyse. Šie laivai-valtės galėjo gabenti 3-4 t svorio krovinius arba daugiau nei 10 žmonių. O kur yra žmonių, ten yra ilgų kelionių, kurias lydėjo tradicijos, istorijos ir kuriamos legendos. Šiandien visa tai tiek Karaliaučiaus krašto, tiek Lietuvos navigacijos laivais ir laivų statybos paveldas. Reikėtų pažymėti, kad šiuos laivus-valtes sovietiniai žvejybos kolūkiai dar naudojami po Antrojo pasaulinio karo iki pat 1950-ųjų vidurio. Tai reiškia, kad Kurėnai (vok. Kurenkahn) atspindi Kuršių marių pakrantėse gyvenančių tautų bendrą istoriją.

Karaliaučius srityje Pasaulio vandenyno muziejus nuo pat įkūrimo dienos išsamiai nagrinėjamos laivų statybos ir žvejybos tradicijos Pietų Baltijoje. Lietuvoje Kuršių marios tiria Klaipėdos universiteto mokslininkai, Lietuvos jūrų muziejaus specialistai. Dar 2000 m. kai gintaro kombinato karjere buvo rastas XIX amžiaus plokščiadugnio laivo liekanos (panašios į kurėno), buvo nuspręsta atstatyti šio senojo laivo-valtės fragmentus. Po rekonstrukcijos ir konservavimo šio kurėno fragmentai buvo demonstruojami „Pakhouse“ parodų komplekse. Tuo metu dar nebuvo planuojama, kad tradicinių laivų statybos tema bus tęsiama ir ateityje. Vėliau, 2012 m. kultūros įstaiga Lodeiny kieme atkūrė istorinį laivą „Kurėnas“. Projektas iš karto tapo sėkmingu, kad

Traditions of building and Using Vessels for the Curonian Lagoon

Conditions for the commencement of shipbuilding for residents of the southern part of the Curonian Spit

Kaliningrad and Klaipėda are cities with long-standing maritime and fishing traditions. Until the early 20th century, until the Mosrkoj Canal was opened, small ships, barges and boats were used to transport all kinds of cargo. A kurenas was one of such floating crafts – a real hard worker, specially created for fishing in shallow water and capable of carrying up to 3–4 tons of cargo or more than 10 people. And where there are people, there are long travels, which were accompanied by the birth of traditions, stories and legends. Today, all of this constitutes the maritime and shipbuilding heritage, not only of the Kaliningrad region's residents, but also of neighboring Lithuania, where kurenases were historically built and used. It is worth noting that these vessels were used by Soviet fishing collective farms after World War II, until the mid-50s. This means that a kurenas (kurenkahn) reflects the common history of the peoples living on the shores of the Curonian Lagoon.

In the Kaliningrad region, the Museum of the World Ocean has been studying in depth the topic of traditional shipbuilding and fishing in the southern Baltic region since its foundation. In Lithuania, the Klaipėda University and the Maritime Museum study the Curonian Lagoon. Back in 2000, when a hulk of a 19th century flat bottom ship (like that of a kurenas!) was discovered in a quarry of the Amber Combine, it was decided to restore to the greatest possible extent and study the old vessel's fragments. After reconstruction and conservation, it became the dominant feature of Pakgauz exhibition complex. However who could know back then that the theme of traditional shipbuilding would be vividly continued. In 2012, when a cultural institution at Lodeyny Dvor recreated the historic kurenas boat, and the project was so successful that the museum began to use the replica not

muziejus šią sukurta kurėno repliką pradėjo naudoti kaip eksponatą ir kaip veikiantį burlaivį. Buvo pradėtos gaivinti jūreivystės tradicijos bei kiti su jomis susiję verslai, kurie buvo vykdomi keletą šimtmečių.

Žvejybos tradicijos Kuršių marių pakrantėje

Žvejyba Kuršių mariose buvo tradicinė veikla ir egzistavo dar prieš į šiuos kraštus atsikeliant Kryžiuočių ordino riteriams. Kryžiuočių ordino tvarka labai pakoregavo žvejų gyvenimą. Žvejyba tapo reguliuojama. 1353 m. buvo leidžiama žvejoti tam tikras žuvų rūšis ir jų nustatyta kiekį. Buvo įvestas žvejybos mokestis, kuris iš pradžių nebuvo labai didelis, tačiau apie 1640 m. žvejybos taisyklės buvo sugriežtintos. Vėliau po Kryžiuočių ordino sekuliarizacijos (kai jo turtas buvo perleistas susikūrusios Prūsijos karalystei, žvejybos mokestis buvo nustatytas gerokai didesnis ir siekė 20 markių, 30 lydekų ir 240 karšių per metus. Verslinei žūklei valtį galėjo naudoti tik tie, kurie turėjo paveldėjimo teises. Keičiant gyvenamąją vietą gyventojai galėjo grįžti į žvejybą, tačiau su sąlyga, kad pertrauka neturėtų viršyti 40 metų. O ką turėjo daryti tie, kurie neturėjo tokios teisės? Pasirodo, teisę žvejybai buvo galima išsinuomoti. Tuom aktyviai pasinaudojo žvejybos teisės turėtojai, kurie norėdavo papildyti savo šeimos biudžetą. Svarbu paminėti, kad žvejai niekada nebuvo pasiturintys. Kuršių nerijos gyventojai iki nerijos pritaikymo poilsiautojų poreikiams, dažnai buvo vadinami skurdžiais. Tuo metu vietos žvejai dar nežinojo, kad gali užsidirbti pinigų išnuomodami namus poilsiautojams, todėl žvejyba dar ilgai išliko pagrindiniu pragyvenimo šaltiniu vietos gyventojams.

Laivų statybos tradicijos Kuršių marių pakrantėje

Kurėnas – tai tradicinė Kuršių marių ir Aistmarų, taip pat Baltijos jūros pakrantės gyventojų plokščiadugnė valtė. Tokio tipo valtės buvo pradėtos statyti dar XVI a, nors yra pagrindo manyti, kad panašios formos laivai buvo ir anksčiau. Ypač turint omenyje plokščiadugnę konstrukciją, kuria vikingai plaukiodavo sekliuose vandenyse.

Kuo ypatingi kurėnai? Laivo ilgis buvo 10-11 metrų, o plotis – 2,7-3 metrų, laivo keliamoji galia 3-4 tonos. Tokioje valtėje patogiai tilpo 4-5 žvejai. Buvo burlaivių ir didesnių (vok. Keitelkahn), kurių ilgis siekė net 13 metrų su didesne keliamąja galia.

only as an exhibit, but also as a functioning sailing ship, practically reviving the traditions of sailors who used to inhabit this land several centuries ago.

Fishing traditions on the coast of the Curonian Lagoon

Fishing in the Curonian Lagoon was a traditional activity and existed even before the arrival of knights of the Teutonic Order on this territory. The Order's rules made significant adjustments to the life of fishermen. Fishing became regulated. In 1353, certain species and the amount of fish allowed to be caught were strictly rationed. Needless to say that a tax was introduced, though it was insignificant at first. However, as early as in 1640, the fishing regulations were tightened. After the secularization of the Teutonic Order and the emergence of the Duchy, the tax became significantly higher and amounted to 20 marks, 30 pikes and 240 breams per year. Only those who had relevant inheritance rights could use a boat for commercial fishing. When changing their place of residence, people could return to fishing, but provided that the break did not exceed 40 years. But what were those to do who did not have such a right? It proves that it could be leased. And this was quite popular among the lucky holders of fishing rights in order to replenish the family budget a little. It is worth noting that fishermen had never been rich. And the inhabitants of the Curonian Spit before the start of construction of recreational areas and rapid cottage construction in this area were generally considered poor. In those days, they did not yet know that they could earn money simply by renting out their houses to vacationers. Therefore, fishing remained the main source of livelihood for local residents.

Shipbuilding traditions on the coast of the Curonian Lagoon

Kurenas is a traditional flat bottom boat of residents of the Curonian and Vistula Lagoons, as well as the coastal area of the Baltic Sea. This type of boats began to be constructed in the 16th century, although it is safe to assume that vessels of this design had existed earlier. This mainly concerns the flat bottom structure, which the Vikings used to sail in shallow water.

What was special about kurenases? The vessel was 10–11 meters long, 2.7–3 meters wide, with displacement of 3 tons. Such a boat could comfortably accommodate 4–5 fishermen. However, there were even larger sailboats – keitelkahns. The length of some of them reached 13 meters, and the carrying capacity of such vessels respectively increased.

Kurėnus statyti buvo nepaprastai sunku. Dažnai tam tikslui susiburdavo grupė laivadirbių, kurie turėjo kvalifikuotus dailides, kalvius, amatininkus, kurie mokėjo pinti virves, siūti bures. Kurėnai tapo ne tik laivu, bet ir šeima², kuri simbolizavo viltį ir namus. Dideli kurėnai buvo statomi pietinėje Kuršių marių dalyje, kur buvo lengviau rasti kvalifikuotų laivadirbių, amatininkų, kėlimo mechanizmų ir kitos įrangos, reikalingos kurėnų statybai.

Kuršių marių pietinės ir šiaurinės dalies laivų statytojai buvo įvaldę skirtingus įgūdžius laivadirbystėje. Kuršių marių pietinėje dalyje buvo naudojamos gofruotos burės, kurių dydis kurėnuose siekė apie 70 m², o ant keitelinėse burvaltėse apie 90 m². Žvejai šiaurinėje Kuršių marių dalyje labiau naudojo sprintines bures.

Laivai daugiausiai buvo naudojami žvejybai priekrantėse. Žvejai plaukdavo į marias vienai, dviem, kartais trimis dienoms. Kodėl tiek trumpai? Pagautą žuvį reikėjo išlaikyti šviežią, o šaldymo įrangos tuo metu nebuvo. Su sugauta žuvimi žvejai skubėdavo plaukti namo, kur jų nekantriai laukė žuvies supirkėjai su vežimais, arba žvejai su sugautu laimikiu plaukdavo į didesnių gyvenviečių prieplaukas, kur norėdavo pelningiau parduoti sugautas žuvis.

Kokios žuvys buvo paklausios tarp vietinių gurmanų? Tai plekšnės, lydeka, lašišos, unguriai (tačiau pastarojo laimikis buvo griežtai reglamentuojamas ir labai ribojamas). Buvo paklausios paprastesnės žuvys – stintos, ešeriai, kuojos, karšiai, kurias noriai pirkdavo mažiau pasiturintys gyventojai. Iš viso mariose buvo žvejojama daugiau nei penkiasdešimt rūšių žuvų.

Kodėl kurėnai tapo populiariausiais žvejybiniais laivais? Viskas dėl nedidelės grimzlės, kuri siekia nuo 40 iki 60 centimetrų. Tai leido kurėnams laisvai plaukti mariomis kur didelis gylis, ir kur sekumos priplaukiant arčiau kranto. Tam buvo specialiai sukurtos kurėnų konstrukcijos – plokšti valčių dugnai, kurie tai pat atlieka ir kilio funkciją sekliuose vandenyse. Iki motorinių valčių atsiradimo pagrindinė žvejybinių valčių varomoji jėga buvo burės. Kurėnuose dažnai būdavo dvi burės. Burės buvo naudojamos ne tik plaukimui, bet buvo naudojamos laivo valdymui tinklų į vandenį metimo metu. Įdomu tai, kad šį įgūdį žvejai Kuršių mariose naudojo iki XX a. vidurio, kai burlaivius pakeitė laivai dyzeliniais varikliais. Patyrę kapitonai neskubėjo atsakyti burių ir jas

It was extremely difficult to build a kurenas alone. Oftentimes, a group of craftsmen gathered for this purpose, which possessed a whole range of carpentry and blacksmith skills, they weaved ropes and sewed sails. It is not surprising that the kurenas became not just a floating craft, but a part of the fisherman's family, serving as a symbol of hope and home for the crew that set off for the catch. Large kurenases were usually built in the southern part of the Curonian Lagoon, where it was easier to find qualified specialists, hoisting devices and other equipment for production.

Shipbuilders of the southern and northern parts of the Curonian Lagoon had their own preferences in the sailing equipment for ships. Thus, southerners used a haffle sail more often, the size of which reached 70 m² on kurenases and 90 m² on keitelkahns, whereas fishermen from the northern part preferred sprint sailing equipment.

The vessels were used mainly for coastal fishing. As a rule, fishermen sailed to the lagoon for one or two, sometimes three days. Why so few? It is simple. The caught fish had to be kept fresh, and refrigeration units had not been invented back then. Therefore, the fishermen hurried back home, where resellers with carts were impatiently waiting for them, or headed to the wharves of the surrounding towns to profitably sell the fresh catch.

What kind of fish was in demand among local gourmets? Definitely, flounder, pike perch, salmon, eel (though catching of the latter was strictly regulated and sometimes was on the border of poaching). The cheaper fish – smelt, perch, roach, and bream – was well bought up by the poor. In total, more than fifty fish species were found in the lagoon, many of which are still commercially important.

Why did the kurenases become the most popular fishing vessels in this area? It is all about shallow draft. It reached from 40 to 60 centimeters, which allowed a kurenas to run smoothly along the lagoon, the average depth of which was 3.7 meters, and to approach the shore as close as possible. This was achieved due to a special design: the vessels were flat bottomed, and the keel functions were performed by centerboards, which were raised in shallow water.

Before the advent of motor boats, the main driving force of fishing boats was a sail. A kurenas had two of them. They were needed not only to set the ship in motion, but also to hold the boat when setting nets. It is curious that this skill was used by domestic fishermen in the mid-50s, when ships with diesel engines replaced the sailing fleet. Experienced captains were

dar daug metų sėkmingai naudodavo žvejybai.

Kurėnai taip pat buvo naudojami krovinių gabnimui. Navigacijai priekrantėse buvo naudojamos valtės su plokščiais dugnais. Dėl smarkių audrų metu, kurios dažnai kyla ne tik jūroje, bet ir mariose, kurėnais buvo sudėtinga plaukti pučiant stipriam vėjui ir esant dideliam bangavimui, nes galėdavo plaukiant apsiversti. Kuršių marių žvejai blogu oru būdavo krante, o patys laivai būdavo nutempiami į krantą.

Žvejybos centras pietinėje Kuršių marių dalyje buvo Labagyno vietovė, kurioje 1939 m. gyveno apie 547 gyventojai. Čia veikė keturmetė mokykla, viešbutis, kepykla. Didžiausi žvejų kaimai pietinėje Kuršių marių dalyje buvo išsidėstę Labguvos apylinkėse (dabar rus. Polesk).

1931 m. Vokietijos jūrinės žūklės almanache užfiksuotas žvejų ir valčių skaičius kaimuose pietinėje Kuršių marių dalyje:

- Gilgėje – 80 kurėnų ir 42 keitelinės valtės
- Elkverderyje – 80 kurėnų ir 40 keitelinų valčių
- „Juvendte“ – 9 kurėnai ir 3 keitelinės valtės
- Haffwerder – 4 keitelinės valtės ir 3 kurėnai
- Deimemünde – 18 kurėnų ir 6 keitelinės valtės
- Haffwinkelis – 125 keitelinės valtės ir 48 kurėnai
- Rinderortas – 138 keitelinės valtės ir 28 kurėnai
- Julienhöh – 14 keitelinės valtės ir 6 kurėnai

Kurėnų klestėjimas

Kurėnų klestėjimas laikoma XIX – XX amžių sandūra. 1914 m. prasidėjo Pirmasis pasaulinis karas ir Vokietijos kariuomenei reikėjo daug maisto atsargų. Tai buvo labai pelningas laikas žvejams. Armijos karininkai pirkdavo žuvį dideliais kiekiais. Būtent Kuršių marios buvo turtingiausias žuvų ištekliais vandens telkinys tuometinėje Vokietijoje. Žuvies supirkimas dideliais kiekiais tęsėsi iki 1917 m., kai žvejams buvo įsakyta visą laimikį perduoti valstybei. Marių žvejai kiekvienam šeimos nariui galėjo palikti tik 5 svarus žuvies. Tokia buvo nustatyta tvarka karo metu ir galiojo iki 1920 m. Žinoma, visa tai neigiamai paveikė žvejų šeimų gerovę. Vėliau šie ribojimai buvo panaikinti. Kurėnų žvejai vėl galėjo laisvai perduoti savo laimikius. Per metus Kuršių mariose buvo sugaunama iki 14 000 tonų žuvies. Žvejų šeimos pamažu pradėjo ekonomiškai stiprėti.

not going to be in any rush to part with sails and successfully used them.

In addition to its main function, the kurenas was used as a cargo transport ship. Flat bottom boats were used for coastal navigation. However, in severe storms, which often occur not only at sea, but also in lagoons, kurenases were powerless in the face of the onslaught of the elements. In a strong wind, they could simply roll over. Centerboards turned out to be ineffective during the storm. Speaking of which, the fishermen of the Curonian Lagoon tried to wait out the bad weather onshore, while the ships themselves were dragged ashore with the help of primitive spiers.

The center of fishing in the southern part of the Curonian Lagoon was the village of Labagen. In 1939, there were 547 inhabitants. The village had a four-year school, a hotel and a bakery.

The largest fishing villages in the southern part of the Curonian Lagoon were located in the Labiau region.

German Almanac for Marine Fisheries 1931 records the following number of fishermen and boats in the villages of the southern part of the Curonian Lagoon:

- Gilge – 80 kurenkahns (kurenases) and 42 keitelkahns,
- Elchwerder – 80 kurenkahns (kurenases) and 40 keitelkahns
- Juwendte – 9 kurenkahns (kurenases) and 3 keitelkahns
- Haffwerder – 4 keitelkahns and 3 kurenkahns (kurenases)
- Deimemünde – 18 kurenkahns (kurenases) and 6 keitelkahns
- Haffwinkel – 125 keitelkahns and 48 kurenkahns (kurenases)
- Rinderort – 138 keitelkahns and 28 kurenkahns (kurenases)
- Julienhöh – 14 keitelkahns and 6 kurenkahns (kurenases)

Heyday of kurenases

The heyday of kurenases is widely thought to be at the turn of the 19th – 20th centuries. Let us recall that World War I began in 1914, and the German army required a large amount of foodstuffs. It was the finest hour for the fishermen, as supply officers bought fish in large quantities. It should be added that the Curonian Lagoon was the richest fish basin in Germany. Things had proceeded in this train until 1917, when unexpectedly the

Kuršių marių žvejų gyvenimo ypatumai ir tradicijos

Ar Kuršių marių ir Vyslos marių žvejai gerai gyveno? Pasak rusų keliautojų, gyvenimas vietiniuose kaimuose buvo paprastas. Namai neišsiskyrė prabanga. Namai buvo statomi kuo arčiau marių. Namų šiaurinėje pusėje dažnai būdavo įkurta žuvų ledainė, kurioje žvejų šeimos laikydavo sužvejotas žuvis. Virtuvėje būdavo ugniakuras maisto gamybai, šilumai. Dūmai išeidavo per stogo viršų. Šiais dūmais būdavo rūkoma žuvis. Tokiuose namuose nebūdavo kamino.

Tradiciniam žuvies rūkymui buvo naudojamo pušų ir kadagių kankorėžiai, kurie iš anksto buvo mirkomi vandenyje su eglėšakėmis. Taip buvo daroma siekiant, kad kankorėžiai iš karto nesudegtų, o išskirtų daugiau dūmų žuvies rūkymui. Dėl to žuvis įgavo specifinę auksinę spalvą ir ypatingą kvapą bei skonį, kurie būdingi Kuršių nerijoje rūkytoms žuvis.

Kalbant apie vietos gyventojų gyvenimą, tiksliną priminti kai kurias tradicijas. Pavyzdžiui, namų ūkiams buvo laikoma nepriimtina skolintis pinigų ar daiktų, jei tuo metu žvejys žvejojo. Duoti, skolinti duonos buvo nepriimtina. Buvo tikima, kad šiuo atveju šeimos galva liks be laimikio.

Beje, norėdami privilioti sėkmę, tai yra, norėdami gero žuvų laimikio, vyrai į žvejybą vykdavo su amuletais, kurie buvo pagaminti iš bažnyčios varpo virvės ir įvairių žvejybos įrankių dalių. Bažnyčios pastorius nuolat turėjo pirkti naujas virves varpui, o „laimingos“ šeimos turėjo akylai stebėti džiūstančius žvejybos įrankius, reikmenis. Priešingu atveju kažkas galėjo likti be tinklų, o visas kaimas – be varpų.

Žvejų žmonos ir motinos taip pat buvo labai prietaringos. Kol vyras ir vyresnieji sūnūs prieš išplaukiant į marias ruošdavo valtis, moterys žvejybos įrankius gausiai pabarstydavo druska. Tikėta, kad tai neša sėkmę. Ir jei kurėnai vis dėlto grįžo be laimikio, tuomet tinklai buvo aprūkomi parako miltelių dūmais.

Žvejams buvo labai svarbu pirmiausiai gaudyti plekšnes. Buvo manoma, kad tai sėkmingos žvejybos pradžia. Plekšnė laikoma sėkmės simboliu. Kranto miesto (rus. Zelenogradsk) herbe – plekšnė yra miesto simbolis. Vėliau Kranto miestas tapo kurortiniu miestu.

Plekšnės taip pat buvo populiarios tarp vokiečių, nes ši žuvis tapo pagrindine XIX a. per Kuršių

fishermen were ordered to hand over the entire catch to the government. The lagoon toilers were allowed to keep only 5 pounds of fish for each family member. That was the robbery in line with wartime laws! No doubt, it had most negative impact on the well-being of the fishermen's families. This continued for several years until the restriction was lifted in the 1920s. The kurenas crews were again able to freely sell their catches. Up to 14,000 tons of fish were caught per year. The fishermen's families perked up.

Traditional lifestyle and customs of fishermen of the Curonian Lagoon

But were the fishermen of the Curonian and Vistula Lagoons doing so fine indeed? According to Russian travelers, life in the local villages was quite simple. The houses were not distinguished by any frills. They were built as close to the lagoon as possible. A fish ice room was constructed in the northern part of the house. They stoked the fire as hell, though not in the entire living quarters, but only in the so-called black kitchen. There was no chimney there. Fish and nets were constantly smoked there, supposedly for their greater durability.

The traditional way of smoking fish was using pine and juniper cones. They were pre-moistened with a wet spruce broom. This was done so that the cones did not flare up strongly and gave a lot of smoke. As a result, the fish acquired a specific golden color and a special aroma characteristic of this delicacy, as the experts used to say, exclusively in the Curonian Spit.

Speaking about the life of local residents, it is appropriate to recall some of their traditions. For instance, it was considered unacceptable for families to borrow money or any objects if their fisherman was out for catch at that time. It was extremely unacceptable to give bread. It was believed that in this case their breadwinner would be left without a catch.

By the way, in order to lure luck, that is, to get a good catch, men used to take amulets with them when leaving for catch. As a rule, these were pieces of the church bell rope and tackle pieces of a more successful fisherman. Needless to say, the pastor had to regularly acquire a new rope for the bell in the church, and the "lucky" person's family had to keep an eye on the drying tackles. Otherwise, someone could be left without nets, and the whole village – without bell ringing.

The goodwives were on the alert, too. While their husbands and elder sons were preparing a boat before entering the lagoon, the wives generously sprinkled the tackle with salt. It was widely believed to bring good

neriją keliavusių brolių Grimų sukurtos pasakos personažu. Plekšnė taip pat tapo personažu poetinėje A. Puškino sukurtoje istorijoje, kuri žinoma labiau kaip „Žvejo ir žuvies pasaka“. Tiesa, rusų skaitytojui A. Puškinas pakeitė egzotišką plekšnę suprantamesne – auksine žuvele.

Norėdami atlaikyti audras ir saugiai grįžti į savo šeimas, žvejai į kurėnus pasiimdavo savo vaikų kepurės, kaip dalį savo namų.

Na, ir keli žodžiai apie žvejų žmonas, moteris. Tai buvo išskirtinai atsakingos moterys, kurios ant savo pečių nešė visą namų ūkį. Prie žvejų namų būdavo sukonstruoti šoniniai vartai. Šio paprasto „įrenginio“ pagalba žvejo moteris pati viena iš vandens galėdavo ištempti kurėną pilną sugautų žuvų. Ar tai nepanašu į milžinės Neringos legendą? Žodžiu, trapias sudėjimo moterų žvejų kaimuose nebuvo.

Kur žvejai ieškojo nuotakų? Paprastai jaunuoliai iš Kuršių nerijos plaukdavo kurėnais į priešingą marių pusę ieškoti būsimų žmonių į žvejų kaimus. Pietinėse ir rytinėse marių pakrantėse buvo tai, ko Kuršių nerijoje buvo neįmanoma rasti – tai vešlūs žolynai. Tradiciškai tokios pievos būdavo dovanojamos žvejo-jaunikio šeimai kaip kraitis. Kelis kartus per sezoną žvejų šeimos plaukdavo šienauti ir parsiplukdyti šieno. Kol vyrai žvejai šienaudavo, jų žmonos tuo metu apsistodavo pas artimuosius.

Svarbu apibūdinti ir pačią vestuvių ceremoniją. Būti žvejo žmona reiškė būti „pasmerktai“ sunkiam darbui. Kai mergina ištekėdavo ir palikdavo šeimą, su jauniu eidavo į kurėną, nuotaka vilkėdavo pilką arba juodą suknelę, kuri netikdavo vestuvių šventei. Už tat pamergės būdavo labai pasipuošusios. Jos eidavo priešais procesiją elegantiškomis baltomis suknelėmis ir su juostelėmis plaukuose, tarsi sakydamos: „Mes jaunos ir gražios, ir ne mūsų eilė atsisveikinti su nerūpestinga jaunyste“.

Kurėnas „Rusna“ – muziejaus istorinio laivyno flagmanas

2010 m. Karaliaučiaus srityje buvo pradėtas kurėnų atgaivinimo projektas. Šį projektą iniciavo Karaliaučiaus miesto Pasaulio vandenyno muziejus, kurį įkvėpė Lietuvos jūrų muziejus atlikti istoriniai tyrimai ir darbai. Pasaulio vandenyno muziejaus direktorė Svetlana Genadijeva Sivkova teigė:

luck. And if kurenases still returned empty, the nets were fumigated with gunpowder smoke then.

It was vitally important for the fishermen to take a flounder out first. If this happened, the crew believed that the fishing would be successful. Flounder is generally considered a symbol of good luck; it is no coincidence that it is represented on the coat of arms of Cranz (Zelenogradsk) – the city of fishermen that also became a resort well after.

By the way, flounder is so popular with the Germans that this fish became the main character in a fairy tale of Brothers Grimm who travelled along the spit in the 19th century. The story is known to us as “The Fisherman and the Fish” in the poetic presentation of Alexander Pushkin. Tellingly, Pushkin replaced an exotic flounder with a more understandable goldfish for the Russian reader.

So as to withstand the storm and be sure to return to their families, fishermen took their children’s bonnets with them to the kurenas – a part of their home.

Well, and a few words about fishermen’s wives. These were amazing women who carried the entire household on their shoulders and not just that. Have we mentioned spier gates near the house yet? So, many fishermen’s wives could single-handedly pull a kurenas loaded with fish out of the water using this simple device. Couldn’t it be a legend about Neringa the Giantess? To cut a long story short, there were no fragile ladies among housewives on the spit back then.

Where did the fishermen look for brides? As a rule, young people from the spit went to the opposite side of the lagoon for their would-be wives. There were also fishing villages there and they used kurenases as well. However on the southern and eastern parts of the lagoon’s coast there was something that was impossible to find on the spit – land for mowing grass. Traditionally, such meadows were given to a fisherman-groom’s family as a dowry. Several times a season, the husband sailed for mowing and brought hay home, while his wife got the opportunity to stay with her relatives at that time.

The wedding ceremony itself also deserves certain attention. Being a fisherman’s wife means condemning yourself to hard work. When a girl left her family and went to the kurenas with her groom, who was supposed to take the young family across the lagoon, the bride wore a gray or dark simple dress, which was completely inappropriate for a wedding celebration as we know it. But how good-looking the bridesmaids were! They walked in front of the bridal procession wearing elegant white dresses and ribbons in their hair, as much as to

- Mes turime bendrą istoriją – Kuršių marias, unikalią Kuršių neriją, o projektas „Kurėnų sugrįžimas“ turėtų būti tęsiamas ir Rusijos Kuršių marių pusėje.

Laivas kurėnas buvo pradėtas statyti 2011 m. spalio mėn., o po 8 mėnesių kurėnas buvo pilnai pastatytas. 2012 m. muziejaus burlaivis plaukė į Klaipėdą, ir tapo ketvirtuoju Baltijos jūros regione laivadirbių pastatytu kurėnu.

Vėliau kurėnas „Rusna“ buvo įtrauktas į Pasaulio vandenyno muziejaus mažųjų laivų flotilę ir tapo nuolatinių kasmetinių kelionių „Kelias į vandenyną“ laivu-dalyviu. Plaukimų metu buvo galima išbandyti unikalias laivo galimybes. Plaukiant kurėnu marioomis, muziejaus kurėno įgula įsitikino, kad laivas yra gerai valdomas. Jo greitis nėra didelis, tačiau dėl negilios grimzlės gali lengvai švartuotis. Šiuolaikiniame „Kurėne“ įrengtas vidaus degimo variklis, tačiau šio laivo įgulai buvo įdomu išbandyti plaukti kurėnu su iškeltomis burėmis sekliuose vandenyse. Plaukime „Kelias į vandenyną“ patvirtino šio burinio laivo tinkamumą plaukioti įvairiomis sąlygomis ir leido muziejaus darbuotojams įgyti reikiamos patirties, kurią vėliau ne kartą panaudojo vėlesniuose plaukimuose kurėnu.

Dėl nemažos keliamomosios galios kurėnas naudojamas kaip pagalbinis laivas: juo galima gabenti krovinius, produktus, žmones. Laive įrengta laivo virtuvė, kurioje galima ruošti maistą ant atviros ugnies 10 žmonių (įgulos narių). Muziejaus darbuotojai taip pat nusprendė panaudoti unikalių burlaivio dizaino bruožą – apatiniame denyje iš akmenų pagamintas židiny, panašus į tą, kurį praėjusiais šimtmečiais naudojo kurėnų žvejai. Praeityje žvejams tai buvo išsigelbėjimas nuo šalčio ir maisto ruošimo vieta, kuri labai palengvino jų sunkų darbą ant vandens. Dėl įrengto židinio, žvejai galėdavo žvejoti keletą dienų.

Vienas iš kurėnų trūkumų – tai per mažai uždarų erdvių, kurios galėtų apsaugoti įgulą ir keleivius blogo oro sąlygomis. Žmonės turėjo slėptis nuo kritulių dėvint neperšlampančius rūbus. Atviros erdvės kurėnuose – tai yra dalis tradicijos, kurią būtina išsaugoti.

Nuo muziejaus kurėno sukūrimo praėjo aštuoneri metai, o muziejaus darbuotojai susidūrė su daugumai jūrininkų pažįstama problema: medinis istorinės valtės korpusas pradėjo blogėti dėl natūralių priežasčių. 2019 m. vykdant tarptautinį projektą, laivas buvo restauruotas. Trupantys fragmentai buvo

say: “We are young and beautiful, and it is not our turn yet to say good-bye to our carefree youth”.

Kurenas „Rusna“ – the flagship of the museum’s historical fleet

In 2010, a project to revive a kurenas was launched in the Kaliningrad region. It was carried out by the Museum of the World Ocean, being inspired by the work of their colleagues from the Lithuanian Maritime Museum. The main message was expressed by Svetlana Sivkova, CEO of the MWO:

– We have a common history – one lagoon, one unique spit. And the project “Return of Kurenas” should have its continuation, just the Russian one this time.

Construction of the vessel began in October 2011, and after 8 months, the kurenas was ready. In 2012, the museum sailing ship set sail for Klaipėda, where it became the fourth kurenas built by craftsmen from the Baltic Sea states.

Later on, Rusna Kurenas headed the flotilla of small vessels of the Museum of the World Ocean and became a regular participant in the annual boat trips “The Way to the Ocean”. During the operation, it was possible to confirm the unique seaworthy and design features of the boat. While traveling along the lagoon, the crew of the museum kurenas found out that the vessel was well controlled, its speed was not very high, but the shallow draft made it easy to moor almost everywhere. The modern kurenas is equipped with a gasoline engine, but its crew was interested to know how the boat would go under sail, oars and using a traditional pole in shallow water. “The Way to the Ocean” confirmed the high seaworthiness of the sailing ship and allowed the museum staff to gain the necessary experience, which they took advantage of afterwards within the framework of boat trips a good many times.

The comparatively high carrying capacity, large size and certain inertia allowed the kurenas to become a support vessel: it transports the cargoes and products required for a boat trip, as well as some of participants. There is a galley on board, where food for the crews of ten yaws is cooked over an open fire right underway. For these purposes, the museum staff decided to use a unique design feature of the sailboat: on the lower deck there is a fireplace made of stones, similar to those used by kurenas fishermen in the past centuries. For fishermen of the past, it was a salvation from the cold and a place for cooking, which greatly facilitated and made their hard work endurable. Typically, a fireplace on board made it possible for the crew to fish for several days.

Total-Ansicht mit Leuchtturm

pakeisti naujais griežtai laikantis kurėnų statybos tradicijų. Atnaujintą burlaivį šiandien galima pamatyti muziejaus prieplaukoje, šalia „R / V Vityaz“.

Švyturio šviesa – vilties spindulys virš marių

Kalbant apie kurėnus, šią burvaltę siejame su Kuršių nerija. Jau žinome, kad tokio tipo laivus pirmieji pradėjo naudoti pietinių Kuršių marių pakrančių gyventojai (Sambijos pusiasalyje) ir rytinių marių pakrančių (Mėmelio žemumos) gyventojai. Norint sėkmingai orientuotis pietinėse marių akvatorijose, kurių didžiausias plotas siekia apie 45 km, XIX a. antroje pusėje šiose pakrantėse buvo pastatyti navigaciniai ženklai, o vėliau ir švyturiai. Vienintelis išlikęs iki šių dienų švyturys yra Labagyne (rus. Zalivino). Įdomu tai, kad šią istorinę vietą buvo ištyrę Rusijos karo inžinieriai, norėdami po septynerių metų karo įrengti navigacijos ženklus, kurie leistų Vokietijai vėliau pastatyti didelį švyturį.

Taigi, marių rytinėje dalyje 1868 m. buvo pastatytas Labagyno švyturys. 1889 metais papildomai buvo pastatytas cilindro formos mūrinis bokštas. Netoliese buvo pastatytas namas švyturio prižiūrėtojui. Paskutinė švyturio dalis buvo baigta statyti iki 1914 m. Nuo tada šis švyturys tapo svarbiu navigacijos objektu Kuršių marių rytinėje pakrantėje kartu su švyturiu Rasytėje (rus. Rybachij), kuri išsidėsčiusi marių vakarinėje pusėje. 1945 m. besitraukiantys vokiečių kariai susprogdino Rasytės

Among the shortcomings of the kurenas, lack of enclosed space that could provide protection for the crew and passengers during bad weather was noted. People had to hide from rainfall under waterproof clothing. But this is also part of the tradition that the researchers agreed to follow.

Eight years have passed since the creation of the museum kurenas, and the staff of the cultural institution faced a problem familiar to most sailors: the wooden hull of the historic boat began to deteriorate due to natural reasons. In 2019, as part of an international project, the vessel was restored. The crumbling fragments were replaced in strict accordance with kurenas building traditions. The renovated sailing boat can be seen today at the museum pier, next to Vityaz R/V.

Lighthouse light – a flash of hope over the lagoon

When we talk about the kurenas, we involuntarily associate this sailing boat with the Curonian Spit. Nevertheless, this type of vessels was used, as mentioned above, by village inhabitants on the southern (Samland peninsula) and eastern (Memel lowland) sides of the lagoon. For successful navigation in the lagoon, the maximum width of which is 45 kilometers in the south, beacons (lighthouses soon afterwards) were built on shore in the second half of the 19th century. A lighthouse in the village of Zalivino (Labagienen) is the only one that has survived to this day. It is curious that this historical site was explored by Russian military engineers in order to install beacons long after the Seven Years' War, which made it possible for Germany to build a major lighthouse here after a few decades.

Therefore, the path for kurenas on the eastern side of the lagoon was illuminated by the lighthouse in the village of Labagienen. It was built in 1868. At the close of the 19th century, the lighthouse began to be rebuilt; a cylindrical brick tower appeared in 1889. A light-keeper's house was erected nearby. The last reconstruction of the lighthouse had been completed by 1914, and it became an important navigational object on the coast of the Curonian Lagoon, along with the lighthouse in the village of Rossitten (Rybachy) located on the opposite side of the water body. In 1945, the lighthouse in Rossitten was blown up by retreating German troops, and its brother in the present-day village of Zalivino was on regular duty after World War II, showing a safe way for boats located in the vicinity of USSR fishing collective farms. However, since 1985, the lighthouse has ceased to be used, it was abandoned and began to slowly collapse.

švyturį, o Labagyno švyturys ir toliau veikė po Antrojo pasaulinio karo, rodydamas saugų kelią tuometinių žvejų kolūkių laivams. Nuo 1985 m. švyturys nenaudojamas, tapo apleistu. Švyturio prižiūrėtojo namas taip pat sunyko. Vandalai sunaikino šio švyturio metalines dalis, dalis švyturio įrangos buvo pavogta ir parduoda į metalo laužą, švyturio sienos pradėjo trūkinėti.

Pasaulio vandenyno muziejus nusprendė išgelbėti istorinį, svarbų jūrinio paveldo objektą. 2019 m. vyko sėkmingos derybos su švyturio svininku – FBU „Volgos ir Baltijos vidaus vandens kelių baseino administracija“. Nuspręsta švyturį perduoti Pasaulio vandenyno muziejaus nuosavybei. Muziejus švyturį ketina restauruoti ir atidaryti parodą senajame pastate, skirtame tradicinei šios sritys laivų statybai ir žvejybai.

Šaltiniai:

1. Egorova M. G. Kuršių nerija – žvejų kraštas. Žvejybos pusiasalyje istorija nuo XIV iki XXI a. / fot. D. Vyšemirskis, M. Popovas, E. Rudakova [ir kit]. Sudarė: D. Dunajevskis. – Kaliningradas: Pictorics, 2007. – 47, [1] p.: Fot., Ill.
2. „Baltijos sergėtojas“ 2019 m. „Ejome į žygį“
3. Kretininas G. Dviejų generolų triumfas ir tragedijos. IKBFU biuletenis, I. Kantas, 2014. 12 leidimas.

Interneto šaltiniai:

<https://www.youtube.com/watch?v=VavfxIK6QJU>
<http://rostaquaindustry.ru/ar197-page2.html>
<http://www.vexillographia.ru/flags.htm>
<http://www.memelland-adm.de/fischerei.html>
<https://world-ocean.ru/ru/sobytiya-i-vystavki/sobytiya/1044-kurenas-rusna-vernulsya-iz-litvy>
<https://ru.wikipedia.org/wiki/%D0%9A%D1%83%D1%80%D0%B5%D0%BD%D0%B0%D1%81>

The light-keeper's house also fell into disrepair. Some of the metal fragments were taken away by vandals for scrap, the equipment disappeared, and formerly strong walls began to crack.

The Museum of the World Ocean decided to save the historical site related to the Russian maritime heritage from destruction. In 2019, successful negotiations were held on the transfer of the lighthouse by the owner – Administration of the Volga-Baltic Basin of Inland Waterways, Federal State-Funded Institution, to the Museum of the World Ocean. The cultural institution is looking to restore this site and open an exposition in the old building dedicated to shipbuilding and fishing traditional for this territory.

Data sources used in the publication:

1. Egorova, M.G. "Curonian Spit – fishermen's land". History of fishing on the peninsula during the 14th-21st century / photo by Vyshemirsky, D., Popov, M., Rudakova, E. [et al]; translated from German by Dunaevsky, D. – Kaliningrad: Pictorika, 2007. – 47, [1] p.: photo, graphic.
2. "Strazh Baltiki" 2019, "When we went hiking"
3. Kretinin, G. "The triumph and tragedies of two generals." IKBFU Bulletin, 2014. Issue No. 12

Internet sources:

<https://www.youtube.com/watch?v=VavfxIK6QJU>
<http://rostaquaindustry.ru/ar197-page2.html>
<http://www.vexillographia.ru/flags.htm>
<http://www.memelland-adm.de/fischerei.html>
<https://world-ocean.ru/ru/sobytiya-i-vystavki/sobytiya/1044-kurenas-rusna-vernulsya-iz-litvy>
<https://ru.wikipedia.org/wiki/%D0%9A%D1%83%D1%80%D0%B5%D0%BD%D0%B0%D1%81>

Žvejų vėtrungės – unikalus reiškiny Baltijos regione

Fisherman's Weathervanes as a Unique Phenomenon in the Baltic Region

Žvejo vėtrungių remontas

Repair of a ship weather vane

Atpažinti mariose žvejų valtis su sprintinėmis burėmis visada buvo sudėtinga. Žuvies supirkėjams tai sukeldavo papildomus rūpesčius. Pirmasis vyriausiasis žvejybos inspektorius Ernstas Berbomas pasiūlė sukurti valtimis atpažįstamuosius simbolius. 1844 m. siekiant palengvinti žvejybos kontrolę Kuršių mariose, buvo įvesta speciali ženklų sistema – vėtrungės arba vėliavėlės. Kiekvienas žvejas privalėjo iškelti šį atpažinimo ženklą ant savo kurėno stiebo viršaus. Iš pradžių tai buvo tik lentos gabalas su raidėmis. Vėliau žvejai vėtrunges papildė įvairiaspalvėmis vėliavėlėmis ir papuošė raižiniais. Tokiais aiškiai nuo kranto matomais ženklais buvo nustatoma laivo tapatybė. Kiekvienam pajūrio kaimui buvo priskirtas atskira vėliava, o kiekvienam marių regionui – skirtinga spalva. Nerijos žvejų vėliavos buvo nudažytos juodai-baltai. Raudonos ir baltos spalvos buvo naudojamos šiaurinėje marių dalyje, o mėlyna ir geltona – pietinėje marių dalyje nuo Kranto (rus. Zelenogradsk) iki Labguvos (rus. Polessk). Pirmos dvi vėtrungės raidės reiškė kaimo pavadinimą, trečioji – konkretų savininką.

Burinių laivų žymėjimo Kuršių mariose ir Aistmarėse tvarką sukūrė vyriausiasis vietos žuvininkystės inspektorius Ernstas Wilhelmas Berbomas. Jis taip pat nustatė vėtrungės matmenis: ilgis 114–116 cm (su vėliava 218–220 cm), aukštis

It was rather challenging for fishing masters to recognize the ownership of a great number of flat bottom sailboats, and Ernst Beerbohm, the first senior fishing master, suggested introducing identification signs for them. In 1844, to facilitate the control of fishing in the Curonian Lagoon, a special system of signs was introduced – weathervanes or pennants. Each fisherman was obliged to fix such an identification sign on top of the mast of his kurenas. Initially, it was just a board piece with letters on it. Later on, the fishermen supplemented their weathervanes with multi-colored flags and decorated them with carvings. With the help of such signs clearly distinguishable from the shore, a boat's ownership could be determined. Each coastal village was assigned its own pennant, and each lagoon region was assigned a different color. Pennants of the spit fishermen were painted in black and white; red and white were used for the northern part of the lagoon, and blue and yellow for the southern coast of the lagoon from Cranz to Labiau. The first two letters on a weather vane stood for a village name, the third one – for a specific owner.

The procedure for marking sailing boats in the Curonian and Vistula Lagoons was established by the chief local fishery supervisor, Ernst Wilhelm Beerbohm. He also determined weather vane dimensions: 114-116 cm long (218-220 cm, including a flag), 40-45 cm high. After World War I, the stated dimensions began to decrease.

40-45 cm. Po Pirmojo pasaulinio karo šie matmenys ėmė mažėti.

Kuršių nerijos kaimų vėtrungių ilgiai buvo dveji, o plotis – vienas (kai kuriais šaltiniais siekė 35 × 75 cm). Nemuno deltos kaimuose buvo didesnės vėtrungės. Jos turėjo būti dažomos tik ryškiomis spalvomis, dažytos stačiakampiais ar trikampaiais, pagal kuriuos buvo atpažįstami žvejų kaimai.

Iškeliant vėliavą ir valtės numerį ant stiebo, žvejybos inspektorius iš tolo galėjo nustatyti valtės tapatybę, ir esant reikalui parašyti protokolą dėl brakonieravimo. Inspektoriumi nereikėjo plaukti prie žvejų valčių, kurios pažeisdavo žvejybos tvarką, nes patrulinės valtys nebuvo greitesnės už žvejų valtes.

Mokslininkai bandė ieškoti šių vėtrungių analogų pasaulyje, tačiau jų neaptiko nei Baltijos, nei Šiaurės jūros, nei Atlanto vandenyno pakrantėse. Šį kurėno vėtrungių reiškinį galima laikyti unikaliu laivų statybos istorijoje.

Kuršių marių žvejai pamažu ėmė puošti šiuos valčių skiriamuosius ženklus, paversdami juos tikrais meno kūriniais. Vėtrungės buvo išpjaunamos iš medinių ruošinių, lentoje sukuriant visą vaizdų sistemą. Tam buvo naudojamas juodalksnis. Išpjautos vėtrungės ruošinys buvo dedamas į valtės dugną mirkomas vandenyje.

Meistrai drožinėdavo vėtrungių ornamentus iš drėgnos, vandenyje mirkytos lentos. Į vėtrungės

Weathervanes of the Curonian Spit villages were two spans long and one span wide (according to some sources, 35 × 75 cm), and of the Neman delta villages twice as long. They were supposed to be painted contrasting colors only, ornamented with drawings of rectangles or triangles that each village was distinguished by.

Owing to a pennant on the mast and a boat number, the fish inspector (Fischmeister) could recognize its identity from afar and, if necessary, draw up a report on the poacher. The inspector did not have to catch up with the intruder, especially since patrol boats were not faster than fishing boats.

Scientists tried looking for analogues of these weathervanes in the world, but they did not find any either on the shores of the Baltic or North Seas, or on the Atlantic coast. In other words, the phenomenon of kurenas weathervanes can be considered unique in the history of shipbuilding.

Little by little, fishermen of the Curonian Lagoon began to decorate these simple signal signs, turning them into real decorative art works. Weathervanes were cut from wooden blanks, and a whole system of images was created on the board. The material used was black alder common for the spit. The trunk was cut into blocks that were used for hewing out boards. The hewn blank was placed on the boat bottom in advance so that it was soaked in bilge water.

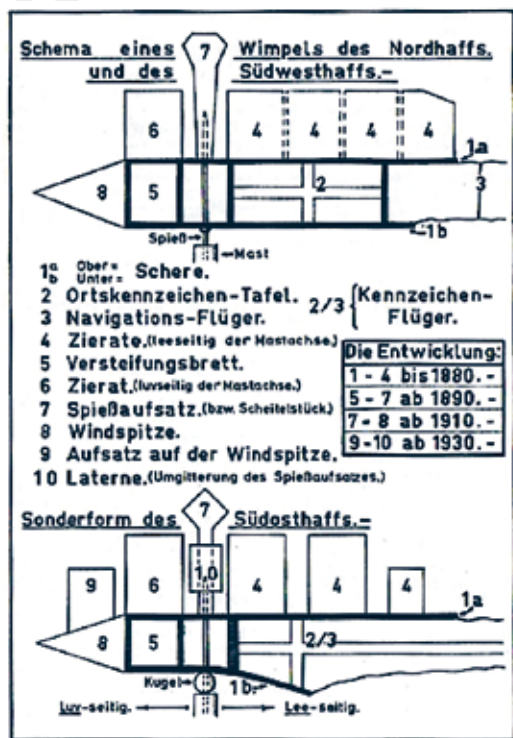

Abb. 53: Die Teilstücke der Wimpel und Zeitfahle.

Vėtrungės dalių schema

(Žvejų laivai Kuršių mariose: įžvalgos apie valčių statybos ir žvejybos istoriją iki 1945 m. – Verlag für Regionalgeschichte, 1995.)

Structure of compulsory elements of the weathervane
Fischerkähne auf dem Kurischen Haff. Einblick in die Geschichte des Kahnbaus und der Fischerei bis 1945. – Verlag für Regionalgeschichte, 1995.

rėmą buvo įkišami atskirai išdrožti elementai. Galiausiai išdrožta vėtrungė buvo išdžiovinama, šliafuojama stiklo šukėmis ir nudažoma.

Profesorius Liberto Klimkos teigimu, pirmosios vėtrungės buvo padengiamos derva. Vėtrungės pradėtos dažyti XIX a. pabaigoje. Tam buvo naudojamos ryškūs, pačių žvejų paruošti dažai. Kuršių nerijoje ir marių šiaurinėje dalyje vyravo juodos, baltos ir raudonos spalvos, marių vidurinėje dalyje – žalia, mėlyna, balta ir raudona, o pietinėse marių pakrantėse – mėlyna, geltona ir žalia. Sudėtingose išraiškingose kompozicijose privalomi identifikavimo elementai buvo papildyti žvejo vaizduotės sukurtais simboliais. Dažnai tai

During a seine run which could last for hours, a watch fisherman amused himself with carving figures on a damp board. Separately cut elements were inserted into a frame. A ready-made product was dried, smoothed up with a glass fragment and painted.

According to Professor Libertas Klimka, the earliest weathervanes were simply coated with pitch for added strength. They began to paint weathervanes in the late 19th century. Bright home-made colors were used for this purpose. Black, white and red colors prevailed on the spit and in the northern part of the lagoon, green, blue, white and red further south, and blue, yellow and green on the southern coast. In complex expressive compositions, compulsory identification elements were supplemented with the symbols created by the fisherman's imagination. Oftentimes, it was the sun, cross, heart, anchor, ship, house, animal figures and the like. Weathervanes became a kind of personal emblems of the fishermen. The flag fluttered beautifully in the wind and indicated the wind direction, and each of its gusts was accompanied by pleasant ringing produced by wooden bells suspended along its lower edge. This gave the Curonian Lagoon a unique flavor.

All decorative elements were placed on the weathervane according to certain rules, as if inscribed in a conventional frame. Researchers distinguish five elements in the classic sea weathervane of the Curonian Lagoon. The first windward segment was located in front of the weathervane, the second one – on the very top, and other three – at the end of the weathervane and were called leeward. Below, under upper segments 3 and 4 of the weathervane, there was a compulsory identification sign that the pennant was attached to.

It was customary to depict the moon and the sun in the windward part. There was a cross inscribed in a square or a circle, which may refer to ancient religious and astronomical symbols. A house was often depicted as a symbol of comfort and wealth on the top of the windward part of the weathervane.

The second part – the top of the weathervane – was the most important. It featured religious signs, stylized waves, ships, as well as images of animals, birds, plants – symbols of happiness and good luck. Religious symbols were often intertwined with pagan ones.

The leeward parts of the weathervane were distinguished by their special beauty and complexity of performance. Anything could be depicted here: houses, churches, people, various objects, animals, and even whole inscriptions. With the help of the symbols, a fisherman could tell about his attitude to the world,

būdavo saulė, kryžius, širdis, inkaras, laivas, namai, gyvūnų figūros ir panašiai. Vėtrungės tapo savotiškomis asmeninėmis žvejų emblemomis. Vėliava gražiai plevėsuodavo vėjyje ir rodydavo vėjo kryptį, o kiekvieną gūį lydėdavo malonus skambėjimas, kurį skleisdė mediniai varpai, pakabinėti vėtrungės apačioje. Tai suteikė Kuršių marioms unikalius vaizdus ir garsus.

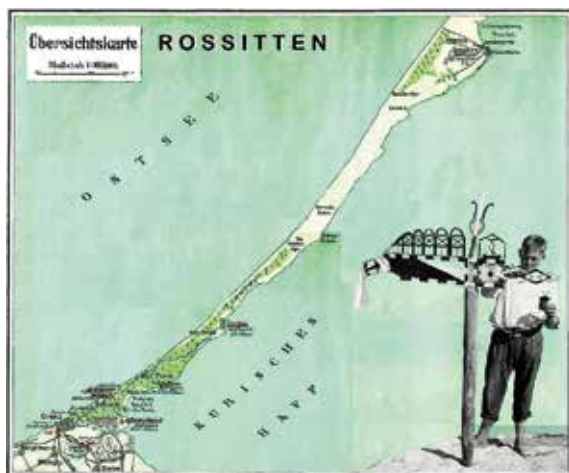
Visi dekoratyviniai elementai buvo vaizduojami vėtrungėje pagal tam tikras taisykles, tarsi įrašyti į įprastą grotelę. Mokslininkai klasikinėje Kuršių marių vėtrungėje išskiria penkis elementus. Pirmasis, esantis prieš vėją, būdavo vėtrungės priekyje. Antrasis – vėtrungės viršuje, o kiti trys vėtrungės gale ir būdavo vadinami pavėjinėmis. Prie vėtrungės visada buvo privaloma pritvirtinti valtės savininko atpažinimo ženklą.

Vėjinėje dalyje buvo įprasta vaizduoti mėnulį ir saulę. Apskritime buvo piešiamas kryžius, kuris galėjo reikšti senovės religinius ir astronominius simbolius. Vėtrungės viršuje namas dažnai buvo vaizduojamas kaip komforto ir turto simbolis.

Antroji dalis – vėtrungės viršus – buvo svarbiausia. Joje buvo vaizduojami religiniai ženklai, stilizuotos bangos, laivai, taip pat gyvūnų, paukščių, augalų vaizdai, laimės ir sėkmės simboliai. Religiniai simboliai dažnai buvo persipynę su pagoniškais.

Pavėjinės vėtrungių dalys išsiskyrė ypatingu grožiu. Čia būdavo vaizduojami namai, bažnyčios, žmonės, įvairūs daiktai, gyvūnai, užrašai. Simbolių pagalba žvejys išreiškėdavo apie savo požiūrį į pasaulį apie jam svarbius ir brangius dalykus: šeimą, gerbūvį, darbą. Čia dažnai buvo vaizduojamas kryžius, kaip tėvo ir maitintojo simbolis. Žiedas ant kryžiaus galėjo reikšti, kad žvejas yra vedęs, o skirtingos linijos vaizduodavo žvejo vaikų skaičių. Žvejo gerovės simboliai vaizduodavo jam priklausančių valčių skaičių ir kitus materialinės gerovės simbolius. Kitose vėtrungių dalyse buvo su darbu susijusių simbolių. Pagal skylių skaičių lentoje buvo galima suskaičiuoti darbininių skaičių dirbančių pas valtės savininką-žveją.

Vėtrungių pavėjinėje dalyje ornamentų skaičius nebuvo griežtai nustatytas. Jų galėjo būti 3-4 ar daugiau, atsižvelgiant į žvejo norą pasakoti apie save ženklų ir vaizdų pagalba. Pažymėtina, kad visos vėtrungių simbolių interpretacijos yra sąlyginės. Istorinė, meninė ir kultūrinė vėtrungių vertė neabejotina.

Kuršių nerija (pietinė dalis) nuo Rossitten iki Sarkau / Krantz. 1925 g.

Curonian Spit (southern part) from Rossitten to Sarkau / Krantz. 1925 g.

about things that were important and dear to him: family, wealth, prosperity and work. A cross was often depicted here – a symbol of father and breadwinner. A cross within a ring could imply that the fisherman was married, and various lines and dashes could indicate the number of his children. The symbols of prosperity made it possible to find out the number of boats owned by a fisherman and other signs of material wealth. Another sector contained symbols related to work. Based on the number of holes in the board, one could count the number of the owner's workers.

The number of sectors in the leeward part of the weathervane was not strictly established. There could be 3–4 or more of them, depending on the fisherman's desire to tell about himself by means of signs and images, and his imagination. It should be noted that all symbolic interpretations are conditional; historical, artistic and cultural significance of this most interesting phenomenon is beyond doubt.

In the second half of the 19th century, German authorities tried to prohibit self-chosen design of identification signs, since this made it difficult for fish masters to determine the ownership of a particular boat. Additional rules for boat identification were introduced, according to which a boat owner had to add the first three letters of a village name and the fishing permit number on the sailboat sail and its sides. The previous identification signs therefore lost their primary purpose and became just a part of traditional design

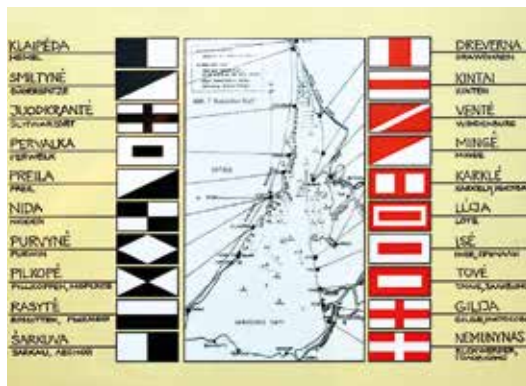
Pasaulio vandenyno muziejaus kurėno „Rusna“ vėtrungė
(Viktoro Šalygino nuotr.)

Weathervane of the Museum's Rusna Kurenas
Photo by Viktor Shelygin

XIX a. antroje pusėje Vokietijos valdžia bandė uždrausti savavališką identifikavimo ženklų puošimą, nes žvejybos inspektoriams buvo sunku nustatyti konkretaus laivo savininką. Buvo įvestos papildomos valčių identifikavimo taisyklės, pagal kurias valtys savininkas ant burės ir burės laivo šonų turėjo uždėti tris pirmąsias kaimo pavadinimo ir leidimo žvejoti numerio raides. Taigi senieji atpažinimo ženklai prarado pagrindinę paskirtį ir tapo tik tradicine kurėnų puošmena. XX a. vėtrungių drožyba tapo pelningu amatu. Autentiškus suvenyrus poilsiautojai noriai pirkto. Ilgainiui žiemą vakarais žvejai gamindavo vėliavėles turistams.

Bėgant metams keitėsi vėtrangių formos ir ornamentika. Nors Kuršių nerijos gyventojai išlaikė senąją vėtrangių formą, kurioje buvo svarbios dvi lentos statmenos viena kitai. Sambijos pusiasalio žvejai pradėjo šiek tiek kreipti apatinę vėtrangių dalį žemyn. Rytinėse marių pakrantėse vėtrangių apatinė dalyje jau nebuvo spalvoto skydo. Spalvos buvo išdėstomos per visą vėtrungės ilgį. Vietoje vėtrangių pradėtos naudoti vėliavos. Tokia tradicija pradėjo formuotis Labagyne (rus. Zalivno). Kai kurie žvejų kaimai pakeitė nurodytas spalvas, pvz. balta spalva buvo pakeista raudona ir geltona.

Kaip žvejų atpažinimo ženklai, vėtrungės prarado savo reikšmę atsiradus motorinėms valtims, kurios laikui bėgant tapo populiareesnėmis už burines valtis. Šiandien vėtrungė yra gražios tradicijos dalis, tapusios kurėnų istorinės raidos dalimi. Dalis vėtrangių tapo muziejų eksponatais, kitos

Vėliavų reikšmė vėtrungėje

The meaning of the flags in the weathervane

of the kurenas. In the 20th century, weathervane carving turned into a profitable craft. Authentic souvenirs were eagerly bought by vacationers. During the long winter evenings, fishermen used to make pennants for tourists.

The frame shape and design of the Curonian weathervane have changed over the years. While the inhabitants of the spit retained the old shape comprising two planks (scissors) standing parallel to each other, fishermen of the Sambian Peninsula tended to tilt the lower part down a little. On the eastern shore of the lagoon, the lower pin of the weathervane was rather short and went down, there was also no color panel, and local colors were placed along the entire length of the fabric pennant. This pennant shape was also adopted in Labagienen (Zalivino). Some villages changed the prescribed colors, for example, Rinderort replaced white with red and yellow.

Weathervanes had finally lost their significance as identification signs by the time motor boats appeared, which actually managed to oust flat bottom sailing boats from the coastal area.

Today, weathervanes are part of a beautiful tradition, and historical witnesses of the kurenas era. Some of them have become museum exhibits; others are already modern replicas, and smaller copies are décor items and souvenirs typical for this territory.

The Visitor Center of the Curonian Spit National Park presents an exposition dedicated not only to pennants, but also other intricate traditions of the local fishermen.

As for the weathervane of Rusna Kurenas of the Museum of the World Ocean, it strongly meets the

Vėtrungė Nidoje

Weatherwane in Nida

vėtrungės – tai modernios istorinių vėtrungių replikos (kopijos). Šiandien vėtrungės tapo suvenyrais.

Kuršių nerijos nacionalinio parko lankytojų centre pristatoma paroda, skirta ne tik vėtrungėms, bet ir kitų unikalių žvejybos paveldo įrankių svarbai atminti.

Kalbant apie Pasaulinio vandenyno muziejaus kurėną „Rusna“ vėtrungę, ji iš esmės atitinka tradicinio burinio laivo tradicinio identifikavimo ženklo reikalavimus. Ši vėtrungė turi standartinius matmenis. Šią vėtrungę papildo jūriniai simboliai: inkaras, švyturys, vėjo rožė, žuvis ir burlaivis.

Muziejaus vėtrungė per vaizdinę kompoziciją pasakoja apie istoriją ir veiklas, kurios yra Kuršių marių žvejų tradicijų tęsinys.

Vėtrungė Nidoje

Weatherwane in Nida

requirements for a traditional identification sign of a historic sailboat. It has standard dimensions and includes silhouettes of such museum objects as Vityaz R/V, Friedrichsburg and King's Gates. In addition, the weatherwane is complemented by nautical motifs: anchor, lighthouse, wind rose, fish and sailboat.

The museum's weatherwane tells about its history and areas of activity through a composition of visual images, which is a continuation and development of the fishermen's traditions of the Curonian Lagoon.

Kuršių nerija – unikalus gamtos kūriny pasienio regione

Curonian spit as a unique nature-made site of the cross-border region

Kuršių nerija driekiasi iš pietvakarių į Šiaurės Rytus palei Kuršių marias. Siauras sausumos ruožas, kurios plotis siekia nuo 3,8 km – į Šiaurę nuo Nidos, ir ties Rasyte (rus. Rybachij) siauriausias plotas apie 380 m – į šiaurę nuo Šarkuvos (rus. Lesnoje kaimo). Kuršių nerija – tai ilgas (98 km) smėlio pusiasalis, saugantis marias nuo audringos Baltijos jūros.

Šiaurinė nerijos dalis priklauso Lietuvos Respublikai, pietinė – Rusijos Federacijos Karaliaučiaus sričiai. Pusiasalį nuo žemyno skiria Klaipėdos sąsiauris.

Kuršių nerija yra unikali, susiformavusi sąveikoje tarp jūros, vėjo ir žmogaus veiklos. Nerija išsiskiria miškingu pakrantės kraštovaizdžiu su nedidelėmis gyvenvietėmis, tokiomis kaip Smiltynė, (Klaipėdos miesto dalis), Juodkrantė, Pervalka, Preila, Nida, Šarkuva, Rasyte, Pilkopa (rus. Morskoye).

Norėdamas išlikti nuolatos kintančioje Kuršių nerijoje, žmogus visada turėjo elgtis sąmoningai, pasirenkant tinkamas ūkines veiklas.

Unikali nerijos teritorijos forma, bendra erdvinė kraštovaizdžio struktūra ir išskirtinio grožio panoraminiai vaizdai atspindi darną tarp žmogaus ir gamtos, todėl Kuršių nerija yra itin vertinga ir patraukli turistams.

Kuršių nerijos kraštovaizdžio tapatybės ir jų autentiškumas, gyventojų ir jų kultūros paveldas formavosi skirtingais istoriniais laikotarpiais. Gamtos ir ypač kultūros aplinka išsiskiria gyvybingumu, autentiškai nematerialaus paveldo elementais, tokiais kaip jūriniu kultūros paveldu, tradiciniais amatais, tautosaka ir meno tradicijomis, etnografiniais žvejų gyvenimo būdo elementais, išskirtiniu pajūrio kopų ir didžiojo kopagūbrio tvarkymu, miškų tvarkymu, darnaus bei kultūringo poilsio tradicijomis nuo XIX a.

The Curonian Spit stretches from southwest to northeast along the Curonian Lagoon. The narrow (it reaches 3.8 km in the widest places – to the north of Nida and in Rybachy village, in the narrowest – about 380 m – north of Lesnoy village) and long (98 km) sand peninsula protects the lagoon from the harsh Baltic Sea.

The northern part of the spit belongs to the Republic of Lithuania; the southern part belongs to the Kaliningrad region of the Russian Federation. The peninsula is separated from the mainland by the Klaipėda Strait.

The Curonian Spit is a unique and vulnerable site formed by the sea, wind and human activity, a continuously shaped wooded cultural landscape of a coastal spit which features small settlements (north and south): Smiltynė (part of Klaipėda city), Juodkrantė, Pervalka, Preila, Nida, Morskoye, Rybachy, Lesnoy.

If we are keen to stay on the ever-changing Curonian Spit, we should act consciously all the time, choosing the right forms of activity.

The unique size, general spatial structure of the landscape and distinctive dramatic views reflect the harmonious coexistence between man and nature, making the Curonian Spit especially valuable and attractive for tourists.

The material and spiritual heritage of various historical periods has shaped the identity and authenticity of the spit landscape. Its liveliness, special atmosphere and distinctness are emphasized by authentic elements of the local intangible heritage. These include maritime cultural heritage, traditional crafts, folklore and artistic traditions, ethnographic elements of fishermen's lifestyle, exclusive management of coastal dunes and the Great Dune Ridge, forest management, as well as traditions of harmonious and cultural recreation since the 19th century.

In 2000, the value of the Curonian Spit was recognized by the world community: the international

2000 metais Kuršių nerijos vertę pripažino pasaulio bendruomenė: tarptautinė Rusijos ir Lietuvos vietovė „Kuršių nerija“ buvo įtraukta į UNESCO pasaulio paveldo sąrašą nominacijoje „kultūrinis kraštovaizdis“.

Vertingiausi Kuršių nerijos kultūrinio kraštovaizdžio elementai tai:

- unikali teritorijos forma, bendra erdvinė kraštovaizdžio struktūra ir originalios išraiškingos panoramos, siluetas iš Kuršių marių, atspindintis darną tarp žmogaus ir gamtos;
- kultūros paveldo objektai: pašto kelias, buvusių X-XI a. vikingų laikų prekybos ir amatų gyvenviečių fragmentai, XVI-XIX a. smėlio užpustyti žvejų kaimai, taip pat senųjų žvejų kaimai, kurie tapo kurortinėmis vietovėmis, archeologinis paveldas, architektūra ir teritorijų planavimo struktūra: seni mediniai žvejų namai, XIX a. profesionaliosios architektūros pastatai – švyturiai, prieplaukos, bažnyčios, mokyklos, vilos, kiti jūrinio paveldo elementai;
- gamtos ir žmogaus sukurti dariniai: išraiškingas Didžiosios kopos kalnagūbris ir kitos atskiros kopos, parabolinių kopų liekanos, žmogaus sukurtas apsauginis pajūrio kopagūbris, moreninės kilmės salų, pajūrio ir pajūrio miškų bei iškyšulių išlikusios formos, senovės miškai, kalnapušės ir kita išskirtinė smėlynų augmenija ir gyvūnija, įskaitant paukščių migracijų kelius;
- kultūros tradicijos, vietovės dvasia, pajautimas, kurie atspindi visuomenės sąmonę ir gyvenimo būdą, kurį formavo pamario žvejų bendruomenės, menininkai, rašytojai, mokslininkai, sportininkai, sklandytojai, buriuotojai, keliautojai, poilsiautojai¹.

¹ Ретроспективная декларация выдающейся универсальной ценности объекта «Куршская коса», 2014 г. WHC-14/38.COM/8E, Eng; Retrospective Statements of Outstanding Universal Value of the Curonian Spit (<https://whc.unesco.org/en/decisions/6149>)

Russian-Lithuanian site "Curonian Spit" was included in the UNESCO World Heritage List in the cultural landscape nomination.

The most valuable elements and qualities / particularities of the cultural landscape of the Curonian Spit are:

- its unique size and general spatial structure of the landscape, the characteristic panoramas and the silhouette of the Curonian Lagoon, demonstrating the harmonious coexistence between man and nature;
- cultural elements including the remains of post-al tracks, trade and craft settlements of the Viking times from the 10th and 11th centuries, settlements and fishing villages of the 16th-19th centuries covered by sand and other archaeological heritage, architecture and spatial-planned structure of former fishing villages that turned into resort villages: ancient wooden fishermen houses, professionally designed buildings of the 19th century, including lighthouses, piers, churches, schools, villas; elements of marine cultural heritage;
- natural and human-made elements, including the distinctive Great Dune Ridge and individual dunes, relics of ancient parabolic dunes; a human-made protective coastal dune ridge, relics of moraine islands, seacoast and littoral forests and capes; ancient forests, mountain pine forests and other unique sand flora and fauna, including bird migration paths
- cultural traditions, spirit of the area, which reflect the social perception and the local lifestyle formerly centered on the fishermen community, artists, writers, scientists, athletes, gliders and yachtsmen, travellers and other visitors¹.

This Almanac is meant to help you feel the charm of the Curonian Spit, learn and see just a little more without affecting the nature.

¹ Retrospective Statements of Outstanding Universal Value of the Curonian Spit, 2014, WHC-14/38.COM/8E (<https://whc.unesco.org/en/decisions/6149>)

www.facebook.com/kurshskaya.kosa.7

Information

Šis Almanachas padės jums pajusti Kuršių nerijos žavesį, sužinoti daugiau ir pamatyti nesudarant neigiamo poveikio gamtai.

KURŠIŲ NERIJA – PIETINĖ DALIS (RUSIJOS FEDERACIJA)

Pietinėje Kuršių nerijos dalyje vyrauja smėlynai ir miškai. Trys mažos gyvenvietės, esančios prie marių kranto užima apie 6 proc. Rusijai priklausančios nerijos ploto.

Nuo 1987 metų pietinėje nerijos pusėje veikia įkurtas Kuršių nerijos nacionalinis parkas.

Nacionalinis parkas svečiams siūlo tokius pažintinius maršrutus:

Keliaukite Petro I ir karalienės Luizės senuoju pašto keliu ir grožėkitės retais augalais iš viso pasaulio.

📍 54.989085, 20.560165

6,6 km nuo Zelenogradsko,
42,4 km nuo Rusijos-Lietuvos valstybės sienos.

Ekologinis takas „Korolevsky Bor“ (liet. karališka giria), kurio ilgis 2,9 km, driekiasi nuo jūros iki marių per sengirę, ir supažindina su laukiniais Kuršių nerijos gyvūnais, žmogaus biotechnine veikla nacionaliniame parke, su retomis ir nykstančiomis augalų ir gyvūnų buveinėmis, su pus-tomo smėlio padariniais. Tai labai įdomi vieta ekologiniam švietimui.

Paragaukite vietinės virtuvės patiekalų ir atsipalaiduokite Lesnojės (liet. Šarkuva) kaimo paplūdimyje.

📍 55.014225, 20.618659

*Milžiniškas kreivų tujų parkas.
Autorius Rutkovskaja T.K.*

*Giant arborvitae nursery
Author Rutkovskaya T.K.*

CURONIAN SPIT – SOUTHERN PART (RUSSIAN FEDERATION)

Currently, sands and forests dominate the southern part of the Curonian Spit. Three small settlements located on the lagoon coast cover less than 6% of the total territory.

Since 1987, the southern half of the spit has been protected by the Curonian Spit National Park.

The National Park has the following offers to its visitors:

Walk the path of Peter I and Queen Louise along the postal track section and admire rare plants from all over the world

📍 54.989085, 20.560165

6.6 km from Zelenogradsk,
42.4 km from the state border

The nature trail "King's pine wood", 2.9 km long, runs from the sea to the lagoon through an old-aged forest, introducing wild inhabitants of the Curonian Spit and biotechnical activities in the national park, rare and endangered plant and animal species, introduction experience within the framework of dealing with sand catastrophe consequences. It is also an interesting educational ground!

Taste local cuisine and relax on the beach in the village of Lesnoy (German: Sarkau)

📍 55.014225, 20.618659

The village closest to the mainland (10 km from Zelenogradsk, 39 km from the state border) is located in one of the narrowest places of the peninsula: the width of the spit in this place ranges from 600 m to a kilometer. In the past, the sea used to break deep into the spit and connect

*Lesnojaus kaimo paplūdimys. Nuotrauka iš svetainės.
<http://mayakovski-hotel.ru>*

Beach of the village of Lesnoy

Photo from the website <http://mayakovski-hotel.ru>

*Lankytojų centras, ekspozicija „Sparnai virš Kuršių nerijos“
 Autorius Bolšakova O.V.*

Visitor Center, exposition "Wings over the Curonian Spit"

Author Bolshakova O.V.

Arčiausiai Sambijos pusiasalio esantis kaimas (10 km nuo Zelenogradsko, 39 km nuo valstybės sienos) yra vienoje siauriausių pusiasalio vietų: nerijos plotis šioje vietoje svyruoja nuo 600 m iki 1 km. Anksčiau Baltijos jūros vandenys ne kartą audros metu buvo įsiveržę ir nutekėdavo į Kuršių marias. Iki XIX a. kaime gyveno klajoklių žvejų bendruomenė. Pavasariais jie išplaukdavo žvejoti, ir tik rudeniais parplaukdavo namo.

Po 1830 m. dauguma nerijos gyventojų pradėjo sėslų gyvenimo būdą, nes valstybė skyrė lėšų namams statyti. Po Pirmojo pasaulinio karo buvo pradėto statyti namai ir iš akmens.

Šiuo metu Lesnojuje (liet. Šarkuvoje) gyvena 344 gyventojai (2010 m. gyventojų surašymo duomenimis). Kaimo gyventojai užsiima žvejyba, dirba nacionaliniame parke ir specializuojasi turizmo paslaugų teikime. Lesnojuje veikia daugiau nei 20 viešbučių ir svečių namų.

Susipažinti su švietimo istorija, Kuršių nerijos gyvenvietė, žvejų gyvenimu, mokslo ir sporto pasiekimais, pasiektais pusiasalio teritorijoje, galite Nacionalinio parko lankytojų centre.

📍 55.035116, 20.653667

14,7 km nuo Zelenogradsko,
 34,3 km nuo Rusijos-Lietuvos valstybinės sienos.

Nepraleiskite progos pamatyti natūralaus dydžio sklandytuvo modelio, kuris 1930 m. pakilo virš Kuršių nerijos kopų. Taip pat originalių žvejų valčių ir vėtrungių su vėliavėlėmis. Burlaiviams iš žvejų kaimų Kuršių nerijoje buvo specialiai gamintos vėliavėlės su juodai baltomis figūromis:

with the Curonian Lagoon here more than once during storms. Until the 19th century, the village was inhabited by a community of nomadic fishermen. In the spring time, they boarded up windows of their houses and sailed away to fish and came back in autumn to pass the winter.

After 1830, people got back to a sedentary lifestyle owing to the fact that the state allocated funds to build a house, which were replaced by stone ones after World War I at public expense as well.

Today, the population of Lesnoy is 344 people (census dated 2010). The villagers are engaged in fishing and working in the national park and make a specialty out of providing services to tourists. There are over 20 hotels and guest houses in Lesnoy.

Get acquainted with the history of formation and settlement of the Curonian Spit, fishermen life, scientific and sports achievements made on the territory of the peninsula in the Visitor Center of the National Park

📍 55.035116, 20.653667

14.7 km from Zelenogradsk,
 34.3 km from the state border.

Don't miss the opportunity to see a life-size model of the glider that hovered over the dunes of the Curonian Spit in the 30s of the last century, as well as original fishing boats and weathervanes with pennants.

Pennants with black and white figures were meant for sailing boats from fishing villages in the Curonian Spit:

The Visitor Center of the national park will be interesting for both adults and children: here you can order an interactive program in the open-air museum "Ancient Sambia", which is a settlement model of the early Middle Ages (10th-11th cc.), created within the

Pilkoppen nuo 1946
Morskoyė (liet. Pilkopiai)
gyvenvietė

Pilkoppen (Formerly
Pillkopen), Morskoye
village since 1946

Rossitten nuo 1945 m.
Rybacy (liet. Rasytės)
gyvenvietė

Rossitten and Kunzen (Formerly
Rossitten und Kunzen), Rybachy
village since 1946

Sarkau nuo 1946 m.
Lesnoj (liet. Šarkuva)
gyvenvietė

Sarkau (Formerly Sarkau),
Lesnoy village since 1946

Information

Pilkopa (vok. Pillkopen), nuo 1946 m. – Morskoyės kaimas

Rasytė ir Kuncai (vok. Rossitten und Kunzen), nuo 1946 m. Rybačio kaimas

Šarkuva (vok. Sarkau), nuo 1946 m. Lesnojaus kaimas

Nacionalinio parko lankytojų centras bus įdomus tiek suaugusiems, tiek vaikams: čia galima užsisakyti interaktyvią programą muziejuje po atviru dangumi „Senovės Sambija“, kuri yra ankstyvųjų viduramžių (X-XI a.) gyvenvietės pavyzdys, sukurtas vykdant „Lietuva-Lenkija-Rusija 2007–2013“ bendradarbiavimo per sieną programos projektą „Kryžkelės 2.0“.

2003 m. Rusijos Federacijos mokslų akademijos Baltijos šalių ekspedicija, padedama nacionalinio parko, Kuršių nerijoje atliko archeologinius tyrimus, kurie parodė, kad jūros pakrantėje į pietus nuo Rybačių kaimo (liet. Rasytė) netoli vieno iš senovės sąsiaurių buvo vikingų prieplauka, vadinama „Corallen Berg“.

Tarp viduramžių kaimo gyventojų buvo ne tik skandinavų, bet ir kuršių, baltų, kurie vertėsi gintaro kasyba nerijoje, gintaro žaliavų sandėliavimu, medžiokle, taip pat metalo gaminių gamyba.

Dėl atpuolių vėliau gyvenvietė sudegė (nuoroda į Kulakovą)

Galima grožėtis nuo Kuršių marių pusės.

📍 55.034342, 20.653925

Nuo gegužės iki rugsėjo galima atplaukti nuo nacionalinio parko „Kuršių nerija“ lankytojų centro prieplaukos į „Senovės Sambijos“ prieplauką.

Pasivaikščiojant galima pamatyti nepakartojamo grožio pakrančių kraštovaizdžius: į nerijos

framework of the cross-border cooperation program "Lithuania-Poland-Russia 2007–2013".

In 2003, the Baltic expedition of the Russian Academy of Sciences, with the assistance of the national park, carried out archaeological excavations in the Curonian Spit, which showed that there had been a Viking transshipment point, Corallen Berg, on the seacoast south of present-day Rybachy to one of the ancient straits.

Inhabitants of the medieval village comprised not only the Scandinavians, but also the Curonian Balts who were engaged in amber mining on the spit, stocking amber raw materials, hunting, and primitive production of metal ware.

The settlement burned down as a consequence of a raid.

Admire the spit silhouette from the side of the Curonian Lagoon

📍 55.034342, 20.653925

From May to September, on fine days, Chaika Boat departs from the pier of the Visit Center of the Curonian Spit National Park along the coast of the peninsula.

The appeal of a boat trip along the Curonian Lagoon lies in the opportunity to see coastal landscapes of unique beauty: bays deeply cut into the spit body, capes that resemble shark teeth in their outlines, bizarre patterns woven on the sand surface of the dunes, and naturally, white dunes with their simply breathtaking might and greatness.

The trip duration is 2 hours. The boat capacity is up to 10 people; guests aged 7 and older are admitted to take part in a boat trip. You can book a seat by phone +7 (4012) 31 00 28.

"Fly" with the birds into the Big Traps of Rybachy and watch the whole process of ringing

📍 55.089235, 20.732685

*23 km from Zelenogradsk,
26 km from the state border.*

„Senovės Sambija“. Autorius Bolšakova O.V.

"Ancient Sambia". Author Bolshakova O.V.

Kopų vaizdas. Autorius Poplavskaya L.G.

Dune view. Author Poplavskaya L.G.

Valtis „Žuvėdra“. Autorius Bolšakova O.V.

Chaika Boat. Author Bolshakova O.V.

Didžioji paukščių gaudyklė Rasytėje (rus. Rybačyj)

Big trap of Rybachy. Photo from the archive of the national park

krantus giliai įsirėžusias įlankas, smėlingus kopų paviršius, baltąsias kopas, kurių vaizdas ir didybė tiesiog gniaužia kvapą.

Pasivaikščiojimo trukmė – 2 valandos. Siūloma plaukti laivu, kuriame telpa ne daugiau kaip 10 žmonių; vaikai nuo 7 metų kviečiami plaukti laivu. Vietas galite užsisakyti telefonu **+7 (4012) 31 00 28**.

„Iškristi kartu su paukščiais“ į didžiuosius Rybačio spąstus ir matai visą žiedavimo procesą.

📍 **55.089235, 20.732685**

23 km nuo Zelenogradsko,
26 km nuo Rusijos ir Lietuvos valstybinės sienos.

Kiekvienais metais nuo balandžio iki spalio galima aplankyti Rusijos mokslų akademijos Zoologijos instituto biologinės stoties paukščių žiedavimo stotį. Ekskursiją po stotį veda ornitologai.

Paukščių migracijos kelių istorija siekia daugiau nei 120 metų. 1901 m. Sausio 1 d. Vokiečių gamtininkas ir ornitologas Johannesas

Every year April through October, a bird ringing field station of the Biological Station of the Zoological Institute of the Russian Academy of Sciences is available for visiting. A tour around the station is conducted by ornithologists.

Bird migration paths in the spit have been studied for more than 120 years. On January 1, 1901, Johannes Thienemann (1863–1938), German naturalist and ornithologist, set up the world's first ornithological station, Vogelwarte Rossitten in the Curonian Spit. In the 30s of the 20th century, methods for studying the physiological control of migratory birds were developed in Rossitten, and research and development were carried out in the field of their navigation orientation and biological rhythm studies. Through the efforts of Johannes Tienmann and his successor, Ernst Schüz, Rossitten ornithological station, including Ulmenhorst field station, became world famous as a center of mass ringing and investigation center of migratory paths and migratory bird behavior.

In 1956, Soviet scientists continued the research initiated by German ornithologists. Under the guidance of Prof. Lev Belopolsky (1907–1990), mastermind and the first director of Rybachy Biological Center, ornithologist

Johanesas Thinemannas. Nuotrauka iš nacionalinio parko archyvų

Johannes Thienemann. Photo from the archive of the national park

Thinemannas (1863–1938) Kuršių nerijoje įkūrė pirmąją pasaulyje ornitologinę stotį „Vogelwarte Rossitten“. Apie 1930 m. Rasytėje (rus. Rybachij) buvo sukurta migruojančių paukščių gaudymo sistema, kuri leido atlikti daugybę mokslinių tyrimų. Johaneso Thinemanno ir jo įpėdinio Ernsto Šiutzo pastangomis Rasytės paukščių žiedavimo stotyje, kuriai taip pat tuo metu priklausė ir Ulmenhorsto stotis, visame pasaulyje išgarsėjo kaip masinio žiedavimo centras ir paukščių migracijų ir jų elgesio tyrimų centras.

1956 m. sovietų mokslininkai tęsė vokiečių ornitologų tyrimus. Vadovaujant organizatoriui ir pirmajam „Rybačio biostoties“ direktoriui prof. Levui Belopolskiui (1907–1990), ornitologas Janis Jakšis sukūrė didžiąją Rybačio gaudyklę paukščiams gaudyti. Naudojo venterinio tipo gaudyklės formą su pakėlimo ir nuleidimo mechanizmu.

Stebėkitės stebuklingą Rasytės kaimą, kuris nebuvo smėlio užpustytas nuo Miulerio kalvos.

📍 55.150963, 20.819578

32 km nuo Zelenogradsko, 17 km nuo Rusijos ir Lietuvos valstybinės sienos.

Miško kopų kompleksai labai vertingi, laikomi ne tik antropogeniniais, bet ir asociatyviais kultūriniais kraštovaizdžiais, kurie parodo darnią sąveiką tarp žmogaus ir gamtos.

Kalnų pušys vadinamos Kuršių nerijos gelbėtojomis, kurios dengia Bolotnajos kopą, formuodamos keistus tankumynus apaugusius kerpėmis. Nuo apžvalgos aikštelės atsiveria vaizdas į Rybačį, Čaikos ežerą, Baltijos jūrą ir marias. Viršuje pastatytas atminimo akmuo vyriausiojo miškininko Liudviko Miulerio garbei.

Vaizdas. Nuotrauka iš nacionalinio parko archyvų

View. Photo from the archive of the national park

Janis Yakshis designed Big Traps of Rybachy for catching small songbirds. They have an original design of the trap net type with a fast lifting and release mechanism. The Biological Center itself is located in the village of Rybachy.

Marvel at the story of the miraculous rescue of Rossitten village from advancing sands on the ecological trail "Müller's Height"

📍 55.150963, 20.819578

32 km from Zelenogradsk,
17 km from the state border.

Forested dune complexes are of great value and can be deemed not only as anthropogenic, but also associative cultural landscapes, evidence of overcoming environmental crisis and examples of possible harmonious interaction between man and nature.

The savior of the Curonian Spit – mountain pine – covers the Bolotnaya dune, forming bizarre thickets completely overgrown with lichen. An observation deck overlooks the village of Rybachy, Lake Chayka, the sea and the lagoon. A memorial stone in honor of the chief forester, Ludwig Müller, is installed on the top.

Become acquainted with the historical and cultural heritage of the southern half of the Curonian Spit in the village of Rybachy (Formerly Rossitten)

📍 55.155953, 20.848803

33 km from Zelenogradsk,
16 km from the state border.

It is located on an ancient madder island, included in the sand body of the spit during its formation. The spit width here is a little less than 4 km. The village inhabitants were engaged not only in fishing, but also in agriculture. During the sand disaster of the 17th – 18th centuries, vicinities of Rossitten turned out to be

Prisiliesti prie pietinės Kuršių nerijos istorijos ir kultūros paveldo. Rybačis (vok. Rossitten)

📍 55.155953, 20.848803

33 km nuo Zelenogradsko,

16 km nuo Rusijos ir Lietuvos valstybinės sienos.

Šioje vietovėje Nerijos plotis siekia kiek mažiau nei 4 km. Kaimo gyventojai anksčiau vertėsi žvejyba, žemės ūkiu. Per smėlio pustymus XVII – XVIII a. Rasytės apylinkės buvo tikra oazė dykumoje. Aplinkui formavosi vėjo supustytos kopos, o čia akį džiugino laukai, ganyklos ir žalios pievos, daržai ir paukščių rojus.

Žemės ūkio veiklos sąlygojo šio kaimo architektūrinę išvaizdą. Vietoj tipiškų žvejų namų vietiniai namai buvo su svetainėmis, šalia būdavo gyvulių tvartai, aruodai grūdams laikyti – ir visa tai po vienu stogu.

Rasytės kaimo istorija siejama su daugelio garsių asmenybių gyvenimu ir jų profesine veikla. XX a. pradžioje Rasytė tapo sklandytojų susitikimo vieta. Nenuostabu, kad po Antrojo pasaulinio karo būtent Rybačis tapo Kuršių nerijos rajono administraciniu centru ir žvejų kolūkio „Jūros darbininkas“ baze. 2010 m. Surasymo duomenimis, Rybačyje gyveno 839 gyventojai.

Rybačio architektūros paminklai svarbūs Kuršių nerijos kultūros paveldo objektai.

Vokiečių įkurta orinitologinė stotis „Vogelwarte Rossitten“ tapo svarbiu parodų paviljonu, kuriame eksponuojama daugiau nei 300 paukščių rūšių, taip pat galima susipažinti su paukščių migracijų kelių žemėlapiais. Kieme po atviru dangumi gyvena retos rūšys: varnos, pelėdos baltieji ir juodieji gandrai, gervės, baltagalviai ereliai. Nuo 1946 m. šiame pastate veikė žvejų kolūkio dailidžių cechasis. Šiuo metu paviljonas yra rekonstruojamas, kad jame būtų galima įkurti ornitologijos muziejų.

pastatas XIX a. 1873 m. pastatė architektai Tišleris ir Štiūleris pagal pseudo-romaninės architektūros stilių. Šiuo metu – tai stačiatikių Šv. Sergijaus rodonežiečio cerkvė.

Parazitologijos instituto pastatas. Istorinis pavadinimas „Villa Efa“, kopų inspektoriaus Franko Efos ir jo dukters Elenos Miošler namai. 1928–1936 metais čia buvo įsikūręs Parazitologijos institutas, kuriam vadovavo prof. Lotaras Šidasas.

Paskutinis, iki 1945 m. sausio pabaigos, šiame name gyveno gydytojas daktaras Godiensas.

Rusijos Kuršių nerijos dalyje gyventojų etninė sudėtis XX a. viduryje buvo visiškai pakeista, pvz. sunku kalbėti apie šios teritorijos raidą, tačiau

Rybačis iš paukščio skrydžio. Autorius Semidjanovas V.V.

Village of Rybachy – top view. Author Semidyanov V.V.

a true oasis in the desert. The wind-blown dunes stack up around; fields, pastures and green meadows, vegetable gardens and the bird's paradise of Lake Chayka were pleasing to the eye.

The agricultural orientation of the village also determined the specificity of its architectural appearance: instead of typical fishermen houses, local houses had living rooms, a barn, a chest for storing grain – and all under one roof.

The history of the village is associated with life and professional activities of many famous personalities. In the early 20th century, Rossitten became a meeting place for glider pilots who set their records here. It is not surprising that after World War II, it was Rybachy that became the administrative center of the Curonian rural district and the base of the fishing collective farm "Sea worker". According to the figures of the census dated 2010, 839 people reside in the village.

The architectural monuments preserved in the village of Rybachy determine the cultural significance of the southern part of the Curonian Spit.

Exhibition pavilion of the German station Vogelwarte Rossitten was opened in 1931. Representatives of more than 300 bird species of the Curonian Spit and maps of bird flight routes could be found there. Rare species, such as raven, owl, white and black storks, crane, and white-tailed eagle were kept in the yard in an open-air cage. After 1946, this building housed a carpentry shop of a fishing collective farm. Currently, the pavilion is under reconstruction in order to establish a museum of ornithology in it.

The church building of the 19th century was built in 1873 by architects Tischler and Stühler in their distinguished pseudo-Romanesque manner. Now it is an Orthodox church of St. Sergius of Radonezh.

1930-ųjų nuotrauka. Iš Kuršių nerijos nacionalinio parko archyvų

Photo of the 1930s from the archives of the national park

Stačiatikių cerkvė. Autorius Rutkovskaja T.K.

Orthodox church. Author Rutkovskaya T.K.

neriekėtų nuvertinti kultūros kraštovaizdžio reikšmės formuojant naujųjų Rusijos gyventojų elgesio kultūros ir jų veiklos tęstinumo.

Kuršių nerijoje buvo vykdoma daugybė veiklų, susijusių su kraštovaizdžiu. Žvejyba (vis dar egzistuoja žvejų kolūkis), miškininkystė, kopų sutvirtinimas, kuris aktyviai vyko ir sovietmečiu, rekreacinė veikla (pradėta plėtoti XX a. pradžioje.), gamtos apsauga (iki Antrojo pasaulinio karo Kuršių nerijos teritorijoje buvo saugomų teritorijų), mokslinė tiriamoji veikla, kuri ypač pasireiškė tęsiant ornitologinius tyrimus.

Kitas tęstinumo pavyzdys yra žuvų rūkymo tradicija. Tiek prieškario laikais, tiek dabar, išdarinėjant ką tik sugautas žuvis, jos 2 valandas sūdomos, paskui kabinamos rūkykloje virš atviros ugnies. Rūkytos žuvies spalvai ir skonui įtakos turi skirtingos medienos rūšys, tokios kaip alksniai arba vaismedžiai (obelys, vyšnios, slyvos). Žuvis rūkoma tol, kol jos oda (žvynai) įgauna rusvą atspalvį, išsaugant žuvies sultingumą.

Dar 3 valandas žuvis rūkoma deginant pjuvenas uždaroje rūkykloje.

Galite išbandyti įvairių rūkytą žuvį, pavyzdžiui, restorane „Fishhof“. Vietas rekomenduojama rezervuoti iš anksto tel. **+7 911 467 87 67**.

Atspėti gamtos paslaptis šokančiame miške

📍 55.182070, 20.861034

37 km nuo Zelenogradsko,

12 km nuo Rusijos-Lietuvos valstybinės sienos.

Šokantis miškas yra viena paslaptlingiausių vietovių Kuršių nerijoje.

Rossitten cemetery is located on the outskirts of the village of Rybachy. Ornithologist I. Thienemann and engineer F. Efa are buried here.

The building of the Institute of Parasitology. Historical name "Villa Efa", home of dune inspector, Franz Efa, and his daughter, Elena Möschler. From 1928 to 1936, the Institute of Parasitology was located here, being headed by prof. Lothar Szidat. The last person who lived in this house until the end of January 1945 was Dr. Goodyonce.

Taking the example of the Russian part of the Curonian Spit, the ethnic composition of which completely changed in the middle of the 20th century, it is difficult to talk about demonstration of evolutionary processes of the territory. That being said, the role of the cultural landscape in the formation of the behavioral culture continuity and activities of the new Russian population should not be underestimated.

In the Curonian Spit, many types of landscape-related activities turned out to be successive. Fishing (the fishing collective farm is still acting), forestry activities, dune stabilization, which actively continued later during the Soviet period, recreational activities (developed since the early 20th century), nature conservation (protected areas existed on the territory of the Curonian Spit in the pre-war period), research activity. The latter was especially clearly manifested in the continuation of ornithological research.

Another example of continuity is the tradition of fish smoking. Both during the pre-war period and now, freshly caught fish is salted for 2 hours after gutting, and then hung in a smokehouse over an open fire. The color and taste of smoked fish are influenced by different types of wood that are fired. Usually these are alder or fruit trees

Šokantis miškas. Autorius Petrukovičius V.S.

Dancing Forest. Author Petrukovich V.S.

Kopa Efa. Autorius Rutkovskaja T.K.

Efa Height. Author Rutkovskaya T.K.

Pakilkite virš kopų ir išgirskite baisią pasaką apie smėlio katastrofą Efo kopos viršuje

📍 55.222174, 20.891686

42 km nuo Zelenogradsko,
7 km nuo Rusijos ir Lietuvos valstybinės sienos.

Nuo apžvalgos aikštelės atsiveria vaizdas į aukščiausią Rusijos Kuršių nerijos dalies tašką – tai Morskajės kaimą (liet. Pilkopą) ir baltąsias kopas.

Pajuskite Kuršių nerijos dviasią Morskoje (vok. Pillkoppen) kaime

📍 55.229991, 20.919678

45 km nuo Zelenogradsko,
4 km nuo Rusijos-Lietuvos valstybinės sienos.

Apžvalgos bokštas pastatytas Orechovaja (vok. Petschberg) kopos papėdėje ant marių kranto.

Tai seniausia žvejų gyvenvietė Kuršių nerijoje. Pilkopos istorija yra tragiška, nes jos gyventojai, norėdami išvengti namų užpustymo, savo namus turėjo net keturis kartus perkelti į kitas vietas.

XIX a. pabaigoje prie kaimo artėjanti Petšo kopa buvo sutvirtinta pasodintu mišku, vadovaujant Francui Efai, o jos gyventojai po kopos sutvirtinimo daugelį metų ramiai gyveno.

Iki 1980 m. marios 2 km ruože pasiglemžė 120 metrų paplūdimio juosta. Norėdami užkirsti kelią tolesnei pakrantės erozijai, „Baltberegozashchita“ inžinieriai pasiūlė pakrantę apsaugoti dirbtinai nuplauta smėlio juosta ir nendrių salomis, o eroduotą dirvą sustiprinti pasodinant gliuosnių ir pušų sodinukus. Dabar susiformavę ežerai atrodo natūraliai.

(apple or cherry plum). The fish is dried until its skin is tanned, preserving the juiciness of the product.

For another 3 hours, the fish is cooked in a closed smokehouse in the smoke produced by sawdust.

You can try a variety of smoked fish, for instance, in Fishhof Restaurant, Rybachy village. We recommend you booking a table in advance **+7911 467 87 67**.

Try to solve the mystery of nature in the Dancing Forest

📍 55.182070, 20.861034

37 km from Zelenogradsk,
12 km from the state border.

Dancing Forest is one of the most mysterious places in the Curonian Spit, just give full scope to your imagination!

Soar over the dunes and hear the terrifying tale of sand disaster at Efa Height

📍 55.222174, 20.891686

42 km from Zelenogradsk,
7 km from the state border.

The observation deck affords a view of the highest point of the Russian part of the Curonian Spit, the village of Morskoye and reserved white dunes.

Feel the spirit of the Curonian Spit in the village of Morskoye (Formerly Pillkoppen)

📍 55.229991, 20.919678

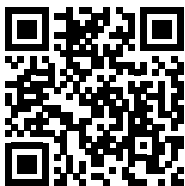
45 km from Zelenogradsk,
4 km from the state border.

It is located at the foot of the Orekhovaya Dune (Formerly Petschberg) on the coast of the lagoon.

Keliaudami į Kuršių nerijos nacionalinį parką, galite naudotis asmeniniu vadovu.

Kelionių vadovas yra programinė programa, skirta „iPhone“ / „iPad“, taip pat „Android“ įrenginiams.

Kelionės vadovas (gidas) gali vedžioti keliautoją Kuršių nerijos nacionalinio parko trasomis, vesti ekskursijas po atviru dangumi pagal GLONASS ar GPS signalus. Šiame mobiliajame vadove instaliuota žemėlapių sistema, vaizdinė informacija apie lankytinas vietas, tekstinė informacija. Be to, mobilus gidas veda ekskursiją balsu. Įdiegus mobilų gidą išmaniajame įrenginyje, programai nereikia interneto ryšio ar mobilaus ryšio, ji veikia visiškai autonomiškai.

When traveling to the Curonian Spit National Park, you can use a personal travel guide.

The travel guide is software (application) for iPhone / iPad, as well as Android devices. The travel guide is able to guide the user along the routes of the Curonian Spit National Park, give tours around in the open air based on GLONASS or GPS signals. The guide is equipped with a cartographic system, photographic information about attractions, video and text information. In addition, the guide conducts a full-scale voice-guided tour. After installation on the device, the application does not require an Internet connection or cellular connection, it works fully autonomously.

Morskijos yra mažiausia gyvenvietė nerijoje, tik 126 gyventojai. Vasaros sezono metu atvyksta daug poilsiautojų.

Išgirskite vėjo skambėjimą ir pasigrožėkite vieninteliu eoliškos kilmės ežeru pietryčių Baltijoje

📍 55.248217, 20.924460

47 km nuo Zelenogradsko,

2 km nuo Rusijos-Lietuvos valstybinės sienos.

Ekologinis takas driekiasi judančios kopos (vok. Kaspalegeberg) šlaitu, palei plokščią kopagūbrį į aukštą Olenya Buda kopos kalnagūbrį, kur maždaug 55 m aukštyje virš jūros lygio yra pastatyta apžvalgos aikštelė. Iš jo atsiverianti panorama – Baltijos jūra, Gulbių ežeras, didysis kopagūbris, pievos ir marių platybės – supažindina su unikaliais Kuršių nerijos kraštovaizdžiais ir peizažais.

Norėdami patekti į paplūdimį, visur, kur yra nerija, reikia įveikti žmogaus sukurtą apsauginę pajūrio kopų sieną – kopagūbrį. Norint jį išsaugoti, prie jūros galima patekti tik einant per specialiai pritaikytas vietas kopagūbryje.

Morskojuje. Autorius Pritchenko V.

Morskoye. Author Pritchenko V.

Gulbių ežeras. Autorius Bolshakova O.V.

Swan Lake. Author Bolshakova O.V.

This is the oldest fishermen's settlement in the Curonian Spit. Pikkoppen's story is tragic, as its residents had to move their homes four times to escape the wandering sands.

In the late 19th century, the Petsch dune, which had been approaching the village, was secured by forest plantations under the watchful eye of Franz Efa, and its inhabitants recovered poise for many years.

By the 1980^s, the lagoon had swallowed up a 120-meter strip of beach throughout the duration of 2 km. To prevent further erosion of the coast, engineers of Baltberegozashchita proposed to protect the coast with an artificially washed sand spit and reed islands, and fix the washed-up soil with willow and pine plantations. Now the newly formed lakes look quite natural.

Morskoye is the smallest village in the spit, with population of 126 people, which is significantly increased during the summer season due to vacationers.

Hear the wind chime and admire the only lake of eolian origin in the southeast Baltic region

📍 55.248217, 20.924460

47 km from Zelenogradsk,

2 km from the state border.

Nuotrauka iš Kuršių nerijos nacionalinio parko archyvų

Photo from the archive of the national park

Nuotrauka iš Kuršių nerijos nacionalinio parko archyvų

Photo from the archive of the national park

Kaip keliauti į Kuršių neriją iš Zelenogradsko?

- **Automobiliu:**
asmeninis, nuoma, taksi
- **Autobusu:**
kaip turistų grupės dalis, maršrutiniu.
- **Dviračiais.**

Kaime yra dviračių nuoma ir turizmo informacijos centras. Rybačis, Pobėda g., 2.
Tel. **+7906 218 52 77**.

REGULIARIŲ AUTOBUSŲ TVARKARAŠTIS SCHEDULE OF REGULAR BUSES

Nr. 593 Kaliningradas – Morskėjus

No. 593 Kaliningrad – Morskoye

Nr. 596 Svetlogorskas – Zelenogradskas – Morskėjus

No. 596 Svetlogorsk – Zelenogradsk – Morskoye

No. 210 Zelenogradskas – Morskėjus

No. 210 Zelenogradsk – Morskoye

Information

The ecological trail runs along the slope of Sypuchaya dune (Formerly Kaspalegeberg), along a flat plateau to the high ridge of Olenya Buda dune, where an observation deck is located at a height of about 55 m above sea level. The view you will see – the sea surface, Swan Lake, a large dune ridge, meadows and reaches of the lagoon – will acquaint you with the unique landscapes of the Curonian Spit.

To get to the beach, you have to get over a man-made protective seaside dune wall all over the spit area. In order to preserve it, it is allowed strictly using specially built staircases!

How to go on a journey along the Curonian Spit from Zelenogradsk

- **By car:**
private or leased, taxi
- **By bus:**
as part of a tourist group or regular bus
- **By bike.**

Bicycle hire center, as well as a tourist information center are located in the village of Rybachy at 2 Pobedy st. **+7906 218 52 77**

KURŠIŲ NERIJA – ŠIAURINĖ DALIS (LIETUVOS RESPUBLIKA)

NERINGOS ISTORIJA IR DABARTIS

Neringa įsikūrusi Kuršių nerijoje – siaurame pusiasalyje, skiriančiame Kuršių marias nuo Baltijos jūros. Neringos miestas įkurtas 1961 metais, kai lietuviškosios Kuršių nerijos dalies gyvenvietės – Juodkrantė, Pervalka, Preila, Nida – buvo sujungtos į vieną miestą, kurio ilgis beveik 50 kilometrų.

Neringos miesto herbas, patvirtintas 1997 metais, kuriame vaizduojami Nidos, Nidos Purvynės, Preilos, Pervalkos ir Juodkrantės gyvenviečių vėtrungių ženklai ir vienas tuščias langelis – užpustytiems kaimams atminti².

Neringos Vardo reikšmė nėra aiški. Seniausiai vartojama pavadinimo forma buvo Nerija, bet dėl vokiečių kalbos pavadinimas įgavo dabartinę formą³.

Kuršių nerija Baltijos jūros bangos ir vėjai suformavo daugiau kaip prieš penkis tūkstančius metų. Ties Sembos pusiasaliu iš pradžių susidarė plika siaura jūros smėlio juosta, kuri pamažu ilgėjo. Ilgainiui jūros bangos ir srovės sunėšė vis daugiau smėlio, juosta plėtėjo ir galiausiai atskyrė marias nuo jūros.

Kuršių nerijos pasididžiavimas – smėlio kopos – susidarė vėjui pūstant išdžiūvusį smėlį. Vėjo genamos kopos slinkdavo į marias, taip pakrantę paversdamos sausuma⁴.

Smėliu užpildama marias nerija plėtėjo, traukėsi iš vakarų į rytus. Šis slinkimas sustojo, kai akmens amžiuje čia ėmė augti miškai, manoma tuo metu Kuršių nerijoje apsigyveno ir pirmieji žmonės⁵.

² Gustaitis, R. (2014) Lietuvos miestai ir miesteliai, Terra Publica

³ Ten pat.

⁴ Neringos Savivaldybė (n.d.) Retrieved from: <https://www.neringa.lt/index.php?713647979>

⁵ Ten pat.

CURONIAN SPIT – NORTHERN PART (REPUBLIC OF LITHUANIA)

HISTORY AND NOWADAYS OF NERINGA

Neringa is located in the Curonian Spit, a narrow peninsula that separates the Curonian Lagoon from the Baltic Sea. The city of Neringa was founded in 1961 when the settlements of the Lithuanian part of the Curonian Spit – Juodkrantė, Pervalka, Preila, Nida – were merged into one city with a length of nearly 50 kilometers.

The coat of arms of the city of Neringa approved in 1997, which depicts weather vanes of the settlements of Nida, Nida Purvynė, Preila, Pervalka and Juodkrante and one empty window in memory of the flooded villages².

The meaning of the name of Neringa is not quite clear. The oldest form of the name used was Nerija, but due to the German language the name took its current form³.

The waves and winds of the Baltic Sea shaped the Curonian Spit more than five thousand years ago. Initially, a bare narrow strip of sea sand formed on the Sambian Peninsula, which gradually became elongated. Over time, sea waves and currents carried a growing amount of sand, the strip widened and eventually separated the lagoon from the sea.

The pride of the Curonian Spit – sand dunes – was formed by the wind blowing dry sand away. Wind-driven dunes slid into the lagoon, turning the coast into land⁴.

The sand-filled spit of the lagoon widened, retreating from west to east. This decline stopped when forests began to grow here in the Stone Age, it is believed that the first people settled in the Curonian Spit at that time⁵.

It is unclear precisely when people settled in the Curonian Spit, but they lived here 4000 years ago⁶.

Tourist spots in Kopgalis and the Curonian Spit

Kopgalis

📍 55.718767, 21.102577

Kopgalis is the territory of Klaipėda city situated west of the city center, at the northernmost tip of the Curonian Spit National Park, where the Curonian Lagoon is

² Gustaitis, R. (2014) Lithuanian cities and towns, Terra Publica

³ ibid

⁴ Neringa Municipality (n.d.)

Retrieved from: <https://www.neringa.lt/index.php?713647979>

⁵ ibid

⁶ Demečerkas, K., Ramanauskienė, M., Januševičius, J. A., Adomaitis, R. (2011). Traditional architecture of the Curonian Spit. Libra Memelensis

Kuršių nerijos smaigalys 1670 m. Naronskio pieš. Smiltynėje keletas namelių, kuriuos supa žaliuojantys plotai. Kopgalyje – pustomo smėlio kopos.

Kopija iš Mažosios Lietuvos istorijos muziejaus⁶

The peak of the Curonian Spit in 1670. Naronsky's drawing In Smiltynė, there are several cottages surrounded by green areas. Sand dunes are in the headland.

A copy from the Museum of the History of Lithuania Minor⁷

Kopgalis.

(Klaipėdos turizmo ir kultūros informacijos centras

Kopgalis.

Klaipėda Tourism and Culture Information Center

Kada Kuršių nerijoje apsigyveno žmonės, nėra tiksliai žinoma, tačiau jau prieš 4000 metų čia buvo gyvenama⁷.

Turistinės Kopgalyje ir Kuršių Nerijos vietos

Kopgalis

📍 55.718767, 21.102577

Kopgalis – Klaipėdos miesto teritorija, esanti į vakarus nuo miesto centro, šiauriausiam Kuršių nerijos nacionalinio parko gale, kur Kuršių marios jungiasi su Baltijos jūra. Prie marių yra Pievų ragas, greta jo – delfinariumas, Jūrų muziejus-akvariumas, kiek piečiau – žvejo etnografinė sodyba, kapinaitės. Jūros pusėje – paplūdimiai. Toliau pietuose yra Smiltynė⁸.

Kopgalis – vėliausiai atsiradusi Kuršių nerijos dalis. Jis formavosi iš atnešamo Kuršių marių smėlio. Vėliau tvirtinamas akmenimis, nes buvo labai svarbus Klaipėdos uosto laivybai, kol XX a. pr. pačiame smaigalyje buvo pastatytas akmeninis molas. Tačiau netrukus paaiškėjo, kad tobulėjant karinei technikai kariniai įtvirtinimai neturi jokios strateginės reikšmės. 1897 m. patrankos buvo demontuotos ir fortas perduotas miesto bei uosto reikmėms. Šiandien čia

connected with the Baltic Sea. There is Meadow Glade next to the lagoon, a dolphinarium and Maritime Museum and Aquarium nearby, the fisherman's ethnographic homestead and a cemetery further south. Beaches are from the seaward. Smiltynė is located further south⁸.

Kopgalis is the youngest part of the Curonian Spit. It was formed from the sand brought from the Curonian Lagoon. Later on, it was reinforced with stones, since it was very important for the boat traffic of Klaipėda port until the 20th century. A stone pier was built on the very top. However, once military technology was developed, it soon became clear that military fortifications were of no strategic importance. In 1897, the cannons were dismantled and the fort was handed over to the city and port. Today, the purpose of the buildings most suitable for such an object is the Lithuanian Sea Museum. In 1840, Kopgalis was called a village and had its own elder⁹.

Smiltynė

📍 55.718767, 21.102577

Smiltynė is a part of Klaipėda city located on the Curonian Spit, south of Kopgalis. Together with Kopgalis, it does not belong to the municipality of Neringa, although it is located in the Curonian Spit and belongs to the territory of the national park. Being on the western outskirts

⁶ Demečerkas, K., Ramanauskienė, M., Januševičius, J. A., Adomaitis, R. (2011). Kuršių Nerijos tradicinė architektūra. Libra Memelensis

⁷ Demečerkas, K., Ramanauskienė, M., Januševičius, J. A., Adomaitis, R. (2011). Kuršių Nerijos tradicinė architektūra. Libra Memelensis

⁸ Krašto gidas(n.d) Retrieved from: <http://www.krastogidas.lt/objektai/206-kopgalis>

⁷ Demečerkas, K., Ramanauskienė, M., Januševičius, J. A., Adomaitis, R. (2011). Traditional architecture of the Curonian Spit. Libra Memelensis

⁸ Country guide (n.d.) Retrieved from: <http://www.krastogidas.lt/objektai/206-kopgalis>

⁹ Demečerkas, K., Ramanauskienė, M., Januševičius, J. A., Adomaitis, R. (2011). Traditional architecture of the Curonian Spit. Libra Memelensis

Informacija apie Jūrų
muziejų ir delfinariumą

Information about the
Maritime Museum and
Dolphinarium

Information

labiausiai tokiam objektui tinkanti statinių paskirtis – Lietuvos jūrų muziejus. 1840 m. Kopgalis vadinamas kaimu ir turėjo savo seniūną⁹.

Smiltynė

📍 55.718767, 21.102577

Smiltynė – Klaipėdos miesto dalis, esanti Kuršių nerijoje, į pietus nuo Kopgalio. Kartu su Kopgaliu nepriklauso Neringos savivaldybei, nors yra Kuršių nerijoje ir įeina į nacionalinio parko teritoriją. Būdamas miesto vakariniu pakraščiu, Smiltynė su centru susisiečia perkėlomis (senąja ir naująja). Visai prie Kopgalio yra Smiltynės kapinės, piečiau – Gamtos muziejus, jachtų klubas, uostas, ties naująja perkėla – 36 m Hageno kalnas. Vasarą į Smiltynę atvyksta daug turistų, kurie maudosi Baltijos jūroje. Nuo Smiltynės prasideda Neringos dviračių takas ir kelias.

Smiltynės istorija siekia pačius seniausius Klaipėdos kūrimosi laikus. Dar nebuvo pastatyta Klaipėdos pilis, o pro čia jau keliavo žmonės į Europą. Šiuo keliu daugiau nei prieš 800 metų (1203 m.) keliavo lyvių vadas Kaupas į Italiją, pas popiežių ir grįžo atgal. Ties Smiltynė buvo siauriausia Kuršių marių vieta, todėl čia buvo patogiausia persikelti į Kuršių neriją¹⁰. 1576 m. K. Hennenbergerio pirmajame Prūsijos žemėlapyje nerijos galas užfiksuotas maždaug ties Vite, tiksliau ties Pitkerno įlanka. Tad galima spėti, kad dar prieš 500 metų t.y. 1000-aisiais

⁹ Demečerkas, K., Ramanauskienė, M., Januševičius, J. A., Adomaitis, R. (2011). Kuršių Nerijos tradicinė architektūra. Libra Memelensis

¹⁰ Demečerkas, K., Ramanauskienė, M., Januševičius, J. A., Adomaitis, R. (2011). Kuršių Nerijos tradicinė architektūra. Libra Memelensis

Lietuvos jūrų muziejus ir delfinariumas

Lithuanian Sea Museum and Dolphinarium

of the city, Smiltynė is connected with the center by ferry (old and new). There is Smiltynė cemetery right next to Kopgalis, Nature Museum, a yacht club and a port further south, 36 -m Hagen Hill at the new ferry. In the summertime, many tourists come to Smiltynė to swim in the Baltic Sea. A bicycle path of Neringa and road start from Smiltynė.

The history of Smiltynė dates back to the earliest times of Klaipėda's foundation. Klaipėda Castle had not been built yet, and people already traveled to Europe through it. More than 800 years ago (1203), Kaupas, the commander of Livs traveled to Italy to the pope and returned. Smiltynė was the narrowest place in the Curonian Lagoon, so it was most convenient place here to cross to the Curonian Spit. On the first map of Prussia compiled by K. Hennenberger in 1576, the end of the spit is fixed around Vite, more precisely at Pitcairn Bay. Therefore, we can guess that 500 years ago, i.e. in 1000, Smiltynė and its ferry port were the last point of the sand headland of the Curonian Spit¹⁰.

Lithuanian Sea Museum and Dolphinarium

📍 55.717177, 21.101714

Lithuanian Sea Museum has been operating since 1979 at the northernmost tip of the Curonian Spit. The largest set is marine fauna species (shellfish, corals, crustaceans, echinoderms, seabirds, fish and mammals). It contains 19 787 units.

The Dolphinarium is an exclusive place in the Baltic region, where some of the most beautiful natural creatures – dolphins – live. Dolphins have been living in the Maritime Museum since 1993. They do not only take part

¹⁰ Ten pat

Informacija apie Klaipėdoje ir
Smiltynėje esančius objektus

Pomeranian
Lighthouse Road

Information

Klaipėda. Smiltynės kurhausas. XX a. pr.
<http://miestai.net>

Klaipėda. Smiltynė Kurhaus 20th c.
Photo from the website <http://miestai.net>

metais Smiltynė ir jos keltų uostelis buvo paskutinis Kuršių nerijos smėlėtojo iškyšulio taškas¹¹.

Lietuvos jūrų muziejus ir delfinariumas

📍 55.717177, 21.101714

Lietuvos jūrų muziejus – nuo 1979 metų veikiantis muziejus Kuršių nerijos šiauriausiam taške. Didžiausias rinkinys – jūrų faunos preparatai (moliuskų kriauklės, koralai, vėžiagyviai, dygiaodžiai, jūrų paukščiai, žuvys ir žinduoliai). Jame yra 19 787 vienetai.

Delfinariumas – išskirtinė vieta Baltijos regione, kuriame gyvena vieni nuostabiausių gamtos kūrinių – delfinai. Jūrų muziejuje delfinai gyvena nuo 1993 metų. Jie ne tik dalyvauja pasirodymuose, veda jauniklius, bei padeda žmonių vaikams terapijos programoje¹².

Smiltynės Kurhausas

📍 55.709421, 21.103271

Smiltynės Kurhausas – įspūdingas dviejų aukštų su mansarda viešbutis pastatytas 1900 metais. Tūriu ir savita architektūra labai ryški pietinės Smiltynės dalies dominantė. Jame buvo 50 kambarių, svečiai galėjo mėgautis šiltomis voniomis, naudotis naujaisiu išradimu – elektra, sode veikė restoranas, marių pakrantėje – kavinė.

Kurhausas – fachverkinės architektūros, primenantis kai kuriuos Klaipėdos senamiesčio statinius. Iki Antrojo pasaulinio karo kurhausas buvo žymus kultūros centras Smiltynėje. Jame rengti muzikos vakarai, žymių to meto atlikėjų recitaliai, veikė

in shows, but also help children within the framework of therapy programs¹¹.

Smiltynės Kurhausas

📍 55.709421, 21.103271

Smiltynė Kurhaus is an impressive two-storey hotel with an attic built in 1900. The extent and unique architectural elements are very remarkable in the southern part of Smiltynė. It had 50 rooms, guests could enjoy warm baths, use the latest invention – electricity, a restaurant in the garden, a cafe on the shore of the lagoon.

Kurhaus is an example of half-timbered architecture, reminiscent of some buildings in Klaipėda Old Town. Until the World War II, the Kurhaus was a famous cultural center in Smiltynė. It hosted music evenings, recitals of famous artists of that time, and roulette. During the first decade after the war, apartments were placed in Kurhaus. Later on, with the growing recreational significance of Smiltynė, the residents were relocated, a branch of Klaipėda Hotel and Smiltynė Café were opened. Currently, Kurhaus is on sale and being prepared for restoration.

Klaipėda Port Gate

The gate of Klaipėda port consists of southern and northern piers. Such structure of the port water area protects the port from waves, glaciers and capping mass. Klaipėda port has two parallel piers, the southern pier is 1227 m long, and the northern one is 1158 m long. Both piers are mounted on deeply erected supports. The above water part is made of stones. After dredging the port, the piers were reinforced with stones and large concrete blocks.

¹¹ Ten pat

¹² Daugiau informacijos <https://muziejus.lt/lt/>

¹¹ See more details at <https://muziejus.lt/lt/>

ruletė. Pirmajame pokario dešimtmetyje Kurhauze buvo įrengti butai. Vėliau, didėjant Smiltynės rekreacinei reikšmei, gyventojai iškelti, atidarytas „Klaipėdos“ viešbučio filialas ir kavinė „Smiltynė“. Šiuo metu, Kurhausas yra parduodamas ir ruošiamas restauravimui.

Klaipėdos uosto vartai

Klaipėdos uosto vartai yra sudaryti iš pietinio ir šiaurinio molų. Šis uosto akvatorijos statyns saugo uostą nuo bangavimo, ledonešio, užnešimo sąnašomis. Klaipėdos uostas turi du lygiagrečius molus, pietinio molo ilgis – 1227 m, o šiaurinio – 1158 m. Abu molai yra įrengti ant giliai sukaltų polių. Viršvandeninė dalis išmūryta iš akmenų. Pagilinus uostą, molai sustiprinti akmenimis ir dideliais betono blokais.

Šiaurinis molas buvo statomas nuo 1834 m. iki 1884 m., o pietinis – nuo 1847 m. iki 1861 m. Šių molų funkcija – nukreipti Danės upės žiočių srovę į Baltijos jūrą, apsaugoti plaukimo vagą (farvaterį) nuo užteršimo.

Abu molai yra mėgiamos miestiečių pasivakčiojimų vietos – čia žmonės ateina stebėti saulėlydžių, atvykstančių ir išvykstančių laivų

Kuršių nerijos nacionalinis parkas

📍 55.302273, 21.00656

Kuršių nerijos nacionalinis parkas – tai saugoma teritorija, apimanti lietuviškąją Kuršių nerijos sausumos dalį kartu su Kuršių marių ir Baltijos jūros pakrante. Visa Kuršių nerija – tai 98 km ilgio pusiasalis, kurio pietinė dalis priklauso Rusijos Federacijai.

Nacionalinis parkas Lietuvos dalyje įkurtas 1991 m., kiek anksčiau – 1987 m. – Rusijos Federacijoje įkurtas nacionalinis parkas „Kuršskaja kosa“.

2000 m. gruodžio 2d. Kuršių nerija, kaip bendras dviejų valstybių objektas, įtraukta į UNESCO Pasaulio paveldo sąrašą¹³.

Alksnynės gyvenvietė

📍 55.634035, 21.130418

Alksnynė (vok. Erlenhorst) – gyvenvietė Kuršių nerijoje, tarp Smiltynės ir Juodkrantės, apie 10 km nuo Klaipėdos, prie kelio Smiltinė – Nida. Kuršių marių krante yra (einant į pietus) Vėžių įlanka, Budnio ragas, Budnio įlanka, Klevų Kalvos ragas, Lybio įlanka, Lybio ragas. Aukščiausia kopa – Lybio (43 m), kalvos – Eumo (40 m) ir Gaučiaralio..

¹³ <http://www.nerija.lt/>

The northern pier was being built from 1834 to 1884, and the southern from 1847 to 1861. The function of these piers is to direct the current of the Dane River to the Baltic Sea and protect the navigable channel (fairway) from pollution.

Both piers are favorite spots for city dwellers – people come here to watch the sunsets and ships enter and leave.

Curonian Spit National Park

📍 55.302273, 21.00656

The Curonian Spit National Park is a protected area that includes the Lithuanian part of the Curonian Spit and the coast of the Curonian Lagoon and the Baltic Sea. The entire Curonian Spit is a 98-km long peninsula, the southern part of which belongs to the Russian Federation.

The National Park in the Lithuanian part was established in 1991; a little earlier in 1987, the Curonian Spit National Park was established in the Russian Federation.

On December 2, 2000, the Curonian Spit, as a common site of the two states, was included in the UNESCO World Heritage List¹².

Alksnyne Settlement

📍 55.634035, 21.130418

Alksnynė (Formerly: Erlenhorst) – a settlement in the Curonian Spit between Smiltynė and Juodkrante, about 10 km from Klaipėda, situated by the road Smiltinė – Nida. There are (further south) Vėžiai Bay, Budnis Cape, Budnis Bay, Klevų Kalva Cape, Lybis Bay, Lybio Cape on the coast of the Curonian Lagoon. The highest dune – Lybio (43 m), hills – Eumo (40 m) and Gaučral.

Heron and Cormorant Colony (near Juodkrantė)

📍 55.52112, 21.111901

Near Juodkrante there is the biggest and one of the oldest known colonies of gray herons and great cormorants in Lithuania. Humans have been monitoring this colony even from the late 19th century. Currently there are about 2000 great cormorant nests and over 500 gray heron nests. In the first part of February, the first cormorants usually appear in the Curonian Spit, and gray herons return afterwards. This is one of the biggest bird colonies in entire Europe and the largest and oldest nesting place of such birds in Lithuania¹³.

¹² <http://www.nerija.lt/>

¹³ Natural monuments (n.d). retrieved from: <http://www.nerija.lt/lankytinos-vietos/gamtos-paminklai>

Lietuviška Kuršių nerijos dalis

The National Park in the Lithuanian part

Kormoranų kolonija ir jų "sudengti" medžiai

Cormorant colony and their "covered" trees. Photo by authors

Pakrantė Juodkrantėje

Embankment in Juodkrantė

Garnių ir kormoranų kolonija (prie juodkrantės)

📍 55.52112, 21.111901

Netoli Juodkrantės yra didžiausia ir viena seniausių Lietuvoje žinomų pilkųjų garnių ir didžiųjų kormoranų kolonijos. Šią koloniją žmonės stebi net nuo XIX a. pabaigos. Šiuo metu čia yra apie 2000 didžiųjų kormoranų ir virš 500 pilkųjų garnių lizdų. Vasario pirmoje pusėje Kuršių nerijoje pasirodo pirmieji kormoranai, o vėliau perskrenda ir pilkieji garniai. Tai viena didžiausių šių paukščių kolonijų visoje Europoje ir didžiausia bei seniausia šių paukščių perimvietė Lietuvoje¹⁴.

Juodkrantė

📍 55.293124, 20.993318

Tai vienas iš naujesnių kaimų Kuršių nerijoje, įsikūręs XVI a. (Henennbergerio 1576 m. žemėlapis). Pavadinimas – vokiškos kilmės žodžių junginys Schwartzen Orth, reiškiantis juodą vietą¹⁵. Tai pirmasis kurortas Kuršių nerijoje (nuo 1840 m.) ir iki šiol nuostabi vieta poilsiui ir energijos atstatymui.

¹⁴ Gamtos paminklai (n.d.). retrieved from: <http://www.nerija.lt/lankytinos-vietos/gamtos-paminklai>

¹⁵ Kuršių nerijos nacionalinio parko direkcija (2011)

Juodkrantė

📍 55.293124, 20.993318

It is one of the newest villages in the Curonian Spit founded in the 16th century. (Map of Henennberger in 1576). This name is a word combination of German origin Schwartzen Orth, meaning black place¹⁴. It is the first resort in the Curonian Spit (since 1840) and is still a wonderful place for relaxation and energy recovery.

Juodkrantė is the first resort in the Curonian Spit. Holidaymakers are attracted by the nature of Juodkrantė: an old forest like an oasis in the sea of sand, the sea shore and peace.

The first holidaymakers are claimed to appear in Juodkrantė around 1840¹⁵. These were former Klaipėda merchants. Owing to construction of hotels and other resorts, this town eventually got a new life.

Today it is a modern resort, nevertheless retaining its style, the second largest in the Curonian Spit. It is famous for its amazing architecture, an 800-m promenade on the shore of the lagoon with sculptures, an

¹⁴ Curonian Spit National Park Authority (2011)

¹⁵ Demečerkas, K., Ramanauskienė, M., Januševičius, J. A., Adomaitis, R. (2011). Traditional architecture of the Curonian Spit. Libra Memelensis

Juodkrantė – tai pirmasis kurortas Kuršių nerijoje. Poilsiautojus viliojo Juodkrantės gamta: senas miškas, tarsi oazė smėlynų jūroje, jūros pakrantė ir ramybė. Tvirtinama, kad pirmieji poilsiautojai Juodkrantėje pasirodė apie 1840 m¹⁶. Tai buvę Klaipėdos jūrų pirkliai. Ilgainiui, pastačius viešbučius ir kitas poilsiavietes šis miestelis gavo naują gyvenimą.

Dabar tai moderni, bet tuo pačiu išlaikiusi savo stilių kurortinė vieta, antra pagal dydį Kuršių nerijoje, jis pritraukia nuostabią architektūrą, 800m ilgio marių pakrantėje išsidėsčiusiu promenadu su skulptūromis, Raganų kalno medinių skulptūrų ekspozicija ir kitomis lankytinomis vietomis.

Gintaro įlanka

📍 55.293124, 20.993318

Gintaro įlanka vadinama nedidelėmarių įlankėlė šiaurinėje Juodkrantės dalyje. Joje kiekvienais metais eksponuojamos nendrinės skulptūros.

Ji žimi tuo, kad Juodkrantėje 1855m., 1860m. ir 1861m. žemsemėmis gilinat marių farvaterį, ties Juodkrante iškasta gintaro. Tuo susidomėjo verslininkai W. Stantienas ir M. Beckeris. Jų kompanijai “W. Stantien & M. Becker” buvo suteiktos išskirtinės gintaro gavybos teisės. Ji įsipareigojo atlikti farvaterio valymo bei gilinimo darbus. Kompanijos veikla skatino kurortinės gyvenvietės plėtrą: buvo iškastas bei įsirengtas žemsemių uostas – Gintaro įlanką, iškasamu gruntu užpildtas plaunamos pakrantės ruožas, finansuota garlaivių krantinės statyba, padovanoti vargonai naujai Juodkrantės bažnyčiai¹⁷.

Juodkrantės evangelikų liuteronų bažnyčia

📍 55.532142, 21.117084

1795 m. buvo baigta statyti medinė. Nendrių stogu dengta bažnyčia¹⁸. Nuo šio momento Juodkrantė tapo šiaurinės Kuršių nerijos dvasinio gyvenimo centru. Bažnyčios statybos iniciatorius pastorius O. E. Richteris. Po Antrojo pasaulinio karo bažnyčia virto sandėliu. Praėjusio amžiaus 8-ajame dešimtmetyje ji restauruota, langai puošti vitražais. 1989 m. bažnyčia gražinta tikintiesiems.

¹⁶ Demečerkas, K., Ramanauskienė, M., Januševičius, J. A., Adomaitis, R. (2011). Kuršių Nerijos tradicinė architektūra. Libra Memelensis

¹⁷ Parengta pagal <http://www.nerija.lt/lankytnos-vietos/juodkranteje>

¹⁸ Strakauskaitė. (2001) Kuršių nerija – Europos pašto kelias.

exposition of wooden sculptures on Raganų Hill and other places of interest.

Amber Bay

📍 55.293124, 20.993318

Amber Bay is a small bay in the northern part of Juodkrante. Reed sculptures are exhibited there every year.

It is marked by the fact that amber was mined in Juodkrante in 1855, 1860 and 1861 from the ground of the lagoon fairway. This fact provoked interest of entrepreneurs W. Stantien and M. Becker. Their company, W. Stantien & M. Becker, was granted with the exclusive rights for amber mining. The company committed to carry out the waterway handling works. The company activities promoted the development of the resort: arranged the port for sand dredgers – Amber Bay, a section of the washed coast was backfilled, allocated funds for construction of a steamboat quay, and a pipe organ was presented to a new church of Juodkrante¹⁶.

Juodkrante Evangelical Lutheran Church

📍 55.532142, 21.117084

In 1795, the construction of a wooden church was completed. The church was covered with a thatched roof¹⁷. From that moment on, Juodkrante became the center of the spiritual life of the northern Curonian Spit. The construction of the church was initiated by Pastor O. E. Richter. After the World War II, the church became a warehouse. It was restored in the 1980s, including stained glass windows. In 1989 the church was returned to the worshippers.

Exposition of wooden sculptures of the Hill of Witches (Juodkrantė)

📍 55.53607, 21.117547

Lithuanian folk artists and wood carvers gathered in Juodkrante in the summertime in 1979–1981 to create more than 70 sculptures. Based on the design of sculptor S. Sharapov and architect A. Nasvytis, the exposition of these sculptures acquired the name of the “Hill of Witches” among the inhabitants and visitors of the Spit.

We can identify the heroes of the Lithuanian folk tales and legends in the wooden carvings. There are particularly many witches and devils on the hill. The swings and heaters are placed at the foot of the hill to the delight of younger visitors¹⁸.

¹⁶ Prepared by <http://www.nerija.lt/lankytnos-vietos/juodkranteje>

¹⁷ Strakauskaitė. (2001) Curonian Spit is a European postal route.

¹⁸ Cultural monuments (n.d.) Retrived from: <http://www.nerija.lt/lankytnos-vietos/kultros-paminklai>

Gintaro įlanka

Amber Bay

Vėtrungių ekspozicija. Visitneringa.com

Windvane exposition. Visitneringa.com

Raganų kalno medinių skulptūrų ekspozicija (Juodkrantė)

📍 55.53607, 21.117547

1979 – 1981 metų vasaromis į Juodkrantę suvažiavę Lietuvos tautodailininkai, medžio drožėjai sukūrė daugiau nei 70 skulptūrų. Pagal skulptoriaus S. Šarapovo ir architekto A. Nasvyčio projektą išdėstyta šių skulptūrų ekspozicija tarp nerijos gyvenojų ir lankytojų įgijo "Raganų kalno" pavadinimą.

Mediniuose drožiniuose galime atpažinti lietuvių liaudies pasakų ir legendų herojus. Čia ypač gausu raganų ir velnių. Mažųjų lankytojų džiaugsmui kalno papėdėje įrengtos sūpuoklės ir karstykklės¹⁹.

Vėtrungių ekspozicija

Vėtrungės, eksponuojamas po atvirų dangumi galima rasti kiek Nidos marių krantinėje. Taip pat Juodkrantėje yra įsikūrusi Vėtrungių galerija (L. Rėzos g. 13, Juodkrantė).

Pervalkos švyturys

📍 55.402788, 21.094683

Pervalkos švyturys dar kitaip vadinamas Žirgų švyturys, pastatytas 1990 m. ant dirbtinės salos iš stambių akmenų Kuršių mariose. Tai vienintelis įrenginys Kuršių nerijoje, pastatytas ne sausumoje.

Pažintinis takas naglių gamtos rezervate (šalia Pervalkos)

📍 55.441764, 21.072114

Naglių gamtos rezervato plotas 1669 ha. Iš šiaurės į pietus tęsiasi 8 km, vidutiniškai yra 2 km pločio. Aukščiausios kopos – Vingio (51m) ir Agilos

Exposition of weathercocks

The windvanes exhibited under the open sky can be found as far as the embankment of the Nida Lagoon. Vėtrungiai Gallery is also located in Juodkrantė (L. Rėzos g. 13, Juodkrantė).

Pervalka Lighthouse

📍 55.402788, 21.094683

The Pervalka lighthouse is also known as Horse Lighthouse, built in 1990 on an artificial island of large stones in the Curonian Lagoon. It is the only facility in the Curonian Spit built not on land.

Cognitive path in Nagliai nature reserve (near Pervalka)

📍 55.441764, 21.072114

The area of Nagliai nature reserve is 1669 ha. It stretches from north to south for 8 km, with an average width of 2 km. The highest dunes are Vingis (51 m) and Agila (59.6 m). This dune area is a ditch blown by winds of the most intricate profile and sand hills covered with grassland vegetation. Due to the predominant color of the vegetation, these dunes are called "gray". Next to the parking lot (15 km of bicycle path or 31 km of Smiltynė-Nida road) there is a 1100-m cognitive hiking trail. This is the only place where it is allowed to visit the reserve.

Karvaičiai Hill

📍 55.390244, 21.065405

Karvaičiai Hill (about 59.4 m), the northern part of the Karvaičiai Landscape Reserve, between Preila and Pervalka, preserves one of the most tragic story of sand buried villages of the Curonian Spit. Until 1797, instead of the hill there was Karvaičiai village, the residents of

¹⁹ Kultūros paminklai (n.d.) Retrived from: <http://www.nerija.lt/lankyimos-vietos/kulturos-paminklai>

Nida

Nida

(59,6 m). Ši kopų atkarpa – tai įmantriausių profilių vėjų išpustytos griovos ir žoline augmenija padengtos smėlio kalvos. Dėl vyraujančios augalijos spalvos šios kopos vadinamos "pilkosiomis". Šalia automobilių stovėjimo aikštelės (dviračių tako 15 km arba kelio Smiltynė-Nida 31 km) įrengtas 1100 m. ilgio pažintinis pėsčiųjų takas. Tik šioje vietoje leidžiama lankytis rezervate.

Karvaičių kalnas

📍 55.390244, 21.065405

Karvaičių kraštovaizdžio draustinio šiaurinėje dalyje, tarp Preilos ir Pervalkos, stūksantis Karvaičių kalnas (apie 59,4 m.) saugo vieną tragiškiausią Kuršių nerijos kaimų užpustymo istoriją. Iki 1797 m. kalno vietoje buvo Karvaičių kaimas, kurio gyventojai traukdamiesi nuo smėlio pustymo, net kelis kartus kėlėsi iš vienos vietos į kitą. Tačiau ir naujoji vieta Karvaičių įlankos pakrantėje jų neišgelbėjo. Po ilgos ir nesėkmingos kovos su smėliu, po to, kai buvo užpustyta Karvaičių bažnyčia, žmonės paliko kaimą.

Dalis jų persikėlė į Juodkrantės pietinį pakraštį, dalis į Nidą ir Naglius (Agilą). Užpustytas Karvaičių kaimas – tai vieno žymiausių XIX a. pradžios tautosakininko ir poeto, Karaliaučiaus universiteto profesorius Liudviko Rėzos (1776–1840 m.) gimtinė. Jis pirmasis 1818 m. išleido K. Donelaičio „Metus“, vėliau – pasakėčias, 1825 m. paskelbė pirmąjį lietuvių liaudies dainų rinkinį „Dainos“, vadovavo Karaliaučiaus universiteto lietuvių kalbos seminarui. Pervalkos gyvenvietės, pastatytas paminklas (dailininkas E. Jonušas). Ažuoliniame paminkle išrėžtos L. Rėzos eilėraščio „Nuskendęs kaimas“ eilutės²⁰.

²⁰ Krašto gidas. (n.d). Retrieved from: <http://www.krastogidas.lt/objektai/587-karvaičiu-kalnas>

which, retreating from the sand, were forced to move from one place to another several times. However, the new place on the shore of Karvaičiai Bay was of no salvage, either. After a long and unsuccessful fight with the sand, after Karvaičiai church was buried under the sand, the people abandoned the village.

Some of them moved to the southern outskirts of Juodkrante, some – to Nida and Naglius (Agila). The drowned village of Karvaičiai is one of the most famous in the 19th century. It is the homeland of the folklorist and poet, professor of Königsberg University Liudvikas Rėza (1776–1840). He was the first to publish "Year" by K. Donelaitis in 1818, later – fairy tales. In 1825, the first collection of Lithuanian folk songs "Dainos" was published, he conducted a Lithuanian language workshop at the University of Pervalka village, a monument was erected (folk artist E. Jonušas). The lines from L. Rėza's poem "Drowned Village" are inscribed in the oak monument¹⁹.

Vecekrug Dune (Preila)

📍 55.354756, 21.039214

The highest (67.2 m.) dune of the Curonian Spit. Its name originated from the Curonian word "vece" – "old" and "kruogs" – "inn", reminding about the former inn located at the foot of the dune. The Vecekrug Dune can be reached using a bike path.

Nida

📍 55.310542, 21.0081

Nida is the administrative center of Neringa, and the largest settlement located 45 km from Smiltynė. The settlement is surrounded by the dunes of Parnidis, Urbas, Angiai and Purvynė in the west, and by the Curonian

¹⁹ Country guide. (n.d). Retrieved from: <http://www.krastogidas.lt/objektai/587-karvaičiu-kalnas>

Nida

Nida

Vecekrugo kopa (Preila)

📍 55.354756, 21.039214

Aukščiausia (67,2m.) Kuršių nerijos kopa. Jos pavadinimas kilęs nuo kuršiško „vece“ – „senas“ ir „kruogs“ – „smuklė“, primenantis kopos papėdėje buvusią smuklę. Pasiekti Vecekrugo kopą galima keliaujant dviračių taku.

Nida

📍 55.310542, 21.0081

Nida – Neringos administracinis centras, bei didžiausia gyvenvietė esant 45 km nuo Smiltynės. Iš vakarų pusės gyvenvietę supa Parnidžio, Urbo, Angių ir Purvynės kopos, rytuose – Kuršių marios. Nida yra viena iš reprezentacinių Lietuvos vietų, ją dažnai aplanko garbūs užsienio svečiai, daugybė turistų ne tik iš Lietuvos, bet ir iš kitų šalių.

Kaip ir daugeliui XVI–XVII a. Neringos gyvenviečių, Nidai net keliskart grėsė smėlio užpustymas, todėl gyvenvietė traukėsi nuo smėlio kopų ir kėlėsi vis į kitą vietą²¹. Pirmoji Nida buvo įsikūrusi labai gražioje įlankoje prie Grobšto rago, Kaimelis stovėjo šiaurinėje rago pusėje. Nuo grėsmingų pietų vėjų ir didelių bangų jį saugojo toli į marias nutįsęs Grobšto ragas susiformavęs iš pustomų kopų. Iš vakarų ir šiaurės – kur ne kur žolynais ir krūmais apaugusios neaukštos kopos. Pajūriuėjo ištisa aukštų ir grėsmingų kopų virtinė. Ant pajūrio kopų kiekviena gyvenvietė turėjo savo jūrinį ženklą žvejams. Priešais Nidą (Niden) stovėjo aukšta kartis su kryžiumi viršuje. Gražų ir idilišką XVII a. vid. Nidos

Lagoon in the east. Nida is one of the representative places in Lithuania, it is often visited by honorable foreign guests, a great number of tourists is not only from Lithuania but also from other countries.

Like many other settlements of Neringa in the 16th-17th centuries, Nida was also threatened with being buried under the sand several times, so the settlement retreated from the sand dunes and moved to another place²⁰. The first Nida was situated in a very beautiful bay near the Cape Grobštas, Kaimelis on the northern side of the cape. It was protected from threatening southern winds and big waves by the Cape Grobštas stretching far into the lagoon which was formed from blown dunes from westward and northward where the dunes are now overgrown with grass and bushes. A whole string of high menacing dunes was along the seafront. In the coastal dunes, each settlement had its own nautical mark for fishermen. There was a high pole with a cross on top in front of Nida. In the 17th century, beautiful and idyllic life of Nida village was disturbed by the movement of sand dunes. There is very little information preserved about the Second Nida. In 1701, there were relatively few people living in the second Nida – five families, a total of 35 people. The last time Nida moved to its present-day location from the Silence Valley was in 1732, but it did not escape the sandstorms, either. However the third Nida, despite the losses, since they had to relocate part of the houses, still remained where it was. These relocated houses were built in the north, in a dune bend near the lagoon. This was how the Skruzdynė part of Nida was found.

Eventually, the settlement of Nida underwent various architectural transformations, which were affected by that same sand, water, and a fire as well (a huge fire broke out in 1819). However, since the early 20th century, Nida has become increasingly popular with holidaymakers.

Now Nida has a population of about 1 500 permanent residents, and about 60 000 people tourists visit it every year. This place and the whole Neringa region are distinguished for its unique architecture, incredible nature and views, as well as traditions. Since 2002, Nida beach has been annually awarded the Blue Flag certificate.

Parnidis Cognitive Path (Nida)

📍 55.293377, 20.993924

The cognitive path starts at the foot of Parnidis Dune in the Silence Valley. It stretches for 1.8 km. Here you will see a variety of plants, lichen, fungi, insects, and birds,

²¹ Parengta pagal Demečerkas, K., Ramanauskienė, M., Januševičius, J. A., Adomaitis, R. (2011). Kuršių Nerijos tradicinė architektūra. Libra Memelensis

²⁰ Prepared by Demečerkas, K., Ramanauskienė, M., Januševičius, J. A., Adomaitis, R. (2011). Traditional architecture of the Curonian Spit. Libra Memelensis

kaimo gyvenimą sujaukė smėlio kopų judėjimas. Apie Antrąją Nidą išlikę labai mažai duomenų. 1701 m. Antroje Nidoje gyveno palyginus labai nedaug žmonių – penkios šeimos, viso 35 žmonės. Paskutinį kartą Nida į šią dieną vietą iš Tylos įlankos persikėlė 1732 m., tačiau ir ji neišvengė smėlio pustymų. Bet trečioji Nida, nors ir su nuostoliais, nes teko perkelti dalį namų, vis dėlto išliko savo vietoje. Šie dar kartą perkelti namai buvo pastatyti į šiaurę, kopų įlinkyje prie marių. Taip radosi Nidos dalis Skruzdynė.

Ilgainiui Nidos gyvenvietė kentė įvairias architektūrines transformacijas, kurioms įtakos darė tas pats smėlis, vanduo, bet ir ugnis (1819 kilo didžiulis gaisras). Tačiau jau nuo XX amžiaus pradžios Nida vis tampa vis labiau populiarėjanti tarp poilsiautojų.

Dabar Nidoje gyvena apie 1500 nuolatinių gyventojų, o kasmet čia apsilanko apie 60 tūkst. turistų. Ji ir visas Neringos regionas pritraukia savo unikalia architektūra, neįtikėtina gamta ir vaizdais, bet tradicijomis. Nuo 2002 m. Nidos paplūdimys kasmet apdovanojamas Mėlynosios vėliavos sertifikatu.

Parnidžio pažintinis takas (Nida)

📍 55.293377, 20.993924

Parnidžio kopos papėdėje, Tylos slėnyje prasideda pažintinis takas. Jis tęsiasi 1,8 km. Čia Jūs pamatysite įvairiausių augalų, kerpių, grybų, vabzdžių, paukščių, bei gėrėsitės nuostabiais peizažais, pasisvečiuosite „genio kalvėje“, susipažinsite su „medžio biografija“.

Parnidžio kopa ir saulės laikrodis (Nida)

📍 55.293124, 20.993318

Nidoje ant Parnidžio kopos viršūnės įrengta apžvalgos aikštelė. Tai viena populiariausių lankytinų vietų Nidos apylinkėse. 1995 m. čia pastatytas saulės laikrodis. Šios idėjos autorius architektas R. Krištapavičius, skulptorius K. Pūdymas, astronominius skaičiavimus atliko R. Klimka. Vieta buvo pasirinkta neatsitiktinai – Kuršių nerija yra vienintelė vieta Lietuvoje, kur saulė leidžiasi ir teka nuo vandens paviršiaus.

Bulvikio ragas (Nida)

📍 55.333441, 21.057015

Bulvikio ragas – tai plačiausia Kuršių nerijos pusiasalio vieta, siekianti 3,8 km. Manoma, kad rago ir šalimais esančios įlankos pavadinimas

admire the magnificent landscapes, visit the "genius hill" and familiarize with the "biography" of a tree.

Parnidis Dune and Sundial (Nida)

📍 55.293124, 20.993318

An observation point is arranged on the top of Parnidis Dune. This is one of the most popular places of tourist attraction around Nida. A sundial was installed here in 1995. Original idea by architect R. Krištapavičius and sculptor K. Pūdymas, astronomical calculations by R. Klimka. This particular area was not randomly selected – the Curonian Spit is the only place in Lithuania where the sunset and sunrise occur from the water surface.

Bulvikis Cape (Nida)

📍 55.333441, 21.057015

Bulvikis Cape is the widest spot of the Curonian peninsula, reaching 3.8 km. It is believed that the name of the cape and the neighboring lagoon originates from the Curonian surname Bulvikis. There is one more explanation of the origin of this name: in Swedish language "bolja" means "wave" and "vik" means "bay", so the name might be originated from Swedish.

A splendid panorama of the coast of the Curonian Lagoon and the Ventė Cape opens from the Bulvikis Cape and the Lagoon. Given a good visibility, the other coast of the Curonian Lagoon seems to be very close, however, this impression is illusory: the width of the Lagoon between the Bulvikis Cape and Ventė Cape is more than 8 km, and the depth is approximately 3 m.

Thomas Mann Memorial Museum

📍 55.313748, 21.013501

In the northern part of the village of Nida (Skruzdynės St.), on the Mother-in-Law Hill, there is a cottage of Thomas Mann, German writer, Nobel Prize winner, where he and his family used to spend their summers during the period from 1930 to 1932.

It was here that he wrote the novel „Joseph and His Brothers“. After World War II, the building was standing abandoned for a while. In 1965, a reading-room of Klaipėda Library and the memorial exposition of the writer were opened in this house. In 1995–1996, the summer house was restored, financed by the Lithuanian and German Governments, the memorial museum was opened there, later – Thomas Mann Cultural Center. Classical music concerts and poetry evenings take place here during the summertime. International T. Mann Festival is annually organized by the Cultural Center.

Vaizdas iš apžvalgos aikštelės Parnidžio kopos viršuje

View from the observation deck at the top of Parnidis Dune

Saulės laikrodis Nidoje

Sundial in Nida

kilo nuo kuršiškos pavardės Bulvikis. Tačiau egzistuoja ir dar vienas šio vardo kilmės aiškinimas: švedų kalboje žodis “bolja” reiškia “banga”, o “vik” – “įlanka”, tad gali būti, kad Bulvikio pavadinimas yra švediškų kilmės.

Nuo Bulvikio rago ir įlankos atsiveria puiki Kuršių marių pakrančių panorama, matosi Ventės ragas. Esant geram matumui kita Kuršių marių pakrantė atrodo ranka pasiekiamą, tačiau šis įspūdis apgaulingas: marių plotis tarp Bulvikio ir Ventės ragų siekia daugiau nei 8 km, o gylis apie 3m.

Rašytojo Thomo Manno memorialinis muziejus

📍 55.313748, 21.013501

Nidos gyvenvietės šiaurinėje dalyje (Skrudzytės g.) ant Uošvės kalno stovi vokiečių rašytojo, Nobelio premijos laureato Thomo Manno vasarnamis, kuriame jis su šeima praleido 1930-1932 metų vasaras.

Čia jis rašė romaną “Juozapas ir jo broliai”. Po Antrojo pasaulinio karo pastatas kurį laiką stovėjo apleistas. 1965 m. šiame name atidaryta Klaipėdos bibliotekos skaitykla, įkurta rašytojo memorialinė ekspozicija. 1995-1996m. Lietuvos ir Vokietijos vyriausybės lėšomis vasarnamis restauruotas, jame įkurtas Thomo Manno kultūros centras, vėliau atidarytas ir memorialinis muziejus. Vasaros metu čia rengiami klasikinės muzikos, poezijos vakarai. Kiekvienais metais Kultūros centras organizuoja tarptautinį T.Manno festivalį.

Nidos žvejo etnografinė sodyba

📍 55.301737, 21.006171

Būdinga Kuršių nerijoje Nidos žvejo etnografinė sodyba yra ant marių kranto, pietinėje senosios

Fisherman's Ethnographic Homestead in Nida

📍 55.301737, 21.006171

A typical ethnographic homestead of a Nida fisherman of the Curonian Spit is located on the coast of the lagoon, in the southern part of old Nida in the former village of Haken (part of the village on the lagoon cape).

In 1973, Klaipėda restoration artists restored both residential buildings and household outbuildings. The house has an exposition that introduces fishermen domestic life of the 19th–20th century to a visitor. The interior and everyday life of the Curonian Spit fishermen's houses. The homestead premises are equipped to reflect the life of old fishermen.

EVANGELICAL LUTHERAN CHURCH OF NIDA

📍 55.309774, 21.007055

Nida Evangelical Lutheran Church (Pamario st. 43).

The church was built in 1888. During World War II, the church housed the Neringa History Museum. In 1989, the church was given back to the worshippers.

ETHNOGRAPHIC CEMETERY (NIDA)

The wooden tombs monuments of unique shape, typical of the Curonian Spit, called christenings are situated in the old cemetery of the first half of the 19–20th centuries close to Nida Evangelical Lutheran Church. The origin of the christenings dates back to the pagan times. They were made of timber and located at the foot of the deceased. Timber type and decoration depend on gender and age of the deceased person. Male christenings featured carved horse heads, motifs of plants and birds, while female – plants and hearts along with birds²¹.

²¹ Cultural monuments (n.d.) Retrieved from: <http://www.nerija.lt/lankytoinos-vietos/kulturos-paminklai>

Nidos dalyje buvusiam Hakeno kaime (kaimo dalis ant marių rago).

1973 m. Klaipėdos restauratoriai atstatė abu gyvenamuosius ir ūkinį pastatus. Name marių pusėje buvo įrengta ekspozicija, supažindinanti lankytoją su būdingais XIX a. pab. – XX a. per. Kuršių nerijos žvejų namų interjeru ir buitimi. Sodybos patalpos įrengtos taip, kad atspindėtų senųjų žvejų gyvenimą.

Nidos evangelikų liuteronų bažnyčia

📍 55.309774, 21.007055

Nidos evangelikų liuteronų bažnyčia (Pamario g. 43).

Bažnyčia pastatyta 1888 m. Antrojo pasaulinio karo metu bažnyčioje įrengtas Neringos istorijos muziejus. 1989 m. bažnyčia gražinta tikintiesiems.

Etnografinės nidos kapinės (Nida)

Šalia Nidos evangelikų – liuteronų bažnyčios esančiose senosios XIX-XX a. pirmos pusės Nidos kapinėse galite pamatyti krikštus –tai Kuršių nerijai būdingi antkapiniai paminklai. Krikštų istorija siekia pagonybės laikus. Jie buvo daromi iš medžio ir statomi mirusiojo kojūgalyje. Medžio rūšis, iš kurios drožiamas krikštas, ir jo puošyba priklausė nuo mirusiojo lyties ir amžiaus. Vyrų krikštuose būdavo išpjautomi žirgų galvų, augalų bei paukščių motyvai, o moterų antkapiniuose paminkluose šalia paukščių buvo augalų ir širdies motyvai²².

Urbo kalnas ir nidos švyturys (Nida)

📍 55.305366, 20.995416

Urbo kalnas yra 52,56 ha ploto geomorfologinis draustinis. Šio kalno pavadinimas kilęs nuo žodžio "urbti" – t.y. smėlyje "gręžti" duobes sodinukams. Tai viena iš pirmųjų vietinių gyventojų apželdintų kopų. Želdinimo darbai vykdyti nuo 1874m. Tuo pačiu metu Karaliaučiaus valdžios iniciatyva buvo pradėtas ir Nidos švyturio statyba.

Senasis Nidos švyturys buvo 27m. aukščio, šešiakampės formos, link jo vedė akmenimis grįstas takas su 200 laiptelių. Šiuos laiptelius galite rasti ir dabar. Ant vienos iš pakopų akylesnė akis pastebės ir iškaltą svastikos ženklą.

Mirties slėnis

Death Valley

Urbas Hill and Nida Lighthouse (Nida)

📍 55.305366, 20.995416

The Hill of Urbas is a geomorphological reserve of 52.56 ha area. Its name originated from a word "urbti", i.e. "drill" a pit in the sand for planting. This is one of the first dunes planted by the locals. Planting works started in 1874.

In the meantime, the construction of the Nida lighthouse was started at the initiative of the Royal Government.

The old lighthouse of Nida was 27 m high, hexagonal in shape, the cobble-stone path of 200 steps led to the lighthouse. These steps have still remained. A sharper eye will notice a carved swastika on one of the steps.

Death Valley (Nida)

📍 55.288109, 20.990581

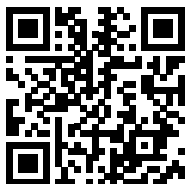
A war prisoner camp for Frenchmen was established in this valley in 1870–1872. Many war prisoners died of severe detention conditions, exhaustion and diseases. The deceased were buried right here in the camp cemetery. That was the way the Germans "requited" Frenchmen for detention conditions in the Sahara Desert. Therefore, the locals named this place after the Death Valley²².

²² Kultūros paminklai (n.d.) Retrived from: <http://www.nerija.lt/lankytnos-vietos/kultros-paminklai>

²² Cultural monuments (n.d.) Retrived from: <http://www.nerija.lt/lankytnos-vietos/kultros-paminklai>

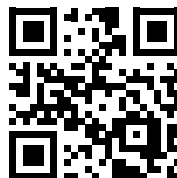
Informacija apie Kuršių
nerijos turistinius objektus

Information about the tourist
objects of the Curonian Spit

Daugiau apie Kuršių Nerijos
tradicinę architektūrą
Demečerkas, K., Ramanauskienė,
M., Januševičius, J. A., Adomaitis,
R. (2011). Kuršių Nerijos tradicinė
architektūra. Libra Memelensis

Learn more about the traditional
architecture of the Curonian Spit
Demečerkas, K., Ramanauskienė,
M., Januševičius, J. A., Adomaitis, R.
(2011). Traditional architecture of the
Curonian Spit. Libra Memelensis

Information

Mirties slėnis (Nida)

📍 55.288109, 20.990581

Šiame slėnyje 1870 – 1872m. buvo įkurta karo belaisvių – prancūzų stovykla. Daugelis belaisvių dėl atšiaurių kalinimo sąlygų, išsekimo ir ligų žuvo. Mirusieji buvo laidojami čia pat įrengtose stovyklos kapinėse. Taip vokiečiai “atsilygino” prancūzams už kalinimo sąlygas Sacharos dykumoje. Vietiniai žmonės šią vietą praminė Mirties slėniu²³.

²³ Kultūros paminklai (n.d.) Retrived from: <http://www.nerija.lt/lankyimos-vietos/kultros-paminklai>

Kuršių marių pakrančių istorijos, kultūros paveldas ir turizmo potencialas (išskyrus Kuršių neriją)

Historical and cultural heritage and tourism potential of the coastal areas of the Curonian Lagoon (excluding the Curonian Spit)

RUSIJOS DALIS

Rusijai priklausančios Kuršių marių pakrantės pagal patrauklumą turizmui ir lankomumą skirstomos į dvi dalis. Pirmoji dalis, apimanti Zelenogrado (liet. Kranto) miesto ir rajono teritorijas, kurios dėl patogios geografinės padėties, unikalių gamtos objektų gausos, ir artumo Karaliaučiaus miesto atžvilgiu, šios teritorijos visuomenėje yra žinomos ir aktyviai pristatomos Karaliaučiaus krašto turizmo žemėlapyje. Daugelis srities turistų lengvai gali surasti dominančių objektų Zelenogradsko mieste, rajone ir Kuršių nerijos nacionalinio parko teritorijoje. Turistai patys gali savarankiškai sudryti turistinį maršrutą, pasirinkti norimus viešbučius ir užieigas.

Antroji teritorija apima Gurjevsko (liet. Gerduvos), Polesko (liet. Labguvos) ir Slavsko (liet. Gastų) rajonus ir jų pakrančių teritorijas, kurios dėl nėra itin patrauklios turistams dėl nepakankamo turizmo infrastruktūros išvystymo ir menko šių teritorijų turistinio žinomumo. Anksčiau, vokiečių laikais, šios teritorijos buvo žinomos, todėl būtina stiprinti jų turizmo potencialą ir ieškoti naujų turizmo tapatybių, kurios leistų lankytojams geriau pažinti Rytų Prūsijos kultūrą ir istoriją.

Teritorijos raidos istorija iki 1945 m.

Iki XIX a. vidurio (tiksliau, iki 1844 m. kai Karaliaučiaus žuvininkystės direkcija

RUSSIAN PART

The Russian part of the coast of the Curonian Lagoon is clearly divided into two parts in terms of tourism appeal and public attention. The first part covering the territory of the urban district of Zelenogradsk is actively represented on the "tourism map" of the Kaliningrad region and need no additional introduction due to its advantageous geographical position, the Curonian Spit as a unique natural site and proximity to the administrative center. Tourists can easily find interesting sites for themselves in the area of Zelenogradsk and on the territory of the Curonian Spit National Park; they can independently compile a tour itinerary and choose suitable hotels and restaurants.

The second part including the coastal areas of the urban districts of Guryevsk, Polesk and Slavsk is not so attractive for tourists due to infrastructural restrictions and poor awareness of the tourism appeal of these territories. From the perspective of studying the current state of coastal settlements, each of which had its own fishing pennant several centuries ago, up-to-date information about the tourism opportunities of these areas will be provided that hopefully will be of interest to the tourists willing to plunge into the history of East Prussia.

The history of the territory development before 1945

By the middle of the 19th century (precisely by 1844, when an order was issued by Königsberg Directorate of Fishery and Fishing Industry Police that all sailing boats and vessels in the Curonian Lagoon were supposed to carry special pennants on top of their masts, indicating their belonging to a particular

Vaizdas į Karklės kaimo centrinę aikštę

View of the central square of Karkeln village (Mysovka)

Gilgė, eksursijų garlaivis, 1934 m.

Gilge (Matrosovo), a barge, 1934

ir Žvejybos policija išleido įsakymą, kad visi Kuršių marių burlaiviai ir laivai stiebo viršuje turėtų iškeltas specialias vėliavas nurodančias, kad burvaltės priklauso vienam ar kitam žvejų kaimui. Dabartinio Gurjevskio, Polesko ir Slavsko rajonų teritorijose buvo 23 žvejų kaimai, kurių kiekvienas turėjo savo unikalias vėlias. Dauguma šių kaimų buvo sudaryti iš kelių namų ūkių, kurie specializavosi žvejyboje ar žemės ūkyje. Kaimų gyventojai vieni su kitais susidiekdavo vandeniu, nes tuo metu sausumos kelių praktiškai nebuvo. Tuo metu esamų kelių danga buvo ganėtinai prasta, keliai buvo užliejami potvynių vandeniu. Įdomu tai, kad žvejų kaimai, esantys dabartinio Slavsko rajono teritorijoje, daugiausia buvo įkurti Lietuvos gyventojų. Tai atsispindėjo šių kaimų pavadinimuose, kasdieniame gyvenime, kur visa prekyba vyko daugiausia lietuvių kalba.

Pradėti intensyvūs melioracijos darbai, dėl kurių buvo užtventki daugumos per šias teritorijas tekančių upių kanalai ir pradėti kurti laivybai tinkami kanalai ir užtvankos, paskatino šių žvejų kaimų transformaciją. Dėl pagerinto šių teritorijų pasiekiamumo keliais ir derlingų sąnašinių dirvožemių, buvo sudarytos sąlygos šių kaimų ekonominei specializacijai. Kartu su žuvų auginimu buvo plėtojamas specializuotas žemės ūkis, pirmiausia daržovių auginimas. Pavyzdžiui, Gilgės kaimas (dab. Matrosovo) garsėjo uginamais agurkais ir svogūnais, kurie augo pakeltose lysvėse ir baržomis buvo pristatomi į Karaliaučiaus, Labguvos ir Tilžės turgus.

Pirmasis žvejų kaimų erdvinės pertvarkos etapas vyko 1938–1939 m. Viena vertus, tai sąlygojo

(fishing village) there were 23 fishing villages on the present-day coastal area of the urban districts of Gurjevsk, Polesk and Slavsk, all of which had its own unique pennants. Most of these villages represented a collection of a few houses and farms specializing in fishing or agriculture. The transport connectivity of the villages was achieved mainly by water, while there were actually no land roads, or they were used extremely irregularly due to periodic flooding and high-water season. Interestingly, the fishing villages located on the territory of the urban district of Slavsk were mainly formed from the Lithuanian population, which was reflected both in the names of these settlements and everyday life, where all trade activities were conducted mainly in the Lithuanian language.

After the commencement of intensive reclamation works, as a result of which the most river-beds flowing in these areas were dammed and navigable canals and dams began to appear, these fishing villages were transformed as well. Increased transport accessibility and available unique black alluvial soils contributed to the expanded economic specialization of most fishing villages. Alongside with fishing, agricultural specialization was developed, primarily vegetable growing. For example, the village of Gilge (present-day Matrosovo) was famous for its cucumbers and onions growing in raised beds that were delivered by barges to the markets in Königsberg, Labiau and Tilsit.

The first wave of spatial transformation of fishing villages took place in 1938–1939. On the one hand, this was due to active road and railway construction, owing to which a number of villages significantly increased their transport connectivity with the cities of East Prussia. Following the increase in transport

Elchverderio vietovė prie Labguvos, kurėnas 1930 – 1940

Elchwerder, Labiau district, Kurenas, 1930–1940

Elchverderis, jūreiviai iš elchverderio, 1930–1940 m.

Elchwerder, sailors from Elchwerder, 1930–1940

Keitelinės valtės prie Gilgės upės, 1920–1938 m.

Keitelchenen on the Matrosovka River, 1920–1938

Rinderorto vietovė, kurėnas, 1925–1940 m.

Rinderort, kurenas, 1925–1940. 5.5 km northwest of Labiau

aktyvi kelių ir geležinkelių statyba, kurios dėka daugelis kaimų tapo gerai pasiekiamomis Rytų Prūsijos gyvenvietėmis. Pagerėjęs susisiekimui pakeitė šių teritorijų struktūrą. Pavyzdžiui, trys nedideli šalia vienas kito išsidėstę žvejų kaimai (vok. Möwenort, Ludendorf ir Heidendorf) 1938 m. buvo sujungti į vieną Ludendorf kaimą.

Tuo pat Rytų Prūsijoje buvo vykdoma aktyvi gyvenviečių pavadinimų keitimo politika. Ypač tų gyvenviečių pavadinimų, kurie nebuvo vokiškos kilmės. Atsižvelgiant į tai, buvo

connectivity, changes took place in the territorial structure of these areas. For example, three small nearby fishing villages of Möwenort, Ludendorf and Heidendorf were merged into one Ludendorf village in 1938.

At the same time, an active policy of renaming settlements with non-German roots in their names was pursued in East Prussia. Accordingly, the names of the overwhelming majority of settlements located in the eastern part of the territory of the modern Kaliningrad region were changed. It should be noted that the local German population did not accept the toponymic

Haffverderis, žvejų trobelės, 1930-1940 m.

Haffwerder, fishing huts, 1930-1940

Inzė, vaizdas į jplauką į marias, 1930-1940 m.

Inze, lagoon view, 1930-1940

pakeista didžioji dauguma gyvenviečių pavadinimų, esančių į Rytus nuo Kuršių marių. Pažymėtina, kad vietiniai vokiečiai gyventojai nepriėmė toponiminės reformos ir naudojo senus pavadinimus. 1938 m. iš 23 žvejų kaimų tik 7 pavadinimai buvo pakeisti.

Taip pat verta paminėti, kad iki XX a. 30-ųjų metų Kuršių marių pakrančių kaimuose aktyviai buvo plėtojamas turizmas. Labiausiai išsiskyrė Karklės kaimas (dab. Mysovka), kuris taip pat buvo neoficialiai vadinamas Kuršių marių Venecija. Iki 1939 m. Karklėje gyveno beveik 1000 gyventojų. Atvykdavo lankytojai iš kitų Rytų Prūsijos vietovių poilsui prie vandens. Vėliau buvo nutiesta siauruko geležinkelio linija iki Tilžės (šiuo metu šios geležinkelio nėra). Reguliariai kursavo traukiniai. Tuo metu Kuršių marios buvo aktyviai naudojamos ekskursijoms, turizmui, nors žvejyba išliko pagrindiniu vietos gyventojų pajamų šaltiniu. Iki Antrojo pasaulinio karo pradžios iš 23 žvejų kaimų buvo likę 20.

Teritorijos raidos istorija 1946–1990 m.

Po Antrojo pasaulinio karo, suformavus Karaliaučiaus sritį, ilgainiui buvo pakeista žvejų kaimų sistema. Šiuos pokyčius labiausiai sąlygojo tokie veiksniai: gyventojų perkėlimas į naujai suformuotą Karaliaučiaus sritį iš kitų Rusijos, Baltarusijos ir Ukrainos regionų. Ypač daug gyventojų buvo perkelta iš Rusijos centrinio juodžemio (23,6 %) ir Pavolgio (24,7 %) regionų. Tai sąlygojo žemės ūkio veiklų reorganizavimą, kolūlių ir valstybinių

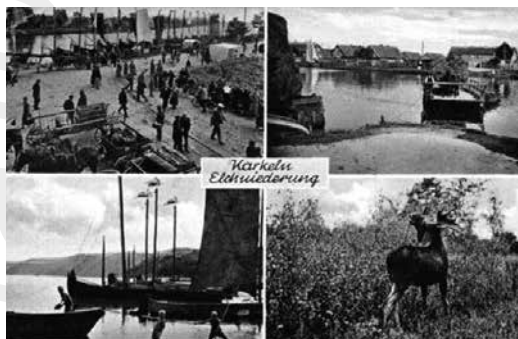
reform and used the former names. Out of 23 fishing villages, names were changed for 7 of them in 1938.

It is also worth noting that in the 30s of the 20th century, coastal villages of the Curonian Lagoon were actively developing their tourist functions. The most indicative in this regard is the village of Karkeln (present-day Mysovka), which was informally popularly called Curonian Venice. The population of the village was almost 1000 people by 1939, and numerous residents of East Prussia came here to go boating. Among other things, tourist attraction was achieved owing to the existing extensive transport system. Along with the road, the village was connected by a narrow-gauge railway with Tilsit (Sovetsk) (currently unavailable). Passenger shipping was carried out on a regular basis. The Curonian Lagoon was actively used for tours and tourism purposes at that time. However, fishing specialization was still the main one for all coastal villages of the Curonian Lagoon. By the beginning of World War II, there were 20 fishing villages out of 23.

The history of the territory development during 1946-1990

The formation of the Kaliningrad region and the post-war restoration period of the territory damaged during World War II resulted in a significant transformation of the system of fishing villages on the mainland of the Curonian Lagoon.

Two important factors were prerequisites to this, that is, the implementation mode of the population resettlement policy to the territory of the Kaliningrad region and the nature of agricultural activities in the region focused on collective organizational forms (collective farms, state owned farms). Residents of the

ūkių kūrimą. Perkelti gyventojai iš Baltarusijos sudarė 16,7 %, ir dauguma jų pradėjo dirbti žemės ūkyje (73,9 % perkeltų baltarusių buvo daržininkai, gyvulių augintojai, mašinų operatoriai. Pirmieji perkelti gyventojai neturėjo žvejybos įgūdžių, patirties gyventi žvejų kaimuose prie vandens, prie marių. Paliktus žvejų namus ardė ir naudojo jų medžiagas savo namų statybai. Laikui bėgant tokie kaimai „persikėlė“ toliau nuo vandens, ir prarado savo žvejybinę paskirtį. Tokiais pavyzdžiais tapo Julskojės ir Ušakovo kaimai, kurie. Nors išsidėstę netoli marių, tačiau neturi geros prieigos prie marių vandenų.

Vėliau buvo pradėti kurti žvejų kolūkiai tose gyvenvietėse, kuriose buvo geras susisiekimas su pagrindiniais Karaliaučiaus srities miestais. Tokia politika paskatino gyvenviečių konsolidacijos procesą, kai viena gyvenvietė buvo teritoriškai organizuota iš kelių žvejų kaimų. Šio proceso pavyzdys yra Zalivino (liet. Labagyno) kaimas, kuris buvo suformuotas sujungus tris žvejų kaimus: Rinderotą, Labagyną ir Paldseną. Žvejų kaimai, kurie buvo pripažinti netinkamais teritorinei reorganizacijai, pradėjo nykti ir galiausiai išnyko iš gyvenviečių sistemos. Pavyzdžiui, tokie žvejų kaimai Slavsko rajone kaip Lojė, Akmingė buvo atitinkamai pervadinti į Rybačį ir Zelenetsą, tačiau iš tikrųjų šie kaimai nebuvo apgyvendinti. Šiuo metu teritorijose, kur buvo šie kaimai, nėra likę jokių čia buvusių gyvenviečių ženklų. Dėl vykstančių prieškario 20 žvejų kaimų gyvenviečių sistemos pertvarkymo procesų išliko tik 15 kaimų.

Iki 1991 m. Kuršių marių žemyno pakrančių gyvenviečių plėtrą sąlygojo žvejybos kolūkių veikla. Žvejų kolūkiai buvo sukurti siekiant organizuoti verslinę žvejybą mariose, įmonės

Central Black Soil (23.6%) and Volga (24.7%) districts took part in the settlement and development program for rural areas of the Kaliningrad region launched in 1947; a group of immigrants from Belarus (16.7%) was also rather significant. In terms of specialty, the majority of immigrants was directly related to agricultural production (73.9% were field growers, livestock breeders and machine operators), 16.1% had blue-collar jobs. As evidenced by these data, the first immigrants did not have any skills of professional fishing activities; accordingly, they did not strive to move to coastal villages, due to the lack of appropriate personal experience of living in fishing villages. And even if the fishing villages were settled by settlers from other regions, people preferred not to settle in the houses located on the coast of the lagoon. Using vacant fishing houses as a source of building materials for their homes, such villages “moved” inland over time losing their fishing specialization. A vivid example of such a process can be the villages of Iyulskoye and Ushakovka, although they are currently located near the lagoon, they have basically no access to it.

The second factor was reflected in the policy of collective farming organization, which in terms of fishing specialization resulted in the formation of fishing collective farms (currently acting), primarily in those settlements that had good transport connectivity with the main cities of the region. On the one hand, such a policy led to the process of consolidation of the settlements, when an integrated settlement was territorially organized on the site of several fishing villages. An example of this process is the village of Zalivino, which was formed by merging three fishing villages: Rinderort, Labangienen and Paldsen. The fishing villages, where it was deemed inappropriate to organize fishing collective farms, were actually not even settled, eventually disappearing from the settlement system. For instance, such fishing villages in the Slavsk urban district as Loye and Ackminge were renamed into Rybachy and Zelenets, respectively, but were not actually settled. At present, the territories that comprised these villages do not have any signs of previously existing settlements there. As a result of the ongoing processes of the settlement system transformation, only 15 settlements remained on the present-day map out of 20 fishing villages of the pre-war period.

Until 1991, the development of coastal settlements on the mainland of the Curonian Lagoon was fully determined by the activities of fishing collective farms. Being established for the purpose of commercial

Žvejų laivas gyvenvietėje Pričialy
Autorius: Belov N. S.

Fishing boat in the village of Prichaly
Author: Belov N.S.

Ikikarinės pakrančių infrastruktūros išlikę fragmentai Matrosovo gyvenvietėje. Autorius: Belov N. S.

An element of pre-war coastal infrastructure in the village of Matrosovo. Author: Belov N.S.

Matrosovo vardo žvejų kolūkio laivai (gyvenvietė Nemunynas)
Autorius: Belov N. S.

Fishing vessels of Matrosov fishing collective farm (Golovkino village). Author: Belov N.S.

Išplaukimas į Kuršių marias ties Labagyno gyvenvietė
Autorius: Belov N. S.

Access to the Curonian Lagoon in the village of Zalivino
Author: Belov N.S.

Išplaukimas į marias ties Julskojės gyvenvietė
Autorius: Belov N. S.

Access to the lagoon in the area of Iyulskoye village
Author: Belov N.S.

Pylimas saugantis gyvenvietę nuo Kuršių marių (Krasnojės gyvenvietė). Autorius: Belov N. S.

Dyke protecting the settlement from the Curonian Lagoon (area of Krasnoye village). Author: Belov N.S.

Medžiotojo namą „Piat“

Piat Hunting Lodge

naudojo visą tam tinkamą infrastruktūrą (įskaitant prieškarinio laikais sukurta infrastruktūrą). Žlugus Sovietų Sąjungai, socialinė ir ekonominė situacija pakrančių gyvenvietėse (kaip ir visoje Karaliaučiaus srityje) labai pablogėjo. Žvejybos kolūkiai, kaip vienintelės stambios įmonės, patyrė gilią krizę, sukėlusią vidinę gyventojų migraciją iš kaimų į kitus srities miestus. Dėl socialinės ir ekonominės krizės prasidėjo naujos galimos pakrančių gyvenviečių plėtros procesų paieškos. Viena iš alternatyvų buvo turizmo specializacijos plėtra pagrįsta esamo gamtos, kultūros ir istorijos paveldo potencialio pritaikymo turizmo plėtrai.

Gamtos potencialas, kultūros ir istorijos paveldas, turizmo infrastruktūra

Turizmo infrastruktūros plėtros požiūriu Kuršių marių žemyninės dalies pakrančių teritorijas dar reikia vystyti. Reikšmingas postūmis turizmo plėtrai šiose vietovėse turėtų būti laivybos plėtra, susijusi su vandens turizmo skatinimu Kuršių mariose, taip pat ir tarptautinio vandens turizmo plėtojimas. Šiose vietovėse yra unikalių gamtos, kultūros ir istorijos paveldo objektų ir vietų, kurie patrauktų turistams. Palaipsniui kuriama reikalinga turizmo infrastruktūra, kuri jau gali aptarnauti turistus šiose vietovėse.

Keliaujant Kuršių marių žemynine pakrante iš Šiaurės į Pietus, pirmąją turistų lankoma yra Mysovkos (liet. Karklės) kaimas. Kelionių pakete „Mysovka“ turistui nėra siūlomos išskirtinės paslaugos ar prabangūs poilsis, tačiau jūs

fishing in the lagoon, the enterprises used the entire infrastructure suitable for this (including revamping the pre-war infrastructure for current production tasks). With the collapse of the USSR, the socio-economic situation in coastal settlements (like in the whole region) deteriorated significantly. Fishing collective farms as the only large-scale enterprises faced a critical situation, giving rise to the process of internal population migration from villages to cities in the region. At the same time, the socio-economic crisis launched the process of searching for new possible development pathways for the coastal settlements, one of which was tourism development based on the use of available natural, cultural and historical potential.

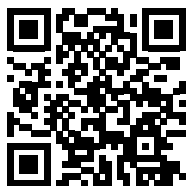
Natural potential, cultural and historical heritage and tourist infrastructure

In terms of tourism infrastructure development, coastal regions of the mainland of the Curonian Lagoon still have to go to considerable lengths. A significant impetus to the tourism development in these areas should be the launch of tourist boat traffic in the Curonian Lagoon, including the international direction, the need for which has been repeatedly mentioned at various levels. At the same time, these areas have unique natural, cultural and historical attractions for tourists. The required tourism infrastructure is gradually being formed, which is already capable of providing tourist traffic to these areas.

If you move along the Russian mainland of the Curonian Lagoon from north to south, the first place for tourists to visit will be the village of Mysovka. In Mysovka village, tourists will not be offered

information

You can appreciate the uniqueness of these places by looking at the panorama of the village of Mysovka made from a bird's eye view

Norint pažinti gyvenvietės unikalumą Mysovkos (liet. Karklės), siūloma susipažinti su jos panoraminiais vaizdais iš paukščio skrydžio

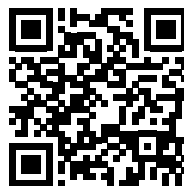

www.Bildarchiv-Ostpreussen.de 010565 / 6-98
Karkeln, Kreis Eichmündung, MTO8093-1. Zollstation und Zollboot. (1930-1938), ©

turėtumėte neabejotinai aplankyti šias vietas dėl unikalios gamtos, kuri išsiskiria retų saugomų augalų buveinėmis, paukščių perimvietėmis.

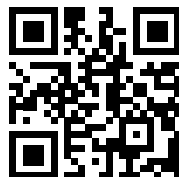
Kita pakrantės gyvenvietė, esanti Slavsko rajone – tai Pričialy (liet. Išės) gyvenvietė. Čia nėra turizmo infrastruktūros objektų, tačiau rekomenduojama aplankyti „Pait“ medžiotojo namą, kuris išsiskiria turtinga istorija, susijusia su tokiomis žymiomis Rytų Prūsijos asmenybėmis kaip kaizeris vilhelmas II ir Hermannas Goeringas. Pastarojo atvykimas daugelį metų garsino šią vietovę kaip populiarią medžioklę. Medžioklės namas dar vadinamas Goeringo vasarnamiu.

Matrosovo (liet. Labagyno) kaimas išsidėstęs Polesko rajono šiaurinėje dalyje, prie marių. Čia buvo išsaugoti ne tik praėjusio amžiaus architektūros pavyzdžiai, bet ir pakrantės inžinerijos infrastruktūros elementai. Matrosove veikia keletas svečių namų, iš kurių didžiausias yra kaimo turizmo sodyba „FISHDORF“, siūlanti platų turizmo

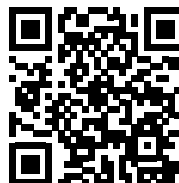
Learn more about the history of Piat Hunting Lodge

Išsamesnė informacija apie medžiotojo namą „Piat“

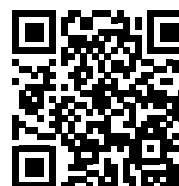
Learn more about FISHDORF Guest House

Išsamesnė informacija apie kaimo turizmo sodybą-svečių namus „FISHDORF“

Galkina Pristan Guest Complex

Svečių kompleksas „Galkina prieplauka“ specializuojasi pramoginės žvejybos paslaugų organizavime upėse ir Kuršių marių vandenyse

Nemonien Guest House

Svečių namai „Nemunynas“ siūlo plaukiojimus valtimis, upių tramvajais, išvykas dviračiais, pramoginės žvejybos ir medžioklės organizavimą

www.Bildarchiv-Ostpreussen.de 000213 / 06_98 98/53
Karkein, Kreis Niederung, MT08093-1.
Karkein Brücke aus Kurenkähnen über den Strom. (1933), ©

paslaugų spektrą, įskaitant plaukiojimą upėmis ir Kuršių mariomis.

Kita Jūsų lankoma vetovė – tai Golovkino (liet. Nemunyno) kaimas, kuriame vietinių gyventojų gyvenimo būdas neatskiriamai susijęs su vandeniu. Čia iki šiol veikia Matrosovo vardu pavadintas žvejų kolūkis, taip pat veikia svečių namai, kurie specializuojasi turistinės žūklės ir vandens pramoginių ir poilsio paslaugų organizavime.

Zalivino (liet. Nemunyno) kaime, kuris išsidėstęs 6 km nuo Polesko (liet. Labguvos) miesto, galite aplankyti žymią turistinę vietą, tiesiogiai susijusią su jūriniu paveldu – tai Rinderorto švyturį. Žibalinis švyturis buvo įrengtas 1868 m. Švyturio aukštis 12 metrų. 1908 m. pristatytoje švyturio komplekse yra daugiau nei 15 metrų aukščio mūrinis bokštas su akmeniniais spiraliniais laiptais ir mūrinis švyturio prižiūrėtojo namas. 2020 m. istorinis švyturis tapo Pasaulio vandenyno muziejaus objektu ir yra saugomas valstybės. Tai yra vienas iš trijų senųjų vokiečių laikų švyturių, išlikusių Karaliaučiaus srities teritorijoje.

exquisite service or luxurious recreation conditions, but it is worth visiting these places for the sake of the unique natural wealth including rare and protected aquatic plants, nesting and flying areas of the white-tailed eagle.

The next coastal settlement located in the urban district of Slavsk is the village of Prichaly. There are no tourism infrastructure facilities in Prichaly, but you will definitely want to stop by Pait Hunting Lodge on the way to it, which has a rich history associated with such iconic figures for the region as Kaiser Wilhelm II and Hermann Goering; the latter's arrival gave rise to popular opinion about this hunting lodge as "Goering's country house" for many years.

The northernmost coastal settlement of the urban district of Polesk is the village of Matrosovo. Both examples of the architecture of the last century and elements of the coastal engineering infrastructure remained intact in the village itself. There are several guest houses available for tourists on the territory of Matrosovo, the largest of which is the country guest house FISHDORF that offers a wide range of tourist services, including the use of rivers and waters of the Curonian Lagoon.

The next on your way will be the village of Golovkino, where the local population's way of life is inextricably intertwined with water. On the one hand, there is Matrosovo fishing collective farm in the village, on the other hand, guest houses making a specialty out of providing services for fishing or water recreation for tourists are fully functional.

Galkina Pristan Guest Complex specializes in fishing organization on the rivers and in the Curonian Lagoon.

Nemonien Guest House offers the services of boat trips, river tram, cycling, fishing, hunting and so on

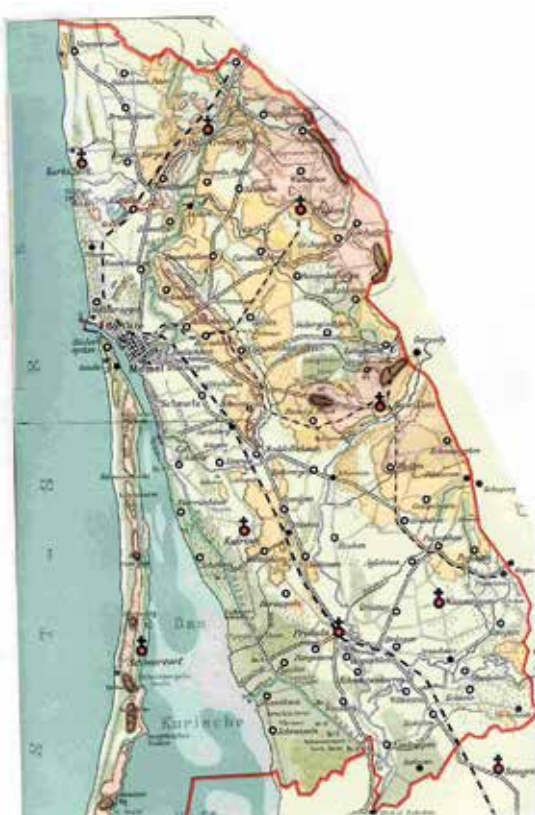
You can visit a remarkable tourist site that is directly related to the sea – Rinderort lighthouse in the village of Zalivino located 6 kilometers from the city of Polesk. This object was installed in 1868 in the form of a kerosene lantern with a lens on a wooden rod 12 meters long; in 1908 it was erected in stone. The lighthouse complex has a brick tower over 15 meters high with a stone spiral staircase and a keeper's brick house. In 2020, the historic lighthouse was included in the list of sites of the Museum of the World Ocean protected by the state. This is one of three lighthouses built in pre-revolutionary times that have survived on the territory of the Kaliningrad region.

Memel

Memel

Memelio kraštas²⁴

The edge of Memel²³

LIETUVOS DALIS

Palei Kuršių marios besidriekiančią žemyninę dalį sudaro Klaipėdos miesto, Klaipėdos rajono ir Šilutės rajono teritorijos. Ši teritorija, vadinta Klaipėdos kraštu, ilgą laiką buvo Prūsijos karalystėje, dabar – šiaurinė Mažosios Lietuvos dalis.

Klaipėdos kraštas, kaip istorinė dalis, atsirado 1919 m. ir jį sudarė dabartinių Klaipėdos, Šilutės, Tauragės, Jurbarko ir Kretingos rajonų, Pagėgių savivaldybės teritorija, Klaipėda ir Neringa. 1939 m. šis kraštas, kuris tęsiasi palei Baltijos jūrą ir Nemuno žemupį prijungtas prie Lietuvos.

Klaipėdos kraštas šiuo metu priklauso vienam iš 5 Lietuvos etnokultūrinių regionų. Šio regiono raidai stiprią įtaką turėjo protestantų bažnyčia ir Prūsijos valstybė. Mažosios Lietuvos gyventojai save vadina lietuvininkais arba šišioniškiais. Nors po 1945 m. Mažojoje Lietuvoje praktiškai neliko lietuvininkų ir jų kultūros, iniciatyvių vietos gyventojų dėka, pavyko atgaivinti ir puoselėti lietuvininkų kultūrą ir tradicijas, kurios reprezentuoja ne vieną Klaipėdos kraštui priklausančią gyvenvietę.

Mažoji Lietuva išsiskiria visai Lietuvai reikšmingais istoriniais ir kultūriniais įvykiais. Čia buvo

²⁴ Arbeitsgemeinschaft der Memellandkreise e.V Retrieved from: http://www.memelland-adm.de/kartelandkreismemel.html?fbclid=IwAR2A21Dzf_3sRIWGwWpW79yvwAXNNL4g_QEHkiAJRkKObBZjC4e4ZTp04

LITHUANIAN PART

The continental part of the Curonian lagoon consists of the territories of Klaipėda city, Klaipėda district and Šilutė district. This territory called the Klaipėda region was included in the Kingdom of Prussia for a long time, now it is the northern part of Lithuania Minor.

The Klaipėda region, as a historical part, appeared in 1919 and consisted of the areas of present-day Klaipėda, Šilutė, Tauragė, Jurbarkas and Kretinga districts, Pagėgiai municipality, Klaipėda and Neringa. In 1939, this land stretching along the Baltic Sea and the lower reaches of the Nemunas, was connected to Lithuania.

The Klaipėda region currently belongs to one of 5 Lithuanian ethnocultural regions. The development of this region was strongly influenced by the Protestant Church and the Prussian state. Residents of Lithuania

²³ Arbeitsgemeinschaft der Memellandkreise e.V Retrieved from: http://www.memelland-adm.de/kartelandkreismemel.html?fbclid=IwAR2A21Dzf_3sRIWGwWpW79yvwAXNNL4g_QEHkiAJRkKObBZjC4e4ZTp04

*Rusnės sala (Pamario švyturių kelias)**Rusnė Island (Riverside Lighthouse Road)*

išspausdinta pirmoji knyga, pirmoji lietuviška Biblija, pirmoji lietuvių kalbos gramatika, pradėtas leisti pirmasis laikraštis lietuvių kalba.

Kuršių marių žemyninė dalis išsiskiria ne tik savita architektūra, bet ir pamario žvejų kaimais, Nemuno deltos upinių žvejų kaimais ir pievininkų sodybomis, panemunių ir pelkių kaimais, laukininkų (žemdirbių) sodybomis. Visi šie kaimai yra išsidėstę vaizdingame pamario kraštovaizdyje. Palei Kuršių marios driekiasi nendrynai, pievos ir pelkės su gausia augalija ir gyvūnija. Nuo Klaipėdos link Ventės driekiasi sausesnis kalvagūbris su pušynais. Nemuno delta, kur gausu žuvingų upių protakų, pasižymi kasmetiniais potvyniais ir užliejamomis žemėmis.

Kadangi visas pamario gyventojų gyvenimas yra neatsiejamas nuo vandens, tai žuvininkystės kultūra ir tradicijos čia užima ypatingą vietą. Upėse populiari žvejyba buvo tinklais, mariose – burinė žvejyba su kuršvaltėmis (kurėnais). Žuvies patiekalai užėmė svarbią vietą ant lietuvininkų stalo. Svarbiausias ir populiariausias žuvies paruošimo būdas buvo rūkymas, todėl kiekviena šeima savo sodyboje turėdavo žuvies rūkymo krosnį. Dauguma šio krašto valgių papročių buvo paveikti vokiečių, todėl be žuvies lietuvininkai mėgo kafiją ir įvairius saldžius kepinus. Šiandien lankantis Mažonoje Lietuvoje galima paragauti tradicinių kepinų, tokių, kaip „gliumzinis“ (varškės) pyragas ar vofelių (vaflių).

Nors vietos gyventojų gyvenimo būdas sparčiai keičiasi ir modernėja, Kuršių marių pakrantės žemyninė dalis išsiskiria savo unikalia gamta, vandens telkiniais, tradicijomis, kultūra, architektūra. Išlikę daug evangelikų liuteronų bažnyčių, organizuojami įvairūs tradiciniai renginiai puoselėjantys šio krašto tradicijas ir istoriją.

*Vofeliai (Skonių kelias)**Waffles (The Way of Taste)*

Minor call themselves Lithuanians or Ššionis. Although after 1945, owing to the entrepreneurially-inclined local population, Lithuanians and their culture remained practically absent in Lithuania Minor, and it was possible to revive and nurture Lithuanian culture and traditions, which represent many settlements belonging to the Klaipėda region.

Lithuania Minor stands out for its significant historical and cultural events. The first book, the first Lithuanian Bible, the first grammar of the Lithuanian language, and the first Lithuanian-language newspaper were published here.

The continental part of the Curonian Lagoon is distinguished not only by its unique architecture, but also by the coastal fishing villages, river fishing villages and meadows of the Nemunas delta, villages of Panemuniai and wetlands, and homesteads of farmers. All these villages are located in a picturesque coastal landscape. Reeds, meadows and swamps with their abundant flora and fauna stretch along the Curonian Lagoon. A drier ridge with pine forests stretches from Klaipėda to Venta. The Nemunas delta, rich in fishy river channels, is characterized by annual floods and flooded lands.

As the entire life of the coastal population is inseparable from the water, the fishing culture and traditions occupy a special place here. Net fishing in the rivers was popular, as well as sailing fishing with gulls in the lagoon. Fish dishes were an integral part of the Lithuanian cuisine. The most important and popular way to cook fish was smoking, so each family had a fish smoking oven in their homestead. Most of the food customs of this region were influenced by the Germans, therefore, in addition to fish, Lithuanians loved coffee and various sweet

Priekulė (Klaipėdos rajono savivaldybė)

Priekulė (Klaipėda district municipality)

Istorinis pastatas (Klaipėdos rajono savivaldybė)

Historical building (Klaipėda district municipality)

PRIEKULĖ

📍 55.555657, 21.319023

Priekulės miestelis įsikūręs vaizdingame Minijos upės vingyje, apaugusiame šimtamečiais ąžuolais, prie Klaipėdos-Šilutės kelio. Senovėje per šią vietą vedė labai svarbūs keliai į Žemaitiją, Kuršą ir Skalvą. Čia buvo įrengta brasta per sraunią Miniją. Archeologiniai radiniai liudija, kad Priekulėje gyvenvietės būtų dar akmens amžiuje. Priekulės miestas šiandien yra labai vertingas architektūriniu urbanistiniu požiūriu.

Miestelis istoriškai formavosi penkių kelių kryžkelėje: be pagrindinio kelio Klaipėda-Šilutė ejo kelias į Dreverną, Lankupius, Ventę ir Agluonėnus. Pirmą kartą rašytiniuose šaltiniuose Priekulės vardas paminėtas 1540 m.

XVI a. pab. – XVII a. pab. Priekulė tapo administraciniu, prekybiniu ir dvasiniu centru. XVII a. pr. įkurta karčema, iš kurios vėliau išaugo dvaras.

Priekulės miestelio augimui ypatingą reikšmę turėjo XIX a. pramonės augimas Prūsijoje ir pagerėjusi susisiekimo plėtra. 1846 m. nutiestas plentas Priekulė-Klaipėda, o 1853 m. Priekulės plentu sujungta su Šilute ir Tilže. 1886 m. pastatytas geležinis dviejų arkų tiltas per Miniją. 1872 m. Priekulė tapo valsčiaus centru. 1898 m. Priekulėje įrengtas dujinis gatvių apšvietimas. XX a. pr. pradėta statyti daug raudonplyčių namų, kurie išsirikiavo abipus Klaipėdos kelio ir sudarė šiuolaikinio miesto įspūdį. Priekulė nuo seno garsėjo savo plytomis, kokliais, čia veikė didžiausias koklių fabrikas Prūsijoje. Po karo miestelyje veikė keramikos gamykla.

1871-1873 m. nutiesus geležinkelio liniją Tilžė-Šilutė-Klaipėda, toliau nuo anuomečio Priekulės centro, 1875 m. pastatytas Priekulės geležinkelio

pastatys. Today, while visiting Lithuania Minor, you can taste traditional pastries, such as “gluten” (curd) cake or waffles.

Although the way of life of the local population is rapidly changing and keeping up with the times, the continental part of the Curonian Lagoon coast is distinguished by its unique nature, water bodies, traditions, culture and architecture. Owing to a great number of survived Evangelical Lutheran churches, various traditional events are held to cherish the traditions and history of this region.

PRIEKULĖ

📍 55.555657, 21.319023

The city of Priekulė is located in a picturesque bend of the Minija River, overgrown with centuries-old oaks, by the Klaipėda-Šilutė road. In ancient times, very important roads to Samogitia, Curonia and Skalva led through this place. A brasta was installed here through the flowing Minija. Archaeological finds testify that there were settlements in Priekulė in the Stone Age. Today, the city of Priekule is very valuable in terms of urban architecture.

The city was historically founded at the crossroads of five roads: there was a road to Dreverna, Lankupius, Ventė and Agluonėnai in addition to the main road Klaipėda-Šilutė. The name of Priekule was first mentioned in written sources in 1540.

In the 16th – early 17th centuries, Priekulė became an administrative, commercial and spiritual center. In the 17th century, a tavern was established, that served as grounds for a manor afterwards.

The 19th century had a special significance for the growth of Priekulė city, due to industrial growth in Prussia and improved transport development. In 1846, Priekulė-Klaipėda highway was built. In 1853,

Geležinis dviejų arkų tiltas
(Klaipėdos rajono savivaldybė)

Iron double arched bridge
(Klaipėda district municipality)

stoties kompleksas, šiandien svarbus kaip specifinio kultūrinio ir technologinio paveldo vertybė. Išvengęs didesnių pokyčių, jis liko vienas iš autentiškiausių ir įspūdingiausių objektų buvusio Klaipėdos krašto – Mažosios Lietuvos etnokultūriniame regione.

Priekulė garsi buvo spaustuve, knygų leidėjais ir ašytojais. Ypač reikšminga Priekulei buvo spaus-tuvininkų J. F. Šrioderio ir J. Triaušo veikla. Priekulės spaustuvė į Lietuvos istoriją įėjo kaip pirmoji lietuvių poligrafininkų mokykla – joje buvo rengiami profesio-nalūs spaus-tuvininkai. Ši spaustuvė buvo viena di-džiausių Mažojoje Lietuvoje, spausdinusių lietuviškus leidinius. 1923 m. Klaipėdos kraštą prijungus prie Lie-tuvos, Priekulė tapo valsčiaus centru.

1962 m. atidaryta žirginio sporto mokykla, išug-džiusi tarptautinės klasės sporto meistrus Z. Šarką, E. Klimovą. Kiekvieną vasarą Priekulėje Vingio parke vyksta E. Klimovo taurės konkurų varžybos, sutrau-kiančios šimtus jokių iš Lietuvos ir užsienio²⁵.

KLIOŠIŲ KRAŠTOVAIZDŽIO DRAUSTINIS, LUŽIJOS BOTANINIS DRAUSTINIS, TYRAI

📍 55,537247, 21,24774

Kliošių kraštovaizdžio draustinyje, Minijos vingy-je, XIX a. įkurtas peizažinis Kliošių parkas, kuris uži-ma 12 ha teritoriją. Parkas pasižymi pamario lygumų miškais ir pelkėmis, čia gausu botaninių ir zoologinių vertybių. Parkas yra tarsi giraitė su vingiuotais takeliais ir akais, auga bukai, europinis kėnis ir kt. medžiai. Šia-me parke palaidotas spaus-tuvininkas J. F. Šrėderis.

Šiaurinėje Kliošių kraštovaizdžio draustinis riboja-si su Lužijos botaniniu draustiniu, kuris driekiasi gana siaura riba palei Kuršių Marias, todėl yra siekiama

²⁵ Kandrotienė, D., Kandrotas, V. (2010). 153 įdomiausi Lietuvos miesteliai. Kaunas: VŠĮ „Terra Publica“

Priekulės geležinkelio stoties kompleksas (Klaipėdos rajono savivaldybė)

Priekulė railway station complex
(Klaipėda district municipality)

Priekulė was connected to Šilutė and Tilžė by a high-way. In 1886, an iron double arched bridge over Minijs was built. In 1872, Priekulė became the center of the county. In 1898, gas street lighting was installed in Priekule. In the 20th century the construction of many red-brick houses was commenced, which lined up on both sides of Klaipėda Road and created the impression of a modern city. Priekulė has long been famous for its bricks and tiles, and the largest tile factory in Prussia operated here. After the war, there was a pottery factory in the city.

In 1871–1873, after the construction of the railway line Tilžė–Šilutė–Klaipėda, further from the center of the county of Priekule, in 1875. The Priekulė railway station complex was built in 1941 and is important today as part of specific cultural and technological heritage. Having avoided major changes, it remained one of the most authentic and impressive sites in the ethnocultural region of the former Klaipėda region – Lithuania Minor.

Priekulė was famous for its printing house, book publishers and writers. The activities of the printers Šrioders, J. F. Šrioders and J. Triaušas were especially significant for Priekule. Priekulė printing house entered the history of Lithuania as the first school of Lithuanian printing artists – professional printing houses were trained there. This printing house was one of the largest in Lithuania Minor that printed Lithuanian publications. In 1923 after the annexation of the Klaipėda region to Lithuania, Priekulė became the center of the district.

In 1962, an equestrian school was opened in 2006, where international class sports masters Z. Šarkas and E. Klimovas were trained. Every summer in Priekule Vingis Park, the Klimov Cup Competition

*E. Klimovo taurės konkūrų varžybos
(Priekulės kultūro centras)*

E. Klimov Cup Competition
(Priekulė Culture Center)

*Kliošių kraštovaizdžio draustinis
(BEF LITHUANIA)*

Kliošiai Landscape Reserve
(BEF LITHUANIA)

išsaugoti Kuršių marių pakrantės užliejamas pievas su retais augalais. Draustinyje taip pat gausu pamario smėlio paplūdimių bendrijų su retomis rūšimis.

Tyrai (Kliošių kraštovaizdžio draustinyje) yra unikali teritorija, kurioje ištisus metus gali džiaugtis paukščių giesmėmis. Čia sparnuočių – didžiulė įvairovė. Jei pasiseks, leidžiantis saulei galima išgirsti retosios meldinės nendrinukės giesmę.

Tyrai yra viena svarbiausių šio paukščio perimviečių Lietuvoje. Čia yra trys skirtingos ekosistemomis. Tyrų pasivaikščiavimo takas yra skirtas eiti pėsčiomis ir tinka visai šeimai. Jo ilgis iki apžvalgos bokštelio ir atgal – 6 m. Tyrų pasivaikščiavimo tako trasa nėra sudėtinga, tačiau einanti per mišką ir pievą gali būti natūraliai šlapia ir slidu, todėl būtina pasiruošti žygiams tinkamą avalynę ir eiti atidžiai. Takas prasideda prie Karaliaus Vilhelmo kanalo, eina mišku, pelke, pamariu besidriekiančiomis užmirkusiomis pievomis, iki šiol tik girininkų ir gamtininkų pramintais takais²⁶.

LANKUPIŲ KABANTIS TILTAS

📍 55.487549, 21.365597

Lankupių tiltas per Minijos upę yra ilgiausias kabamasis tiltas Lietuvoje. Tiltas yra 130 m ilgio, 1,4 m pločio, metalinis lentomis dengtas tiltas per Miniją, jungiantis Klaipėdos ir Šilutės rajonus. Yra duomenų, kad šis tiltas pastatytas XX a. pradžioje²⁷.

KARALIAUS VILHELMO (KLAIPĖDOS KANALAS)

📍 55.537889, 21.248485

²⁶ BEF LITHUANIA (n.d.). Retrieved from: <https://meldine.lt/tyru-takas/>

²⁷ Pamatyk Lietuvoje (n.d.). Retrieved from: <https://www.pamatyklietuvoje.lt/details/lankupiu-kabantis-tiltas-per-minija/4127>

takes place, attracting hundreds of riders from Lithuania and abroad²⁴.

KLIOŠIAI LANDSCAPE RESERVE, LUŽIJA BOTANICAL RESERVE, RESEARCH

📍 55.537247, 21.24774

In the 19th century, Kliošiai Landscape Reserve, Minija Bend, was established in the scenic Kliošų Park, which covers an area of 12 ha. The park is characterized by forests and swamps of the coastal plains, and is rich in botanical and zoological terms. The park is like a grove with winding paths and trails, growing beeches, European fir and many other tree species. Printer J. F. Schröder is buried in this park.

In the northern part, the Kliošiai Landscape Reserve borders the Lužija Botanical Reserve, which stretches along a rather narrow border along the Curonian Lagoon, therefore the aim is to preserve the flooded meadows with rare plants on the shores of the Curonian Lagoon. The reserve is also rich in coastal sand beach communities with rare species.

Tire (Kliošiai Landscape Reserve) is a unique area where you can enjoy the song of birds all year round. There is a huge variety of bird species here. If you are lucky, you can hear the song of a rare aquatic warbler at sunset.

The purebred is one of the most important breeding grounds for this bird specie in Lithuania. Here are three different ecosystems. The wild nature trail is designed for walking and suitable for the whole family. Its length to the observation tower and back is 6 km. The route of the wild nature trail is not difficult, but passing through the forest and meadow can be naturally wet and slippery,

²⁴ Kandrotienė, D., Kandrotas, V. (2010). 153 most interesting towns in Lithuania. Kaunas: VšĮ „Terra Publica“

Meldinė nendrinukė (BEF LITHUANIA)**Aquatic warbler (BEF LITHUANIA)**

XVIII–XIX a. į Klaipėdos uostą Nemunu buvo plukdoma Lietuvos miškuose kertama mediena. Iš Klaipėdos laivais mediena buvo plukdoma į Angliją, Daniją. Tuo metu Nemunu į Klaipėdą buvo plukdoma vis daugiau medienos, ypač didelę paklausą turėjo ažuolai. Vėjuotoje Ventės rago akvatorijoje audros išardydavo tik karklų vytelėmis surištus sielius ir išblaškėdavo rąstus, sieliai būdavo išblaškomi ir dėl to medienos pirkliai patirdavo nemažų nuostolių. Vietos gyventojams buvo naudinga miškų stokojančiame krašte iš marių ištraukti rąstus ir panaudoti ūkyje, dėl ko pirkliai turėjo didelių nuostolių. Siekiant apeiti Kuršių marias, nuspręsta Miniją ties Lankupiais sujungti su Klaipėdos uostu.

Klaipėdos kanalo projektas pasirodė dar 1765 m. Prūsijos karalius teigiamai vertino pirklių prašymą, bet dėl lėšų trūkumo kanalo kasimas buvo atidėtas. Tik 1858 m. Klaipėdos kraštą valdžiusi Prūsijos valdžia labiau pradėjo domėtis kanalo kasimo galimybe. Kanalas pradėtas tiesti 1863 m., darbai truko apie 10 metų. 1865–1873 m. Rytų Prūsijos darbininkų, o vėliau ir prancūzų karo belaisvių rankomis iškastas kanalas, tiesiogiai sujungęs Klaipėdos uostą ir Miniją (o per ją ir su Nemunu), aplenkiant Kuršių marias. Kanalas pavadintas tuometinio Vokietijos kaizerio Vilhelmo I vardu.

Kanalo ilgis apie 22 km, plotis 28–30 m, vidutinis gylis 1,7 metro. Vandens lygiui kanale reguliuoti prie Lankupių 1864 m. buvo pastatytas Lankupių šliuzas (paskelbtas Lietuvos technikos paminklu). Apie 1873 m. pastatytas antrasis Drevernoš šliuzas. Vandens lygiui stebėti buvo įsteigtos keturios stotys: 1870 m. viena Drevernoje, 1871 m. dvi Lankupiuose ir 1875 m. viena Smeltėje. 1902–1904 m. per Karaliaus Vilhelmo kanalą buvo pastatyta 10 lengvųjų metalinių tiltų, kurių viršutinėse dalyse buvo įrengtos apie

Tyrų takas (BEF LITHUANIA)**Wild nature trail (BEF LITHUANIA)**

so it is necessary to prepare suitable footwear for hiking and walk carefully. The trail starts at the King Wilhelm Canal, going through the forest, swamp, waterlogged meadows stretching along the coast, and the paths so far named by foresters and naturalists only²⁵.

SUSPENSION BRIDGE

📍 **55.487549, 21.365597**

Lankupiai bridge over the Minija river is the longest suspension bridge in Lithuania. The bridge is 130 m long, 1.4 m wide. The metal-plated bridge over the Minija connects Klaipėda and Šilutė districts. There is evidence that this bridge was built in the early 20th century²⁶.

KING WILHELM (KLAIPEDA CANAL)

📍 **55.537889, 21.248485**

In the 18–19th centuries, the trees felled in Lithuanian forests were transported to the port of Klaipėda down the Nemunas. The timber was shipped from Klaipėda to England and Denmark. At that time, more and more timber was transported to Klaipėda down the Nemunas, especially oak. In the windy water area of Ventė Cape, storms scattered about a great number of souls and logs, and caused considerable losses to timber merchants. It was beneficial for the locals to pull the logs out of the lagoon and use them at their farm in a forested land, which resulted in heavy losses for the merchants. In order to bypass the Curonian Lagoon, it was decided to connect the Minija at Lankupiai with the port of Klaipėda.

The Klaipėda canal project was initiated in 1765. The King of Prussia welcomed the merchants' request, but due to lack of funds, the excavation of the canal was

²⁵ BEF LITHUANIA (n.d.). Retrived from: <https://meldine.lt/tyru-takas/>

²⁶ See in Lithuania (n.d.). Retrived from: <https://www.pamatyklietuvoje.lt/details/lankupiu-kabantis-tiltas-per-minija/4127>

Lankupių kabantis tiltas (Ką pamatyti)

Lankupiai Suspension Bridge (What to see)

*Wilhelmo kanalas
(Klaipėdos rajono turizmo informacijos centras)*

*Wilhelm Canal
(Klaipėda District Tourism Information Center)*

metro pločio atveriamos angos, kad praeitų burvalčių stiebai, garlaivių kaminai.

Kanalo pradžia ties Lankupiais, kur kanalas atsišakoja iš Minijos ir teka į Šiaurės Vakarus, pro Dreverną, galiausiai pasiekia Klaipėdą, kur susijungia su Mulkų įlanka. Ties kanalo žiotimis įkurtas hidrologinis draustinis. Sovietmečiu Klaipėdoje kanalas buvo užtvėntas ir paverstas vandens rezervuaru. Kanalo vandenį naudoja 3-ioji Klaipėdos miesto vandenvietė, todėl laivyba kanalu nevyksta, nors kanalas priskirtas valstybiniais vidaus vandenų keliams.

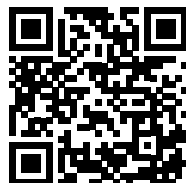
LANKUPIŲ ŠLIUZAS

📍 55.481512, 21.359862

Karaliaus Vilhelmo kanalo trasa ir prieigos turi ypatingą kultūrinę reikšmę. Lankupių šliuzas yra vienintelis Lietuvoje tokio tipo šliuzas paskelbtas technikos paminklu. Karaliaus Vilhelmo kanalo Lankupių šliuzą sudaro dveji vartai bei kanalo trasa tarp jų. Šiuo metu šliuzo vartai neveikiantys,

*Klaipėdos rajono turizmo
informacijos centras*

*Klaipėda District Tourism
Information Center*

Information

*Plukdomos malkos Vilhelmo kanalu
(Klaipėdos aps. I. Simonaitytės VB)*

*Firewood is transported through the Wilhelm canal
(Klaipėda county I. Simonaitytės VB)*

delayed. Only in 1858, the Prussian government, which ruled the Klaipėda region, became more interested in the possibility of digging a canal. The construction of the canal began in 1863, and the works lasted about 10 years during 1865–1873. The canal was hand-dug by the East Prussian workers and later on by French war prisoners and directly connected the port of Klaipėda and the Minija (and with the Nemunas through it), bypassing the Curonian Lagoon. The canal was named after the Prussian King Wilhelm I, who reigned at that time.

The canal is about 22 km long and 28–30 m wide, with the average depth of 1.7 meters. In 1864, the Lankupiai Lock (currently acknowledged as a monument of Lithuanian technology) was built to regulate the water level in the canal near Lankupiai. The second lock of Dreverna was built in 1873. The water level used to be monitored by four stations: one in Dreverna, established in 1870, two in Lankupiai, established in 1871, and one in Smeltė, established in 1875. In 1902–1904, the King Wilhelm Canal was crossed by

mechanizmai yra dalinai išardyti. Kanalo trasa tarp abiejų vartų nėra prižiūrėta, šliuzo šlaitai apirę, paveikti erozijos bei mechaninio poveikio. Objektas vertingas istoriniu požiūriu: tai dveji vartai, vartų atidarymo ir uždarymo mechanizmai, šliuzo atkarpa, laikantieji konstrukciniai elementai. Šiuo metu šliuzas prarado savo funkciją ir nėra naudojamas pagal jo pirminę paskirtį. Po Antrojo pasaulinio karo kanalas buvo užtventkas ir tarnavo kaip vandens rezervuaras²⁸.

DREVERNA

📍 55.519669, 21.245139

Dreverna – gyvenvietė prie paties pavadinimo upės žiočių. Tolumoje, dešinėje, plyti numelioruota žemuma, vadinama Brukšvomis, kurioje, anot padavimų, Drevernos milžiną pražudė vilkas²⁹. Viena seniausių pamario gyvenviečių Dreverna rašytiniuose šaltiniuose minima XIII a. viduryje. Nors kaimo pavadinimas siejamas su gretimai tekančia upe, manoma, kad tai gali būti kuršiškas vietovardis, nes jis kildinamas nuo latvių drīva (pieva, lanka) arba drava (laukiņu bičių avīlys, barta).

Čia pati gamta buvo sukūrusi puikią vietą žvejų gyvenvietei – upės žiotyse buvo natūralus uostas, šalia kurio galėjo kurtis žuvininkų sodybos. Ten ir susikūrė unikali Lietuvos pamario gyvenvietė, kurios sodybos nuo seno buvo susispietusios į glaudų pulkely paupyje. Kitaip nei kituose pamario ruožuose, kur žvejai apsigyvendindavo išsimėčiusiuose pakrantės vienkiesiuose, tik Drevernoje visi gyventojai glaudėsi vienoje pakilumėlėje, tankiai suspausdami savo pastatus, atsisakydami erdvių kiemų ir plačių daržų. Ši gyvenvietė visad buvo panaši į savotišką „senamiestį“ ar nedidelį miestelį su vingiuotomis ir tankiai apstatytomis gatvelėmis.

Tokioje vietoje nuo seno gyvavo savotiška žvejų „respublika“ – gana savarankiška bendruomenė, kurią pati gamta gynė ne vien nuo grobikų, bet ir nuo įkyrios valdžios. Istorinių įvykių kronikose rašyta, kad artėjant grėsmei iš sausumos dreverniškiai sušokdavo į valtis ir plūduriuodavo mariose, kol pavojus praeidavo. Tai liudija, kad ten buvo įsigalėjęs savitas „vandens gyvenimas“, buvo susiklostę tikrųjų laivininkų mentalitetas (tie žmonės mariose ir savo laivuose jausdavosi saugiau nei kitur).

²⁸ Mlinkauskienė, A., & Jankauskaitė-Jurevičienė, L. (2017). Inžinerinio paveldo transformacijos ir panaudos galimybės Lietuvoje. Kultūros paminklai, 26–33.

²⁹ Vaitkevičius, V., Vaitkevičienė, D., (2013). Lietuva. 101 legendinė vieta. Vilnius: Alma littera

10 light-weight metal bridges, tops of which used to be equipped with about one meter wide openings for masts and steamboat chimneys

The canal starts along Lankupiai, where it branches from the river Minija and flows north-west through Dreverna, finally reaching Klaipėda, where it connects to the Malkai Bay. A hydrological reserve was established at the mouth of the canal. In the Soviet era, the canal in Klaipėda was dammed and turned into a water reservoir. The water of the canal is used by the 3rd water supply system of Klaipėda, therefore navigation in the canal does not take place, although the canal is assigned to state inland waterways.

LANKUPIAI LOCK

📍 55.481512, 21.359862

The route and access to the King Wilhelm Canal are of special cultural significance. Lankupiai Lock is the only lock of this type declared/acknowledged in Lithuania as a technical monument. The Lankupiai Lock of King Wilhelm's canal consists of two gates and the canal route between them. Currently, the lock is not working, the mechanisms are partially dismantled. The canal route between two gates is not maintained, slopes of the lock are ripped, being affected by erosion and mechanical impact. The site is valuable from a historical viewpoint: these are two gates, gate opening and closing mechanisms, lock section, load-bearing structural elements. Today, the lock has lost its function and is not used for the intended purpose. After World War II, the canal was dammed and served as a water reservoir²⁷.

DREVERNA

📍 55.519669, 21.245139

Dreverna is a settlement at the mouth of the same-called river. Far away to the right there is Brukšvai lowland, where, according to reports, the Dreverna giant was killed by a wolf. One of the oldest coastal settlements in Dreverna was mentioned in written sources back in the middle 13th century. Although the village name is associated with the adjacent river, it is believed that it may be a Curonian place name, as it is derived from the Latvian drīva (meadow, lanka) or drava (wild bee hive, barta).

The nature itself created here a great place for a fishing village – at the mouth of the river there was a natural harbor, near which fishermen's homesteads could

²⁷ Mlinkauskienė, A., & Jankauskaitė-Jurevičienė, L. (2017). Possibilities of transformation and use of engineering heritage in Lithuania. Cultural monuments, 26–33.

Lankupių šliuzas
(Klaipėdos rajono savivaldybė)

Lankupiai lock
(Klaipėda district municipality)

Dreverna 1834 m.
(Berlyno valstybinė biblioteka – Prūsijos kultūros paveldas)

**Dreverna 1834 (Berlin State Library –
Prussian Cultural Heritage)**

Vietovės atskirtis skatino gyvuoti specifinius verslus: čia statytos valtys, megzti tinklai. Nuo sausumos pelkynais atskirti dreverniškiai patys nesunkiai pasiekdavo svarbesnes prekyvietes ir didesnius centrus. Sugautą šviežią bei apdorotą žuvį jie valtimis plukdydavo į Klaipėdos, Kintų ar kitas prekyvietes; iš ten parsigabendavo sau reikalingų daiktų.

Įsibėgėjęčiai Drevernos plėtrai padarė įtaką ir didieji krašto pertvarkymo projektai. 1863-1873 m. tiesas Karaliaus Vilhelmo (Klaipėdos) kanalas ėjo tiesiogiai per senojo žvejų kaimo valdas.

Dreverna staiga atsidūrė svarbių kelių kryžkelėje – ties vienintelio kanalo atšaka į Kuršių marias. Ties šia kryžkele buvo pastatyta kanalo prievaizdo sodyba (turėjusi muitinės statusą). Nemažame raudonplyčiame name su ūkiniais pastatais gyveno tarnautojai, turėję prižiūrėti kanalo techninę būklę, vandens lygio pokyčius, laivų eismą. Muitininkai kontroliuodavo krovinų gabenimą.

Dreverna sulaukdavo vis daugiau naujovių. XIX a. pabaigoje ten buvo įrengta marių žvejų perspėjimo apie artėjančias audras stotis. Rūpintis ir skęstančiųjų gelbėjimu.

1903 m. vykdant naują administracinę reformą, buvo įkurtas atskiras Kuršių marių valsčius, jungęs pakrančių kaimus.

Drevernos kaimo reikšmė padidėjo XIX a. pabaigoje, iškasus 25-27 km ilgio Karaliaus Vilhelmo kanalą, kuris sujungė Minijos vagą su Klaipėdos uostu³⁰.

³⁰ Purvinas, M., (2011). Mažosios Lietuvos etnografiniai kaimai. Trakai: Voruta

be established. It was there, that a unique Lithuanian coastal settlement was formed, whose homesteads had long been concentrated in a close flock on the river bank. Unlike other coastal areas, where fishermen used to settle in scattered coastal farmsteads, it was only in Dreverna that all the inhabitants cling to one plateau, densely compressing their buildings, abandoning spacious courtyards and extensive gardens. This settlement had always been a kind of “old town” or a small town with winding and densely populated streets.

Such a place had long existed as a kind of “republic” of fishermen – a rather independent community, which was protected by the nature itself not only from predators, but also from obsessive authorities. According to historic annals, when a threat approached from land, the Dreverna inhabitants jumped into their boats and floated in the lagoon until the danger passed. This is an evidence of the fact that there was a peculiar “water life” there with a developed mentality of real sailors (those people felt safer in the lagoon and aboard their ships than elsewhere).

The segregation of the area encouraged the existence of specific activities: boats were built here, nets were woven. Separated from the mainland by wetlands, the Dreverna residents easily reached more important markets and larger centers by themselves. They shipped freshly-caught and processed fish to Klaipėda, Kintai or other markets; and brought the things they needed from there.

The accelerated growth of Dreverna was also influenced by major land development projects. In

*Drevernos mažųjų laivų uostas
(Klaipėdos rajono turizmo informacijos centras)*

*Small Vessel Port of Dreverna
(Klaipėda District Tourism Information Center)*

DREVERNOS MAŽŲJŲ LAIVŲ UOSTAS

📍 55.517606, 21.235895

Uostas (įplaukimo kanalas 1,5 m gylis) įsikūręs Rytiniame Kuršių marių krante, 25 km į pietus nutolęs nuo Klaipėdos uosto, priešais Juodkrantės gyvenvietę (Neringos miestas, Kuršių nerija).

Prie Kuršių marių pastatytas apžvalgos bokštas iš kurio atsiveria nepakartojami vaizdai į Kuršių marias, Kuršių nerijos pilkšias arba kitaip vadinamas Mirusias kopas.

Šiuo metu uoste veikia restoranai, konferencijų salė, kempingas (30 aštuonviečių medinių poilsio namelių, 22 kempierių aikštelės su prisijungimais prie vandens, elektros, nuotekų), teikiamos vandens pramogos, laivų, valčių, vandens dviračių nuoma, galima paplaukioti senoviniu buriniu Kuršių marių laivu „Dreverna“. Vasaros sezono metu pagal tvarkaraštį iš Uosto kursuoja reguliarūs keleiviniai keltas į Juodkrantę³¹.

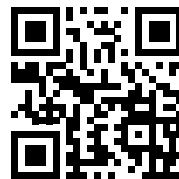
Laivininkystė Mažojoje Lietuvoje nuo seno rūpinosi laivininkais – šiporiai. Šiame regione buvo ištisos jų giminės, gyvenusios Baltijos jūros, Kuršių marių, Nemuno ir kitų upių pakrantėse. Jau XVIII a. pirmojoje pusėje žvejų kaimuose pradėtos naudoti burinės valtys. Jos buvo skirtos ne tik žvejybai, bet ir grūdų bei įvairių prekių transportui.

Per šimtmečius susiklostė kuršvalčių – kurėnų – statytojų amatas bei tradicijos. Įvairūs meistrai statė skirtingas kuršvaltes, skyrėsi jų apyvada, virvynas, įvairios detalės. XIX a. pabaigoje šių laivų statyba klestėjo vadinamojoje lietuviškoje pakrantėje nuo

³¹ Dreverna, poilsio ir pramogų uostas (n.d.). Retrieved from: <https://dreverna.lt/uostas/>

*Informacija apie Drevernos
uoste teikiamas paslaugas*

*Information about the services
provided in the port of
Dreverna*

Information

1863–1873, the King Wilhelm Canal (Klaipėda) ran directly through the estates of the old fishing village.

Dreverna suddenly found itself at the crossroads of important routes – the only branch of the canal to the Curonian Lagoon. A homestead of the canal's keeper (holding the customs status) was built at this crossroads. Civil servants lived in a large red-roofed house with household outbuildings who had to supervise the technical condition of the canal, variation of the water level and ship traffic. Customs officers controlled cargo handling.

Dreverna was getting more and more innovative. In the late 19th century, the lagoon fishermen were equipped with storm warning stations. Life saving practice was also implemented.

In 1903, after a new administrative reform, separate parishes of the Curonian Lagoon were established, connecting the coastal villages.

The importance of the village of Dreverna increased in the late 19th century, after the excavation of the 25–27 km long King Wilhelm Canal, which connected the Minija riverbed with the port of Klaipėda²⁸.

SMALL VESSEL PORT OF DREVERNA

📍 55.517606, 21.235895

The port (entrance channel 1.5 m deep) is located on the eastern shore of the Curonian Lagoon, 25 km south of Klaipėda port, in front of the village of Juodkrantė (Neringa city, Curonian Spit).

An observation tower built near the Curonian Lagoon, offering a unique view of the Curonian Lagoon and gray dunes of the Curonian Spit, otherwise known as the Dead Dunes.

²⁸ Purvinas, M., (2011). Ethnographic villages of Lithuania Minor. Trakai: Voruta

Dreverno apžvalgos bokštas (Klaipėdos rajono turizmo informacijos centras)

Dreverno Observation Tower
(Klaipėda District Tourism Information Center)

Senovinis burinis Kuršių marių laivas „Dreverno“ (Klaipėdos rajono turizmo informacijos centras)

Ancient sailing ship of the Curonian Lagoon "Dreverno"
(Klaipėda District Tourism Information Center)

Lujos iki Nemunyno, nuo Dravernos iki Labguvos. Minėtinai kuršvalčių statybos meistrai: Baltrus, Krataitis, Klišys iš Gilijos, Gižas iš Dravernos, Kukulis iš Labguvos, Sakutis iš Pilkupos.

Šiuo metu senuosius burinius kuršių laivus ir valtis stato Simas Knapkis iš Rusnės bei Vaidotas Bliūdžius iš Švėkšnos³².

J. GIŽO ETNOGRAFINĖ SODYBA

📍 55.517496, 21.240295

Drevernoje įkurta laivadirbio Jono Gižo etnografinė sodyba-muziejus, kur muziejininkai lankytojams pristato ekspoziciją „J. Gižas. Laivadirbio skrynių atvėrus...“. Muziejaus lankytojai kviečiami pažinti paslaptinę laivadirbio amatą, pamario žvejų gyvenimą, kasdienius darbus bei švenčių tradicijas³³.

Jonas Gižas (1867-1940) gyveno Drevernoje ir buvo garsus Kuršmarių laivų statytojas, kuris statė, remontavo Kuršių nerijos ir Pamario krašto žvejų burvaltes. Laiko rasdavo jų modeliams bei vėtrungėms. Vienas iš modelių saugomas Monako okeonografijos muziejuje. Šiandien laivadirbys su šeima ilsisi legendų apipintame Dreverno kapinių kalnelyje. Laivadirbio paminklinis akmuo papuoštas kurėno atvaizdu.

Muziejuje veikia ir turizmo informacijos centras. Čia organizuojami edukaciniai plaukiojimai senoviniu buriniu kuršių laivu-reisine „Dreverno“. Teikiamos baidarių, kanojų nuomos bei

Currently, the port has a restaurant, a conference hall, camping (30 eight-bed wooden holiday homes, 22 camping sites provided with water, electricity, sewage), water entertainment, boats, water bicycles for rent, you can use an ancient sailing vessel of the Curonian Lagoon, Dreverno. During the summer season, a regular passenger ferry runs from the Port of Juodkrante²⁹.

Shipping in Lithuania Minor has long been taken care of by sailors – shippers. They had their relatives in this region living on the coast of the Baltic Sea, the Curonian Lagoon, the Nemunas and other rivers. As early as in the first half of the 18th century, sailing boats were introduced in fishing villages. They were intended not only for fishing, but also for shipping grain and various goods.

Over the centuries, crafts and traditions of builders of the Curonian Spit have developed. Different masters built different kurvalts, their edging, rope, various details. In the late 19th century, the construction of these ships flourished on the so-called Lithuanian coast from the Luja to the Nemunynas, from Draverna to Labguva. The construction masters of the Curonian Spit should be mentioned: Baltrus, Krataitis, Cliché from Gilija, Gižaiš Draverna, Kukulis from Labguva, Sakutis from Pilkupa.

Simas Knapkis from Rusnė and Vaidotas Bliūdžius from Švėkšna are currently engaged in building old Curonian sailing ships and boats³⁰.

J. GIŽAS ETHNOGRAPHIC HOMESTEAD

📍 55.517496, 21.240295

The ethnographic homestead museum of the ship-builder Jonas Gižas was established in Dreverno, where

²⁹ Dreverno, leisure and entertainment port (n.d.). Retrieved from: <https://dreverno.lt/uostas/>

³⁰ Sud. Jocy, V., (2015). Lithuanian ethnographic regions. Kaunas: VšĮ „Terra Publica“

³² Sud. Jocy, V., (2015). Lietuvos etnografiniai regionai. Kaunas: VšĮ „Terra Publica“

³³ Sud. Jocy, V., (2015). Lietuvos etnografiniai regionai. Kaunas: VšĮ „Terra Publica“

J. Gižo etnografinė sodyba
(Klaipėdos rajono turizmo informacijos centras)

J. Gižas ethnographic homestead
(Klaipėda district tourism information center)

stovyklavimo paslaugos J. Gižo etnografinėje sodyboje. Didelio populiarumo sulaukė ne tik edukacijos, bet ir vienos ar kelių dienų kulinarinis kruizas – „Žuvies kelias“.

Programos metu dalyviai supažindinami su žvejybos Kuršių mariose istorija, tradicijomis, žvejų gyvenimo būdu ir laivadirbyste. Sodybos kiemelyje dalyviai ragauja unikalią dreverniškių žuviene, skanauja Mažosios Lietuvos desertą – „gliumzinį“ (varškės) pyragą, „kafiją“ (cikorijos gėrimą). Degustuoja Klaipėdos krašto vietinio vyndario „MEMEL Wine“ vyną. Toliau edukacija persikelia į Drevernos mažųjų laivų uostą, kur plaukioja senoviniu burlaiviu – reisine „Dreverna“ arba kitu laivu (priklauso nuo žmonių skaičiaus) po Kuršių marias. Siūlomas ir išskirtinis programos paketas: edukacinė programa „Žuvies kelias“, ekskursija laivu pasirinktu maršrutu, vakarienė (žvejiško kulinarinio paveldo degustacija) ir nakvynė³⁴.

STRYKIO TURGUS

☎ 55.52756, 21.256577

Ilgai Dreverną stebė Strykio prekyvietė, įkurta tos pačios upės pakrantėje – apie trejetą kilometrų paplaukus upe aukštyn. Ten paupyje jau kilo moreninis kalvagūbris, ėjo patogus sausumos kelias į apylinkių gyvenvietes. Į tą vietą savo prekes suveždavo apylinkių žemdirbiai, Drevernos upe iki Strykio atplaukdavo žvejai iš Kuršių nerijos ir kitur, atveždavę sugautų žuvų ir kitų

³⁴ Klaipėdos rajono turizmo informacijos centras (n.d.). Retrived from: <https://www.klaipedosrajonas.lt/filialas-j-gizo-etnografine-sodyba/>

Muziejaus ekspozicija
(Pamario turizmo klasteris)

Museum exposition
(Coastal Tourism Cluster)

museologists present the exposition “J. Gizas. When the ship’s chest is opened ...”. Visitors to the museum are invited to learn about the mysterious craft of shipbuilding, the life of coastal fishermen, daily work and holiday traditions³¹.

Jonas Gižas (1867–1940) lived in Dreverna and was a famous shipbuilder from the Curonian Spit, who built and repaired sailboats for fishermen of the Curonian Spit and the Pomeranian region. Different models and weather vanes have still remained intact. One of the models is housed in the Monaco Oceanographic Museum. Today, the shipbuilder lies with his family at the legendary Dreverna Cemetery Hill. The monumental stone of the shipbuilder is decorated with a furnace image.

The museum also has a tourist information center. Educational sailing is organized here at the ancient sailing ship “Dreverna”. You can rent a paddle boat or canoe and use camping services at J. Gižas ethnographic homestead. Apart from the educational route, a one- or several-day culinary cruise – “Fish Road” – is also very popular.

During the program, participants are introduced to the history of fishing in the Curonian Lagoon, traditions, fishermen’s way of life and shipbuilding. In the homestead’s yard, the participants can taste the unique fish of Dreverna and the dessert of Lithuania Minor – “glium” (curd) cake, “coffee” (chicory drink). They taste the wine of the local winemaker MEMEL Wine of Klaipėda region. Then they move the small vessel port of Dreverna, where they sail with an ancient sailing ship – a cruise ship “Dreverna” or a different ship (depending on the number of people) around the Curonian Lagoon. There

³¹ Sud. Jocys, V., (2015). Lithuanian ethnographic regions. Kaunas: Vėj „Terra Publica“

Edukacinė programa „Žuvies kelias“
(Klaipėdos rajono turizmo informacijos centras)

Educational program "Fish Road"
(Klaipėda District Tourism Information Center)

gėrybių³⁵. Dabar šioje vietoje yra įsikūrusi kaimo turizmo sodyba „Strykis“.

SVENCELĖ

📍 55.490915, 21.252125

Piečiau nuo Drevernos tęsiasi lėkšta ir žema Kuršių marių pakrantė. Už siauresnės ar platesnės šlapio ir klampaus kranto juostos, už nendrynų ir pažliugusių pievų lygiagrečiai su marių pakrante nuo pat Drevernos šiaurėje iki Kiškių ir Gaicių pietuose driekiasi 0,5-1 km pločio sausesnis gūbrys, vos per 1,5-2,5 iškilęs virš vandens paviršiaus. Už to sausesnio ruožo rytų pusėn per kelis kilometrus tęsiasi didžiosios šlapynės – Svencelės pelkė, Brukšvų pievos.

Toje siauroje juostoje nuo seno teko kurtis seniausiems šio krašto gyventojams. Svencelė (Šventos vietos ar Šventojo kelio) vietovardis kildinamas iš legendinės pagoniškos šventyklos, stovėjusios ant Šventkalnio, kurio, deja, jau nebėra (buvo nukastas ir sulygintas).

Svencelės plote gyventa ir vėlesniais laikais, tas vietovardis minėtinas įvairiuose istoriniuose šaltiniuose. Pats vietovardis įamžino senųjų kuršių buvimą tame plote – jis verčiamas į lietuvių kalbą kaip „kelias“. Dar XVI a. buvo užrašinėjamas kuršiams (ar vėlesniems kuršininkams) būdingas Svencelės vardas. Vietovė paskui vadinta tiesiog Švence.

Veikiausiai senų laikų žvejams čia buvusi nebloga vieta. Tiesa, nebuvo patogaus uosto upės žiotyse (kaip Drevernoje ar Klaipėdoje), ryškesnės užuovėjos nuo marių audrų. Užtat netekdavo bijoti didžiųjų potvynių ar ledonešių, siaubusių Nemuno delta ar Minijos pakrantes.

³⁵ Purvinas, M., (2011). Mažosios Lietuvos etnografiniai kaimai. Trakai: Voruta

Žuvienė
(Pamario turizmo klasteris)

Fish soup
(Coastal Tourism Cluster)

is also an exclusive package of the program: educational program "Fish Road", a boat tour along the chosen route, dinner (tasting of the culinary fishery heritage) and accommodation³².

STRYKIS MARKET

📍 55.52756, 21.256577

For a long time, Dreverna was overshadowed by the Strykis Market, established on the banks of the same river – about three kilometers up the river. There was already a moraine ridge on the river bank, and a convenient land road to the nearabout settlements. Local farmers brought their goods to that place, fishermen from the Curonian Spit and elsewhere came to Strykis along the Dreverna River, bringing their catch and other goods. The rural tourism homestead of Strykis is now located in this place.

SVENCELĖ

📍 55.490915, 21.252125

Shallow and low shores of the Curonian Lagoon extend to the south of Dreverna. Behind the narrower or wider strip of wet and mud shore, behind the reeds and crumbling meadows parallel to the shore of the lagoon from Dreverna in the north to Kiškiai and Gaiciai in the south, there is a 0.5-1 km wide drier ridge, just over 1.5-2.5 water surface. Behind that drier section, the large wetlands – Svencelė swamp, Brukšvų meadows – stretch forth for a few kilometers to the east.

The oldest inhabitants of this region had to settle in that narrow strip long ago. The place name Svencelė (Holy Place or Holy Way) is derived from the legendary pagan temple that stood at Šventkalnis,

³² Klaipėda District Tourism Information Center (n.d.). Retrived from: <https://www.klaipedosrajonas.lt/filialas-j-gizo-etnografine-sodyba/>

Gargždų krašto muziejus.
Informacija apie
J. Gižo muziejų

Gargždai Region Museum.
Information about
J. Gižas Museum

Information

Pamario gaubryje įsikūrę žmonės ne vien žvejojo, bet ir užsiėmė žemdirbyste. Matyt, naudotasi ir gretimos Svencelės pelkės (praityje vadintos tiesiog Samanų pelkės) gėrybėmis.

1785 m. Svencelė buvo apibūdinta kaip karališkųjų valstiečių (priklausiusių krašto valdovui, o ne kokiame privačiame dvarininkui) kaimas prie Kuršių marių. Ten buvo 14 ugniakurų (gyvenamųjų sodų), stovėjo žinoma valsčiaus užėiga. Tuomet Svencelė priklausė Priekulės valsčiui ir parapijai³⁶.

SVENCELĖS BOTANINIS- ZOOLOGINIS DRAUSTINIS. SVENCELĖS TELMOLOGINIS DRAUSTINIS

📍 55.4722621, 21.2535459

Svencelės pelkės (Svencelės botaninis zoologinis draustinis) NATURA 2000 gamtinių buveinių apsaugai svarbios teritorijos ribos sutampa su Svencelės telmologinio draustinio ribomis. Valstybinis Svencelės telmologinis draustinis teritorijoje buvo įsteigtas 1997 m., kad išsaugoti botaniniu ir zoologiniu požiūriu vertingą Svencelės aukštąpelkę. Teritorijoje sutinkama nemažai gyvosios gamtos vertybių, būdingų atviroms ar nestipriai pušaitėmis užžėlusioms aukštąpelkėms. Nors šiuo metu pelkė stipriai nusiausinta, joje dar išliko nemažai atviri plotai su nedideliais ežerokšniais bei retomis nedidelėmis pušaitėmis. Atviresnius buvusios aktyvios aukštąpelkės plotus supa pelkiniai miškai, dar vadinami pelkiašiliu.

³⁶ Purvinas, M., (2011). Mažosios Lietuvos etnografiniai kaimai. Trakai: Voruta

Svencelė 1860 m.
(Berlyno valstybinė biblioteka – Prūsijos kultūros paveldas)

Svencelė in 1860
(Berlin State Library – Prussian Cultural Heritage)

which, unfortunately, no longer exists (was excavated and leveled).

The area of Svencelė had been inhabited since later times, and the place name can be mentioned in various historical sources. The place name itself was immortalized by the presence of old Curonians in that area – it is translated into Lithuanian as a “road”. As early as the 16th century, the name of Svencelė, characteristic of the Curonians (or later Curonians), was written down. The area was simply called Švence afterwards.

This was probably a good place for fishermen in the old times. However, there was no convenient port at the mouth of the river (like in Dreverna or Klaipėda), a better shelter from the the lagoon. Instead, there was no fear of major floods or glaciers that ravaged the Nemunas delta or the Minija banks.

The people living in the Pomeranian region were engaged in not only fishing but also farming. Apparently, the goods of the adjacent Svencelė swamp (formerly called the Samana swamp) were also used.

In 1785, Svencelė was described as a village of the king's peasants (belonging to the ruler of the country, not to any private landowner) near the Curonian Lagoon. There were 14 residential homesteads there and

Kartu su pelkinėmis buveinėmis, saugoma ir visa eilė jose sutinkamų retų augalų bei gyvūnų rūšių. Teritorijoje iš paukščių, būtina išskirti dvi nykstančias aukštapelkines rūšis – dirvinius sėjikus (*Pluvialis apricaria*) ir tikutis (*Tringa glareola*). Nors abiejų populiacijos Svencelės pelkėje vertinama pavienėmis poromis, čia yra viena iš keleto žinomų perimviečių Lietuvoje, todėl teritorija svarbi jų apsaugai. Tačiau tai yra stipriai prie aukštapelkės atvirų plotų perėjimo metu prisirišusios rūšys, tiek perinčios, tiek besimaitinančios pelkės plotuose. Abi šios rūšys įtrauktos į Lietuvos raudonosios knygos sąrašus bei Paukščių direktyvos I-ą priedą. Pelkėje taip pat sutinkami Lietuvoje reti ir į Raudonosios knygos sąrašus įtraukti tetervinai (*Tetrao tetrix*) ir didžiosios kuolingos (*Numenius arquata*). Reguliariai Svencelės pelkėje perinčių dar dviejų paukščių rūšių – gervės (*Grus grus*) bei plėšriosios medžarkės (*Lanius excubitor*)³⁷.

JĖGOS AITVARŲ IR BURIAVIMO CENTRAS „SVENCELĖ“

📍 55.493497, 21.245865

Jei gaudyti vėją – tai Svencelėje. Vandens sporto mėgėjai jau seniai atrado šį ant Kuršių marių kranto įsikūrusį modernų jėgos aitvarų ir buriavimo centrą. Neapbrėpiama marių erdvė, laukinė gamta, atsiveriantys Kuršių nerijos vaizdai sužavi kiekvieną gaudytį palankaus vėjo atvykusį keliautoją³⁸. Tai jėgos aitvarų mėgėjų ir burlentininkų pamėgta vieta. Yra vandenlenčių lynas, vandens sporto mokykla, nakvynė jūrinio stiliaus konteineriuose (klaipėdosrajonas.lt)³⁹.

RUSNĖS EVANGELIKŲ LIUTERONŲ BAŽNYČIA

📍 55.298013, 21.37582

Manoma, jog Rusnės parapija buvo įsteigta valdant kryžiuočiams 1419-aisiais metais, o pati bažnyčia pastatyta apie 1583 m. Bažnyčia priklausė katalikų parapijai, ir tik vėliau, išgalėjus reformacijai, visi gyventojai turėjo pripažinti Liuterio mokyklą. Prie bažnyčios veikė parapijos mokykla, viena iš pirmųjų Klaipėdos krašte.

³⁷ Šilutės rajono savivaldybės administracija. Žemės Sklypų Šilutės r. sav. Mockių k. detalusis planas (n.d.). Retrieved from: [http://www.pamarys.lt/publ/Tarybos/13_posedis/T1-385\(aisk_detalaus\).pdf](http://www.pamarys.lt/publ/Tarybos/13_posedis/T1-385(aisk_detalaus).pdf)

³⁸ Keliauk Lietuvoje (n.d.). Retrieved from: <https://www.lithuania.travel/lt/vieta/svencele>

³⁹ Klaipėdos rajono turizmo informacijos centras (n.d.). Retrieved from: <https://www.klaipėdosrajonas.lt/filialas-j-gizo-etnografine-sodyba/>

a famous county inn. Svencelė belonged to the Priekulė parish at that time³³.

SVENCELĖ BOTANICAL AND ZOOLOGICAL RESERVE. SVENCELĖ TELMOLOGICAL RESERVE

📍 55.4722621, 21.2535459

Svencelė wetlands (Svencelė Botanical Zoological Reserve). The boundaries of the territory important in terms of protection of NATURA 2000 natural habitats coincide with the boundaries of Svencelė Telmological Reserve. Svencelė State Telmological Reserve was established in the territory in 1997 in order to preserve the Svencelė upland bog, which is of botanical and zoological significance. There are a number of wildlife values in the area, typical of open or slightly overgrown pine forests. Although the swamp is currently heavily drained, it still has a large number of open areas with small lakes and rare small pine forests. The more open areas of the former active wetland are surrounded by swamplands, also known as wetlands.

Along with wetlands, a number of rare plant and animal species are also protected. In this area, it is necessary to distinguish two endangered high marsh species among the birds – soil seedlings (*Pluvialis apricaria*) and woodpecker (*Tringa glareola*). Although the populations of both in the Svencelė swamp are rated as a few pairs, this is one of the few known breeding sites in Lithuania, therefore the territory is important for their protection. However, these species are strongly attached to the open areas of the wetland during the transition, both in the breeding and feeding areas of the wetland. Both of these species are included in the lists of the Lithuanian Red Data Book and Annex I of the Birds Directive. *Tetrao tetrix* and *Numenius arquata*, which are rare in Lithuania and listed in the Red Book, can also be found at the swamp. Two other species of hatching birds, *Grus grus* and *Lanius excubitor*, are regular at the swamp in Svencelė³⁴.

KITE SURFING AND SAILING CENTER “SVENCELĖ”

📍 55.493497, 21.245865

If you would like to catch the wind – it's in Svencelė. Water sports enthusiasts have long discovered this modern kite surfing and sailing center located on the shores of the Curonian Lagoon. The inexhaustible space of the

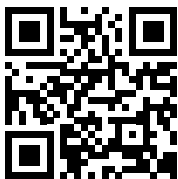
³³ Purvinas, M., (2011). Ethnographic villages of Lithuania Minor. *Trakai: Voruta*

³⁴ Šilutė district municipality administration. Land Plots Šilutė detailed plan (n.d.). Retrieved from: [http://www.pamarys.lt/publ/Tarybos/13_posedis/T1-385\(aisk_detalaus\).pdf](http://www.pamarys.lt/publ/Tarybos/13_posedis/T1-385(aisk_detalaus).pdf)

Jėgos aitvarų ir buriavimo
centras „Svencelė“

Kite surfing and sailing
center „Svencelė“

Information

Jėgos aitvarų ir buriavimo centras

Kite Surfing and Sailing Center

Bažnyčia buvo perstatyta XVIII a., ją niokojo 3 gaisrai (1739, 1774 ir 1789 m.). XIX a. pradžioje bažnyčios vakarinėje pusėje buvo pastatytas bokštas su piramidės formos smailėjančiu stogu ir kryžiumi. Nuo 1829-ųjų metų į pamaldas Rusnės gyventojus tebekviečia iki šios veikiančios bažnyčios vargonai.

Sovietmečiu Rusnės bažnyčia ilgą laiką buvo uždaryta, gausus jos turtas sunaikintas. Bažnyčia buvo atiduota Rusnės pagalbinei internatinei mokyklai. Čia buvo mokyklos sporto salė, katilinė. Lietuvai atgavus nepriklausomybę, 1991 m. seniausieji Lietuvos maldos namai buvo perleisti tikintiesiems. Pamaldas taip pat atnaujino evangelikai liuteronai. Vėliau Rusnės katalikų koplyčią simboliškai buvo nutarta tituluoti Šv. Juozapo darbininko titulu. 1992 m. bažnyčia buvo įtraukta į Kultūros paveldo registrą ir priklauso Evangelikų liuteronų bažnyčios pastatų kompleksui. Bažnyčioje vyksta evangelikų liuteronų ir katalikų pamaldos^{40 41}.

ATMATOS IR SKIRVYTĖS UPIŲ BIFURKACIJA

📍 55.295394, 21.381797

Bifurkacija (lot. furca –šakutė) hidrologijoje – upės ir jos slėnio suskilimas į savarankiškas, nesusiliejančias atšakas. Dažniausiai bifurkacija vyksta plokščiose, menku nuolydžiu

⁴⁰ Pamatyk Lietuvoje. Rusnės evangelikų liuteronų bažnyčia.

Retrieved from: <http://siluteinfo.lt/silutes-krastas/lankomi-objektai/rusne/rusnes-evangeliku-liuteronu-baznycia/>
http://www.ltvirtove.lt/baznycios.php?lt=rusnes_evangeliku_liuteronu_baznycia

⁴¹ Šilutės Kraštas. Retrieved from: <http://siluteinfo.lt/silutes-krastas/lankomi-objektai/rusne/rusnes-evangeliku-liuteronu-baznycia/>

lagoon, the wild nature and picturesque outlooks on the Curonian Spit fascinate every traveler who comes to catch a favorable wind. It is a favorite place for kite surfers and windsurfers. There are water boards, a water sports school, accommodation in sea-style containers (Klaipėdos rajonas.lt)³⁵.

RUSNE EVANGELICAL LUTHERAN CHURCH

📍 55.298013, 21.37582

It is believed that the parish of Rusnė was established under the rule of the Crusaders in 1419, and the church itself was built around 1583. The church belonged to the Catholic parish, and it was only later, after the Reformation came into force, that all the inhabitants had to recognize Luther's doctrine. There was a parish school next to the church, one of the first in Klaipėda region.

The church was rebuilt in the 18th century and was destroyed by 3 fires (1739, 1774 and 1789). In the early 19th century, a tower with a pyramid-shaped tapered roof and a cross was built on the west side of the church. Since 1829, the inhabitants of Rusnė have still been attending church services.

During the Soviet era, Rusnė church was closed for a long time, and many of its assets were destroyed. The church was given to an auxiliary boarding school of Rusnė. There was a school gym, a boiler room. After Lithuania regained its independence in 1991, the oldest houses of prayer in Lithuania were handed over to the faithful. The services were also renewed by the Evangelical Lutherans. Later on, the Catholic Chapel of Rusnė got a symbolic name of St. Joseph. In 1992, the

³⁵ Klaipėda District Tourism Information Center (n.d.). Retrieved from: <https://www.klaipedosrajonas.lt/filialas-j-gizo-etnografine-sodyba/>

pasižyminčiose vandenskyros srityse. Tipiniai natūralios upės bifurkacijos pavyzdžiai: upių deltos ir atkarpos su salomis (pavyzdžiui, Nemunas Žemupyje skyla į Rusnę ir Giliją, o Rusnė – į Atmatą, Skirvytę ir daugybę smulkesnių atšakų). Atmatos ir Skirvytės upių bifurkacijos vieta, kuri prasideda ties Rusnės salos Šiaurės Rytų dalimi, yra įtraukta į Lietuvos gamtos paveldo objektų sąrašą. Šioje vietoje kitame Skirvytės upės krante matosi Rusijos Federacijos Kaliningrado srities Slavsko (liet. Gastos) rajono teritorija ir pasieniečių stebėjimo bokštelis. Bifurkacijos vieta traukia lankytojus dėl unikalios gamtinės geografinės aplinkos ir Lietuvos pasienio juostos, kurioje galima nevaržomai lankytis ir pasivaikščioti Atmatos ir Skirvytės upių pakrantės takais, yra suformuotas paplūdimys, galima maudytis.

ETNOGRAFINĖ ŽVEJO SODYBA

📍 55.293972, 21.361829

1997 m. buvo įkurta etnografinė sodyba – muziejus, kuris vaizduoja tradicinę XIX – XX a. pr. Žvejo sodybą, kurią sudaro trys pastatai: gyvenamasis namas, tvartas ir daržinė su malkine. Pastatai buvo rekonstruoti: nendrėmis perklotas daržinės ir tvarto stogas. Daržinės vidus pritaikytas klijavimo teatrui, įkurtas nedidelis buitinių rakandų muziejus, kuris pristato XX a. pradžios buitį žvejų sodybose. Buvusiame gyvenamajame name (šiaurinėje dalyje) įkurta muziejinė ekspozicija sodybos paskutiniosios savininkės Martos Druskutės prašymu. Ši jos prašymą išpildė Banių šeima. Muziejuje galima pamatyti lietuvininkų krosnį, senovines lovas, indus, kavos pupelių malimo malūnėlį, kuris XX a. pirmojoje pusėje tapo Klaipėdos kašto gyventojų kasdienės buities dalimi⁴².

SKIRVYTĖLĖS ETNOGRAFINIS KAIMAS

📍 55.295142, 21.362417

Kaimas įsikūręs tarp Pakalnės ir Skirvytės upių. Buvusio kaimo ilgis – 1,5 km. Spėjama, kad gyventojai kaime pradėjo kurtis XVI a. pab. ir vertėsi daržininkyste, žvejyba, nendrių pjovimu ir pardavimu. Šiame kaime gyventojai įsikūrė XVI a. pab. Žvejai apsigyvendavo Pakalnės ir Vorusnės miškingose pakrantėse atskirais vienkiemiais, kurie ilgainiui

*Rusnės evangelikų liuteronų bažnyčia
(Lietuvos turizmas)*

*Rusnė Evangelical Lutheran Church
(Lithuanian Tourism)*

church was included in the Cultural Heritage Register, and it belongs to the building complex of the Evangelical Lutheran Church. Evangelical Lutheran and Catholic services are held in the church^{36 37}.

BIFURCATION OF ATMATA AND SKIRVYTE RIVERS

📍 55.295394, 21.381797

Bifurcation (Latin furca – fork) in hydrology is a division of a river and its valley into independent non-converging branches. Bifurcation usually occurs in flat, slightly sloping areas of the watershed. Typical examples of natural river bifurcation are: river deltas and sections with islands (for example, the lower Nemunas divides into Rusnė and Gilija, and the Rusnė – into Atmata, Skirvytė and a lot of smaller branches). The bifurcation spot of the Atmata and Skirvytė rivers, which begins at the north-eastern part of Rusnė Island, is included in the list of Lithuanian natural heritage sites. In this place, on the other bank of the Skirvytė River, you can see the territory of the Slavsk (Gastos) district of the Kaliningrad region of the Russian Federation and the border guard tower. The point of branching-off attracts visitors due to the unique natural geographical environment and the Lithuanian border strip, where you can walk freely along

³⁶ See in Lithuania. Rusnė Evangelical Lutheran Church. Retrieved from: <http://siluteinfo.lt/silutes-krastas/lankomi-objektai/rusne/rusnes-evangeliku-liuteronu-baznycia/>
http://www.ltvirtove.lt/baznycios.php?lt=rusnes_evangeliku_liuteronu_baznycia

³⁷ Šilutė Region. Retrieved from: <http://siluteinfo.lt/silutes-krastas/lankomi-objektai/rusne/rusnes-evangeliku-liuteronu-baznycia/>

⁴² Kandrotienė, D., Kandrotas, V.(2013). Įdomios kelionės po Lietuvą aktyviai. Terra Publica

Enografinė žvejo sodyba (Pamatyk Lietuvoje)

Ethnographic fisherman's homestead (See in Lithuania)

sudarė grupes, o supylus apsauginį pylimą juos sujungė bendra gatvė. Pastatų dydis ir jų gausumas priklausė nuo žvejų turtingumo. Naujų pastatų atsiradimas susijęs su 1888 m. potvyniu, Rusnėje sunaikinusių apie 70 pastatų. Vietos gyventojai vertėsi nendrių pjovimu ir pardavimu. Visos kaimo trobos medinės, dauguma statytos XIX a. antroje pusėje. Namų išplanavimas ir architektūra išliko be didesnių pakitimų. Tai vienintelis Nemuno deltos regioninio parko kaimas – respublikinės reikšmės architektūros paminklas^{43 44}.

PAKALNĖS PAŽINTINIS TAKAS

📍 55.31625, 21.309234

Pakalnės kaimas, kurio pavadinimas pirmą kartą paminėtas 1613 m., įrengtas 3,5 km ilgio žiedinės formos pažintinis takas, kuris prasideda ir baigiasi prie Nemuno deltos regioninio parko informacijos stendo. Takas išsidėstęs tarp dviejų upių – Pakalnės ir Rusnaitės. Keliaujant taku galima išvysti tipinį užliejamų pievų kraštovaizdį su jam būdinga augmenija ir gyvūnija⁴⁵.

RUSNĖS TILTAS

📍 55.296818, 21.357613

1873 m. nutiesus Rusnės–Šilutės kelią, Rusnės miestelio reikšmė išaugo. 1896 m. pradėta svarstyti apie pontoninio tilto statybą. Tilo statymo iniciatoriais buvo E. Ankeris, kunigas Gregoras, Šilutės apskritys

⁴³ Kandrotienė, D., Kandrotas, V.(2013). Įdomios kelionės po Lietuvą aktyviai. Terra Publica

⁴⁴ Šilutės turizmo informacijos centras. Skirvytėlės etnografinis kaimas. Retrieved from: <http://siluteinfo.lt/silutes-krastas/lankomi-objektai/rusne/buves-gatvinis-skirvytes-kaimas/>

⁴⁵ Kandrotienė, D., Kandrotas, V.(2013). Įdomios kelionės po Lietuvą aktyviai. Terra Publica

Skirvytėlės etnografinis kaimas (Pamatyk Lietuvoje)

Skirvytėlė ethnographic village (See in Lithuania)

the coastal paths of the Atmata and Skirvytė rivers. There is a beach is there, swimming is possible.

ETHNOGRAPHIC FISHERMAN'S HOMESTEAD

📍 55.293972, 21.361829

In 1997, an ethnographic homestead was established – a museum that depicts a traditional fisherman's homestead of the 19th – 20th century consisting of three buildings: a dwelling house, a barn and a barn with firewood. The buildings were reconstructed: a thatched roof and a barn roof. The interior of the barn is adapted and hosts a small museum of household utensils, which presents life in fishermen's homesteads. A museum exposition has been established in the former residential house (in the northern part) at the request of Marta Druskutė, the last owner of the homestead. Her request was fulfilled by the Banio family. In the museum you can see a Lithuanian oven, ancient beds, dishes, and a coffee bean mill, which date back to the 20th century. In the first half of the year it became part of the daily life of Klaipėda coast residents³⁸.

ETHNOGRAPHIC VILLAGE

📍 55.295142, 21.362417

The village is located between the Pakalnė and Skirvytė rivers. The former village is 1.5 km long. It is believed that the village inhabitants began to develop in the 16th century and they were engaged in horticulture, fishing, reed cutting, and sales. The inhabitants of this village settled in the 16th century. The fishermen settled on the wooded shores of Pakalnė and Vorusnė in separate farms, which eventually formed groups, and when the protective embankment was filled, they were connected by a common street. The size of the buildings and their abundance depended on the wealth of

³⁸ Kandrotienė, D., Kandrotas, V.(2013). Interesting active trips around Lithuania. Terra Publica

Peterso tiltas 1920 (Rytų Prūsija. 1440 vaizdų)⁴⁷

Peters Bridge 1920 (East Prussia)⁴³

asesorius Petersas ir kt. Pirmasis pakeliamas tiltas per Atmatą buvo nutiestas 1914 metais, kurį 1944 m. besitraukianti Vokietijos kariuomenė susprogdino. Tai buvo 2 arkų, pavadintas „Peterso tiltu“, kurio liekanos išlikusios iki šiol.

1944 m. vokiečių armijai susprogdinus tiltą, buvo pradėta naudotis keltu. 1971 m. spalio mėn. Leningrado tiltų tyrinėjimo ir projektavimo instituto grupė paruošė inžinerinių, topografinių bei geodezinių darbų studiją, buvo nuspręsta tiltą atstatyti. Naujajį tiltą per Nemuno atšaką Atmatą statė lietuviai, latviai, ukrainai, rusų specialistai. Tiltu atidarymas įvyko 1974 m. lapkričio 22 d. Tiltu ilgis 332 m, aukštis 15 m⁴⁶.

PREZIDENTO K. GRINIAUS TILTAS

📍 55.323413, 21.454348

Prezidento K. Griniaus tiltas – kelyje Šilutė–Rusnė, ties Žalgirių kaimu, dar vadinamas Šlažų tiltu. 13 arkų gelžbetoninis tiltas pastatytas 1926 metais per užliejamas potvynio zonas Šlažų kaime.

XIX a. pab. – XX a. pr. kelyje Šilutė–Rusnė buvo 14 tiltų, svarbiausias iš jų – Šlažų tiltas, kuris buvo pastatytas 1867 m. Jis buvo apie 270 m ilgio. Po 1923 m. sukilimo Klaipėdos kraštui tapus Lietuvos dalimi, nelengvus ekonomikos laikus išgyvenusi Lietuvos valdžia suskubo pastatyti tiltą užliejamoje teritorijoje. Tiltas ypatingas tuo, kad neįjungia dviejų kurios nors upės krantų, o skirtas tik polaidžio vandenims nutekėti. Tiltą sugriovė galingas 1924 m. pavasario ledonešis, prasidėjęs staiga po ilgos ir šaltos žiemos. 1926 m. vasarą į naujo tilto

⁴⁶ Daugiau informacijos: www.krastogidas.lt, www.nemunodelta.lt

⁴⁷ Guttzeit, E. J. (2009). Ostpreussen-1440 Bilder: geschichtliche Darstellungen. Weltbild.

the fishermen. The emergence of new buildings dates back to 1888, when about 70 buildings were destroyed in Rusnė as a result of flooding. The locals were engaged in cutting and selling reeds. All wooden huts, most of which were built in the 19th century, were located on the other shore. The layout and architecture of the houses remained unchanged. It is the only village in the Nemunas Delta Regional Park – an architectural monument of republican significance^{39 40}.

MOUNTAIN COURSE

📍 55.31625, 21.309234

Pakalnė village, which name was first mentioned in 1613, has a 3.5 km long circular cognitive trail, which begins and ends at the information stand of the Nemunas Delta Regional Park. The trail is located between two rivers – Pakalnė and Rusnaitė. Along the trail you can see a typical landscape of flooded meadows with its characteristic flora and fauna⁴¹.

RUSNĖ BRIDGE

📍 55.296818, 21.357613

In 1873 after the construction of Rusnė – Šilutė road, the significance of Rusnė town increased. In 1896, building a pontoon bridge was considered. The initiators of the bridge construction were E. Anker, priest Gregor, Peters, people's assessor of Šilutė county, and others. The first drawbridge over the Atmata was built in 1914, which was blown up in 1944 by the retreating German army. It consisted of 2 arches called Peter's Bridge, the remains of which have survived to this day.

In 1944, after the German army blew up the bridge, the ferry began to be used. In October 1971, a group from Leningrad Research and Design Institute prepared a study of engineering, topographic and geodetic works, and it was decided to rebuild the bridge. The new bridge over the Nemunas branch of Atmata was built by Lithuanian, Latvian, Ukrainian and Russian specialists. The bridge was opened on November 22, 1974. The bridge is 332 m long, 15 m high^{42 43}.

³⁹ See in Lithuania .. Skirvytele ethnographic manor. Retrieved from: <https://www.pamatyklietuvoje.lt/details/skirvyteles-etnografinis-kaimas/6321>

⁴⁰ Šilutės turizmo informacijos centras. Skirvytėlės etnografinis kaimas. Retrieved from: <https://siluteinfo.lt/silutes-krastas/lankomi-objektai/rusne/buves-gatvinis-skirvytes-kaimas/>

⁴¹ Kandrotienė, D., Kandrotas, V.(2013). Interesting active trips around Lithuania. Terra Publica

⁴² More information at: www.krastogidas.lt, www.nemunodelta.lt

⁴³ Guttzeit, E. J. (2009). Ostpreussen-1440 Bilder: geschichtliche Darstellungen. Weltbild.

Prezideto K. Griniaus tiltas (Šilutės turizmo informacijos centras)

President K. Grinius Bridge (Šilutė Tourism Information Center)

atidarymo iškilmes buvo atvykęs tuometinis Lietuvos Respublikos Prezidentas Kazys Grinius. Jis buvo pirmasis iš prezidentų, į šį kraštą atvykęs po jo prijungimo prie Lietuvos.

1995 m. tiltas įtrauktas į Lietuvos Respublikos kultūrinio paveldo registrą, kaip turintis istorinę ir techninę reikšmę. Minint 90 metų, kai buvo pastatytas šis tiltas, 2016 m. birželio 17 d. ant Lietuvos Respublikos Prezidento K. Griniaus tilto atidengta memorialinė bareljefinė lenta su K. Griniaus atvaizdu. Tiltui suteiktas Prezidento K. Griniaus vardas.

ŽALGIRIŲ KAIMAS (BISMARCO KOLONIJA)

📍 55.305921, 21.41849

Žalgiriai – kaimas Šilutės rajono teritorijoje, Nemuno deltos regioniniame parke, 5 km į pietvakarius nuo Šilutės, prie Rupkalvių pelkės ir Žalgirių miško. Ribojasi su Rupkalvių, Šlažų, Pagrynių kaimais. Čia auga pelkei nebūdingi šimtamečiai ąžuolai. Draustinio tikslas – išsaugoti ir eksponuoti paskutinį dar išlikusį, buvusios didžiausios pelkininkų kolonijos kaimą ir jo žemėnaudos ypatumus, teritorijoje vykdančią reguliuojamą miškų ir žemės ūkio bei pažintinę rekreacinę veiklą ir išlaikant paveldėtą apgyvendinimo struktūrą bei bendrąjį kaimo vaizdą. Čia galima susipažinti su unikaliu, niekur daugiau Lietuvoje neaptinkamu objektu – pelkininkų kolonija. Didelių potvynių metu kaimas apseimamas, yra daugybė kanalų.

Dabartinio Žalgirių kaimo teritorija pradėta kolonizuoti 1835 m., kai aplinkinių kaimų bendruomenės kreipėsi į valdžios įstaigas ir gavo leidimą išsinuomoti kai kuriuos plotus arimui. 1849 m.,

PRESIDENT K. GRINIUS BRIDGE

📍 55.323413, 21.454348

The bridge of President K. Grinius – on the road Šilutė – Rusnė, near the village of Žalgiriai, is also called the Šlažai Bridge. A 13-arch reinforced concrete bridge was built in 1926 over flooded areas of the village of Šlažai.

In the 19–20th century, there were 14 bridges on the Šilutė-Rusnė road, the most important of which was the Šlažai Bridge, which was built in 1867. It was about 270 m long. After 1923, after the uprising in Klaipėda region became part of Lithuania, the Lithuanian government, which was going through hard economic times, hurried to build a bridge in the flooded area. The peculiarity of this bridge is that it does not connect two river banks, but is intended only for the drainage of ice water. The bridge was demolished by a powerful spring glacier that began abruptly after a long and cold winter in 1924. In the summer of 2006, Kazys Grinius, then-President of the Republic of Lithuania, arrived at the opening ceremony of the new bridge. He was the first of the presidents to come to this country after it was integrated into Lithuania.

In 1995, the bridge was included in the register of cultural heritage of the Republic of Lithuania as a site of historical and technical significance. In commemoration of the 90th anniversary of the construction of this bridge, on June 17, 2016, a memorial bas-relief with the image of K. Grinius was unveiled on the bridge of President of the Republic of Lithuania K. Grinius. The bridge was named after President K. Grinius.

VALGIRIAI VILLAGE (BISMARCO COLONY)

📍 55.305921, 21.41849

priėmus ilgalaikės nuomos (10 metų) nutarimą, nuomininkai pradėjo statyti trobesius. 1861 m. šie būstai buvo įteisinami kaip nuolatiniai statiniai.

Atidarius naują Šilutės – Rusnės plentą (1872 m. sausio 1 d.), buvusios pavienės sodybos sujungtos su šiuo keliu vieškeliais (gatvėmis), kurios gavo pavadinimus vok. Bismarckstrasse, Wiesenstrasse, Krummhaarstrasse. Prie šių gatvių naujakuriams buvo padalinti žemės sklypai. Taip susiformavo Žalgirių kaimo branduolys, kuris iki 1944 m. vadintas „Bismarck“. Po 1923 m. kolonija pavadinta Žalgirių kaimu⁴⁸.

NEMUNO DELTA

📍 55.3001, 21.350286

Nemuno delta – tai prieš upės žiotis iš upinių sąnašų susidariusi kelių metrų aukščio žemuma. Ši delta yra tik dalis labai plačios aliuvinės lygumos, kuri formavosi ilgą laiką ir sudaro daugelį apmirusių senovinių deltų kompleksą. Nemunui nešant smėlingas sąnašas, ypač per potvynius, delta pamažu seklėjo, o jos plotas didėjo į Kuršių marias. Prieš šimtą metų, marių krantas buvo vienu kilometru arčiau, nei dabartinis. Deltos paviršius beveik plokščias, vietomis 1,3 m žemiau jūros lygio (žemiausia vieta Lietuvoje ir Baltijos šalyse). Delta turi daugybę atšakų bei protakų – tai Pakalnė, Vorusnė, Skatulė, Naikupė, Rusnaitė, Ulmas. Delta formuoja Nemunas (Rusnės upės atšakos). Atmata nuteka 31-40 proc., o Skirvyte 60-69 proc. Rusnės upės (Nemuno) vandens. Deltoje potvyniai užlieja iki 605 km² teritorijos plotą (Lietuvoje 402 km²). Didžiausi deltos potvyniai vyko 1886, 1888, 1917, 1951 ir 1958 metų pavasariais^{49 50}.

ŠILUTĖ

📍 55.343279, 21.468296

Šilutė, Šilokarčema-šiais vietovardžiais buvo ir yra vadinama gyvenvietė istoriniame Klaipėdos krašte. Iki pat XIX a. Šilutė nedidelė ir atoki Prūsijos provincijos pasienio gyvenvietė. Vienintelis ją garsinęs reiškinys-nuo XVI a. pab. čia vykdavę dideli turgūs. Nuo XVI a. dabartinėje Šilutės miesto teritorijoje kūrėsi gyvenvietės, kurių raida glaudžiai persipynusi su dabartinio miesto praeitimi: Šilokarčema, Verdainė, Žibai, Barzdūnai, Cintjoniškiai.

⁴⁸ Darugiau informacijos: www.nemunodelta.lt

⁴⁹ Baltrūnas, V., Vaitkevičius, V. (2008) Lietuva: 101 įdomiausia vieta. Alma littera

⁵⁰ Žaromskis, R. (2013). Nemuno delta. Monografija, KU, 313 p.

Rupkalvių pelkė (Nemuno delta)

Rupkalviai swamp (Nemunas delta)

Žalgiriai is a village in the territory of Šilutė district, in the regional park of the Nemunas delta, 5 km southwest of Šilutė, near Rupkalviai swamp and Žalgiriai forest. It borders with Rupkalviai, Šlažai and Pagryniai villages. Centuries-old oaks, which are not typical of the swamp area, grow here. The aim of the reserve is to preserve and exhibit the last surviving village of the former largest wetland colony and its land use peculiarities, regulated forestry, agricultural and educational recreational activities in the area and maintaining the inherited accommodation structure and a general countryside image. Here you can get acquainted with a unique site, which is not to be found anywhere in Lithuania – a colony of wetlands. During heavy floods, the village is flooded, there are many canals.

The territory of the present-day village of Žalgiriai began to be colonized in 1835, when the communities of the nearby villages applied to the authorities and received a permit to lease certain areas for plowing. In 1849, with a long-term lease (10 years), tenants began building huts. In 1861, these dwellings were legalized as permanent structures.

After the new Šilutė – Rusnė highway was opened (January 1, 1872), the former single homesteads were connected to this road by public roads (streets), which received the names of Bismarckstrasse, Wiesenstrasse, Krummhaarstrasse. Plots of land were distributed among the settlers near these streets. This is how the nucleus of Žalgiriai village was formed, which was called Bismarck until 1944. After 1923, the colony was named Žalgiriai village⁴⁴.

NEMUNAS DELTA

📍 55.3001, 21.350286

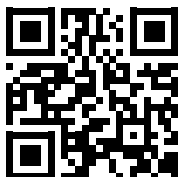
The Nemunas delta is a lowland area, several meters high before the mouth of the river. This delta

⁴⁴ More information at: www.nemunodelta.lt

Pamario
švyturių kelias

Pomeranian
Lighthouse Road

Information

Šios gyvenvietės 1910-1913 m. buvo sujungtos ir pavadintos Šilokarčema (vok. Heydekrug), kuri tapo antru pagal dydį Klaipėdos krašte. Vystėsi apdirbamoji pramonė, prekyba. 1923 m. Klaipėdos kraštą prijungus prie Lietuvos, Šilokarčemos miestelis buvo pervadintas Šilutė.

Po Antrojo pasaulinio karo iš esmės pasikeitė Šilutės seniūnijos teritorijos gyventojų sudėtis. Prieš karą gyvenę vokiečiai ir dalis lietuvininkų, artėjant frontui, pasitraukė į Vakarus, o dalis likusių buvo ištremti. Tuščiuose namuose apsigyveno atvykėliai iš įvairių Lietuvos vietovių ir Sovietų Sąjungos. Šilutės mieste iš 4500 (1939 m.) gyventojų liko tik 7 (1944 m. spalio vid.), o 1959 m. jau gyveno 8 969 gyv. 1955 m. Vokietijos Federacinei Respublikai pasirašius su TSRS sutartį dėl buvusių Vokietijos piliečių išvykimo į VFR, ja pasinaudojo daugelis Šilutės seniūnijos teritorijoje gyvenusių gyventojų.

Kiekvienas pastatas Šilutėje turi savo istoriją. Miesto centre išlikęs trijų aukštų raudonų plytų pastatas – buvęs kalėjimas, kuris buvo didžiausias Mažojoje Lietuvoje. Nemažai namų pastatyti pagal secesinės architektūros stilių (vok. Jugendstil). Nuo XIX a. pabaigos Šilutė formavosi kaip miestas ir karo metais išliko nesugriautu.

Prie Šilutės puoselėjimo daug prisidėjo Klaipėdoje gimęs grafas Hugo Šojus. Jis buvo vokiecis, tačiau ieškojo lietuviškų šaknų, todėl Šilutėje stiprino lietuviybę.

Šilutė mišraus plano miestas, kuriame labai išsiskiria viena pagrindinė Lietuvininkų – Tilžės gatvė. Šilutės miestas nusitęsias 2 km pagal

Šilutė 1860 m.
(Berlyno valstybinė biblioteka – Prūsijos kultūros paveldas)

Šilutė in 1860
(Berlin State Library – Prussian Cultural Heritage)

is only part of a very wide alluvial plain that has been formed over a long period of time and represents a complex of many dead ancient deltas. As the Nemunas carried sand sediments, especially during floods, the delta gradually became shallow, and its area increased into the Curonian Lagoon. One hundred years ago, the shore of the lagoon was one kilometer closer than it is today. The surface of the delta is almost flat, locally 1.3 m below sea level (the lowest place in Lithuania and the Baltic States). The delta has a number of branches and channels – Pakalnė, Vorusnė, Skatulė, Naikupė, Rusnaitė, and Ulmas. The delta is formed by the Nemunas (branches of the Rusnė River), side streams amounting to 31-40 percent, and Skirvyte 60–69 percent. The water of the Rusnė River (Nemunas). In the delta, floods cover an area of up to 605 km (402 km in Lithuania). The largest delta floods occurred in the spring of 1886, 1888, 1917, 1951 and 1958^{45 46}.

⁴⁵ Baltrūnas, V., Vaitkevičius, V. (2008) Lithuania: 101 most interesting places. Alma littera

⁴⁶ Žaromskis, R. (2013). Nemunas delta. Monograph, KU, 313 p.

Klaipėdos – Tilžės (Sovetsko) plentą ir per 1 km palei kelią į Rusnę. Per Šilutę eina Klaipėdos – Jurbarko plentas ir Klaipėdos – Pagėgių geležinkelis. Šyšos upė nuo žiočių iki Šilutės miesto tinka laivybai, tuo jungdama Šilutę į Nemuno bei Kuršių marių vandens kelių tinklą⁵¹.

ŠILUTĖS

LIUTERONŲ BAŽNYČIA

📍 55.342857, 21.466889

Intensyviai besiplečiant Šilokarčemos (nuo 1923 m. – Šilutė) gyvenvietei, vietiniai bei artimiausiu kaimų gyventojai panoro, kad Šilokarčemoje būtų pastatyta bažnyčia ir įsteigta nauja parapija. Dvaro savininkas Hugo Šojus (vok. Hugo Scheu) 1910 m. kreipėsi į Rytų Prūsijos evangelikų konsistoriją, prašydamas atskirti Šilokarčemą ir artimiausius kaimus nuo Verdainės parapijos ir sudaryti naują. Jo idėją palaikė apskrities viršininkas Heinrichas Petersas. H. Šojus bažnyčiai ir klebonijai statyti dovanojo 80 m pločio, 95 m ilgio žemės sklypą. Pirmuoju parapijos dvasininku paskiriamas Ludwigas Friedrichas Theodoras Eicke, tuo metu buvęs antruoju Verdainės parapijos kunigu.

1914 m. prasidėjus Pirmajam pasauliniam karui, bažnyčios statybos darbai buvo nutraukti ir atnaujinti tik 1924 m. Tiuringijos liejykloje buvo užsakyti trys varpai, ieškota dailininkų, galinčių tinkamai papuošti bažnyčios vidų. Sutartis buvo sudaryta su Karaliaučiaus dailės akademijos profesoriumi Richardu Pfeifferiu. 1926 m. lapkričio 10 d., Martyno Liuterio gimimo dieną, naujoji bažnyčia (dab. Lietuvininkų g. 21) buvo iškilmingai pašventinta. Maldos namai buvo įspūdingi: 50 m aukščio bokštas, jame įtaisyti trys varpai ir miesto valdybos dovanotas bokštinis laikrodys, kurio ciferblatai įtaisyti iš Rytų, Pietų ir Vakarų pusių. Laikrodys laikomas didžiausiu Lietuvoje: jo ciferblato skersmuo 2,5 m. Mechanizmas sukonstruotas Berlyno stambiagabaričių laikrodžių gamykloje. Šilokarčemos bažnyčia buvo laikoma viena gražiausių evangelikų liuteronų bažnyčių Rytų Prūsijoje. Per Antrąjį pasaulinį karą ji nenukentėjo. Pokarinė Šilutės evangelikų liuteronų bendruomenė oficialiai įregistruota 1948 m. rugpjūčio 27 d. Šiuo metu parapijai priklauso apie 430 tikinčiųjų⁵².

⁵¹ Šilutės žinios. Retrieved from: <http://www.siluteszinios.lt/silutes-istorija/> http://lietuvi.lt/wiki/%C5%A0ilut%C4%97s_istorija

⁵² Krašto gidas. Šilutės evangelikų liuteronų bažnyčia. Retrieved from: <http://www.krastogidas.lt/objektai/476-silutes-evangeliku-liuteronu-baznycia>

ŠILUTĖ

📍 55.343279, 21.468296

Šilutė, Šilokarčema – these place names were and are referred to settlements in the historical region of Klaipėda. Until the 19th century, Šilutė was a small and remote border settlement in the Prussian province. The only phenomenon that made it famous dates back to the 16th century, when there were large markets there. The settlements were established in the present-day territory of Šilutė, the development of which was closely intertwined with the past of the modern city: Šilokarčema, Verdainė, Žibai, Barzdūnai, Cintjoniškiai. These settlements were merged in 1910–1913 and named Šilokarčema (German: Heydekrug), which became the second largest in Klaipėda region. Manufacturing and trade were developed at the time. In 1923, after the Klaipėda region was integrated into Lithuania, the town of Šilokarčema was renamed Šilutė.

After World War II, the composition of the population of Šilutė changed significantly. The Germans who had lived there before the war and some Lithuanians withdrew to the west as the army approached, and part of the rest were deported. Newcomers from various parts of Lithuania and the Soviet Union settled in empty houses. Only 7 out of 4500 (1939) inhabitants remained in Šilutė (mid-October 1944), and there were already 8969 inhabitants in 1959. In 1955, after the Federal Republic of Germany signed an agreement with the USSR on the departure of former German citizens to the Federal Republic of Germany, it was used by many residents living in the territory of Šilutė.

Each building in Šilutė has its own history. The three-storey red brick building in the city center is a former prison, which was the largest in Lithuania Minor. Many houses are built in the style of Art Nouveau architecture (Jugendstil). At the end of the 19th century, Šilutė was formed as a city and remained intact during the war.

Count Hugo Šojus, born in Klaipėda, contributed a lot to the development of Šilutė. He was German, but looking for Lithuanian roots, therefore he strengthened Lithuanianness in Šilutė.

Šilutė is a mixed city, where one of the main Lithuanian streets – Tilžės Street – stands out. The city of Šilutė is located 2 km along the Klaipėda–Tilžė (Sovetsk) highway and within 1 km along the road to Rusnė. The Klaipėda–Jurbarkas highway and the Klaipėda–Pagėgiai railway pass through Šilutė. The Šyša River from its mouth to the city of Šilutė is suitable for navigation, thus connecting Šilutė to the Nemunas and the Curonian Lagoon waterway network⁴⁷.

⁴⁷ Šilutė details. Retrieved from: <http://www.siluteszinios.lt/silutes-istorija/> http://lietuvi.lt/wiki/%C5%A0ilut%C4%97s_istorija

Šilutės bažnyčia
Autorių nuotr

Šilutė Church
Photo by the authors

RUSNĖS ISTORIJA

📍 55.298616, 21.379088

Didžiausios salos Lietuvoje pavadinimas rašytiniuose šaltiniuose pirmąjį kartą paminėtas 1366 metais, kuomet Vokiečių ordinas palaipsniui ėmė tvirtintis pajūryje ir Kuršių marių regione.

Apie 1386–1388 m. kryžiuočių karo kelių aprašyme minimas maršrutas nuo Rasytės pilies per Rusnę į Medininkus (dabar Varniai). 1419 m. pastatyta bažnyčia, įkurta parapija. Nuo 1448 veikė smuklė. Nuo 1525 m. Rusnė priklausė Prūsijos kunigaikštystei, nuo 1701 m. – Prūsijos karalystei, nuo 1871 m. – Vokietijos imperijai. 1540 m. gyveno 56 šeimos. Nuo 1553 m. veikė parapiinė mokykla. Per Rusnę vyko prekių mainai su Karaliaučiumi, Klaipėda, Tilže ir artimesniais miesteliais, iš Rusnės buvo išvežamos žuvis. 1674 m. įkurta pieninė ir alaus darykla. XVIII a. antroje pusėje Rusnė pradėjo plėstis, kai per ją iš Didžiosios Lietuvos į Klaipėdą pradėta plukdyti mediena. 1792 m. Rusnei suteikta teisė rengti savaitinį turgų ir laikyti keltą per Atmatą. Po 1816 m. Rusnės dvare pastatytas malūnas, atidaryta kepykla, virvių vijkla, veikė alaus darykla, degtinės varykla, nendrynų nuoma, žvejyba. 1810 m. įrengta vandens matavimo

ŠILUTĖ LUTHERAN CHURCH

📍 55.342857, 21.466889

Due to the intensive expansion of the settlement of Šilokarčema (Šilutė since 1923), locals and inhabitants of the nearest villages wanted to build a church in Šilokarčema and establish a new parish. In 1910, the owner of the homestead Hugo Scheu addressed the Evangelical Consistory of East Prussia, asking to separate Šilokarčema and the nearest villages from the parish of Verdainė and form a new one. His idea was supported by the county governor Heinrich Peters. H. Šojus donated an 80-m wide and 95-m long plot of land to build a church and a rectory. Ludwig Friedrich Theodor Eicke, then-second priest of Verdainė Parish, was appointed to be the first priest of the parish.

In 1914, with the outbreak of World War I, the construction of the church was stopped and resumed only in 1924. Three bells were ordered at the Thuringian foundry, in search for artists who could properly decorate the interior of the church. The contract was signed with Richard Pfeiffer, a professor at the Royal Academy of Arts. On November 10, 1926, on the birthday of Martynas Luther, the new church (now Lietuvininkų St. 21) was solemnly consecrated. The house of prayer was impressive: a 50-m tall tower fitted with three bells and a tower clock donated by the city board, with dials mounted on the east, south, and west sides. The clock is considered to be the largest in Lithuania: its dial has a diameter of 2.5 m. The clock-work was constructed at a Berlin large-scale clock factory. The Church of Šilokarčema was considered one of the most beautiful Evangelical Lutheran churches in East Prussia. It did not suffer during World War II. The post-war Evangelical Lutheran community of Šilutė was officially registered on August 27, 1948. Currently, the parish has about 430 believers⁴⁸.

HISTORY OF RUSNĖ

📍 55.298616, 21.379088

The name of the largest island in Lithuania was first mentioned in written sources in 1366, when the German Order gradually began to establish itself in the seaside and the Curonian Lagoon region.

About 1386–1388, the description of the Crusaders' military routes mentioned the route from Rasytė Castle via Rusnė to Medininkai (now Varniai). In 1419, a church was built, a parish was founded. From 1448,

⁴⁸ Country guide. Šilutė Evangelical Lutheran Church. Retrieved from: <http://www.krastogidas.lt/objektai/476-silutes-evangeliku-liuteronu-baznycia>

Rusnė apie 1670 m. (Berlyno valstybinė biblioteka – Prūsijos kultūros paveldas)

Rusnė about 1670 (Berlin State Library – Prussian Cultural Heritage)

stotis, 1833 m. atidaryta vaistinė. 1825 m. gyvenvietėje buvo 68 proc., 1912 – 60,3 proc. lietuviškai kalbančių gyventojų. Nuo XIX a. vidurio pradėtos statyti garinės lentpjūvės. 1864 m. įsteigta skolinamoji taupomoji draugija, 1872 m. nutiestas plentas į Šilokarčemą (dabar Šilutė), 1873 m. įrengtas telegrafas. XIX a. 2 pusėje Rusnėje veikė keli knygynai, bibliotekos, knygrišklos, 1907–1914 m. ėjo laikraštis Gemeindebote für das Kirchspiel Russ. Nuo 1891 m. Rusnė – valsčiaus centras. 1913 m. įvesta elektra, 1912–1914 m. per Atmatą pastatytas tiltas (1944 susprogdintas, 1974 atstatytas). 1923 m. Klaipėdos kraštą su Rusne prijungus prie Lietuvos veikė muitinė, žuvų rūkykla, gyventojai vertėsi žvejyba. 1939 Rusnė kartu su Klaipėdos kraštu užgrobė nacių Vokietija, 1944 spalio mėn. per SSRS–Vokietijos karą beveik visi gyventojai iš miestelio pasitraukė su Vokietijos kariuomene. Po karo Rusnėje įsikūrė gyventojai iš kitų Lietuvos rajonų. 1946 m. Rusnei suteiktos miesto teisės, įkurtas žuvų priėmimo kombinatas, 1948 m. įkurta E. Telmano žvejų artelė, nuo 1959 m. – Rusnės žuvininkystės ūkis. 1988 m. buvo žvejybos uostas su laivų remonto įmone, žuvų apdirbimo įmone, ichtiologijos laboratorija, meteorologijos stotis. Nuo 1967 m. miestui administraciniu atžvilgiu priklausė

Rusnės sala (Pamario švyturių kelias)

Rusnė Island (Pomeranian Lighthouse Road)

there was a tavern there. From 1525, Rusnė had belonged to the Principality of Prussia, from 1701 – to the Kingdom of Prussia, from 1871 – the German Empire. In 1540, there were 56 families living there. From 1553, there was a parish school. Exchanges of goods took place through Rusnė with Karaliaučiai, Klaipėda, Tilžė and nearby towns, and fish was exported from Rusnė. In 1674, a dairy and a brewery were established. In the second half of the 19th century, Rusnė began to expand when wood began to be shipped from Greater Lithuania to Klaipėda. In 1792, Rusne was given the right to hold a weekly market and run a ferry through Atmata. After 1816, a mill was built in the homestead of Rusnė, a bakery, a rope winder, a brewery, a vodka distillery, reed rental and fishery were opened. In 1810, a water measuring station was installed, a pharmacy opened in 1833. In 1825, there was 68 percent of Lithuanian-speaking population in the settlement, in 1912 – 60.3 percent. The construction of steam sawmills commenced in the middle of the 19th century. Lending Savings Society was established in 1872. A road to Šilokarčema (now Šilutė) was built in 1873 equipped with a telegraph. In the second half of 19th century, there were several bookstores, libraries, bookbinders in Rusne. Rusnė has been the center of the district since 1891. Electricity was introduced in 1913, a bridge was built over the Atmata in 1912–1914 (blown up in 1944, reconstructed in 1974). In 1923, after the Klaipėda region was integrated into Rusne and Lithuania, there was a customs office, a fish smokehouse, and the residents were engaged in fishing. In 1939, Rusnė together with the Klaipėda region was captured by Nazi Germany, in October 1944, during the USSR-German war, almost all the inhabitants withdrew from the town with the German

visa Rusnės sala. Nuo 1997 Rusnė vėl vadina ma miesteliu. 2005 patvirtintas Rusnės herbas. 1815 m. buvo 1997, 1970 m. – 2999 gyventojai, o 2019 m. – 1480 gyventojai⁵³.

UOSTADVARIS IR ŠVYTURYS

📍 55.343087, 21.321128

Uostadvaris – Rusnės saloje, prie Atmatos upės. Išlikusi XX a. pradžios vandens kėlimo stotis. Uostadvario vandens kėlimo stotis su garo turbina 1907-aisiais metais buvo pastatyta ant vaizdingo Vilkinės upės kranto. Ši turbina susiurbdavo pievų vandens perteklių ir išleisdavo jį į Atmatos upę. Garo turbina sukdamo milžinišką veleną ir taip pumpuodavo vandenį iš potvynio apsemtų pievų. Tai pirmasis tokios paskirties statinys visoje Lietuvoje, tad jis ne tik technikos istorijos paminklas, bet ir itin vertingas objektas architektūros istorijai.

Šiuo metu veikia Šilutės polderių muziejus, kuriame galima sužinoti kaip nuo seno kovota su vandens pertekliumi ir potvynių grėsme. Nors 1970-aisiais metais buvo įrengta šiuolaikiška, elektra varoma siurblinė, kuri dabar naudojama potvynių metu, senoji Uostadvario vandens kėlimo stotis neprarado savo reikšmės. Vandens kėlimo stoties kompleksas yra valstybės saugoma kultūros vertybė.

Uostadvaryje yra išlikęs XIX a. pabaigos Uostadvario švyturys, kuris dabar neveikia, yra tik kaip apžvalgos aikštelė. Švyturio aukštis 18 m, sujungtas su švyturio buvusio sargo gyvenamuoju namu. Dabar tai technikos istorijos paminklas, navigacijai nebenaudojamas, yra puikus Rusnės ir Minijos apylinkių apžvalgos bokštas⁵⁴.

AUKŠTUMALĖS AUKŠTAPELKĖ

📍 55.387981, 21.352358

Pelkė unikali savo prigimtimi – tai deltinio tipo atvira aukštapelkė, o vandeniui ji pasipildo ne tik iš kritulių, bet dar ir iš potvynių. Aukštumalės pelkė – pirmoji pasaulyje mokslinėje monografijoje aprašyta aukštapelkė. Ją pirmasis sistemiškai ištyrė vokiečių mokslininkas geografas A. Vėberis (vok. A. Weber), ir 1902 m. buvo išleistas mokslinis darbas vokišku pavadinimu „Über die Vegetation

⁵³ Visuotinė lietuvių enciklopedija. Rusnė. Retrieved from: <https://www.vle.lt/Straipsnis/Rusne-105378>

⁵⁴ Pamatyk Lietuvoje. Retrieved from: <https://www.pamatyklietuvoje.lt/details/uostadvario-senoji-vandens-kelimo-stotis/2406>
<http://www.turistopasaulis.lt/uostadvario-svyturys-ir-vandens-kelimo-stotis/#.XsZC12gzblU>

Uostadvario švyturys (Pamaro švyturių kelias)

Uostadvaris lighthouse (Pomeranian Lighthouse Road)

army. After the war, residents from other parts of Lithuania settled in Rusne. In 1946, Rusne was granted city rights, a fish-receiving plant was established in 1948, E. Telman's fishermen's artery was founded in 1959. Rusnė fishery farm. In 1988 was a fishing port with a ship-repairing yard, a fish processing company, an ichthyology laboratory, a meteorological station. Since 1967, the city has administratively owned the whole island of Rusnė. Since 1997, Rusnė has been called a city again. In 2005, the coat of arms of Rusnė was approved. There were 1997 inhabitants in 1815, 2999 in 1970, and 1480 in 2019⁴⁹.

PORT AND LIGHTHOUSE

📍 55.343087, 21.321128

Uostadvaris is on Rusnė Island, by the Atmata River. A water lifting station launched in the 20th century has survived here. Uostadvaris water lifting station with a steam turbine was built in 1907 on the picturesque bank of the Vilkinė River. This turbine sucked excess water from the meadows and discharged it into the Atmata River. The steam turbine spun a giant shaft and thus pumped water off the flooded meadows. It is the first building of this purpose in Lithuania, so it is not only a technical monument, but also an extremely valuable site in terms of history of architecture.

Currently, the Šilutė Polder Museum is open, where you can learn how to deal with the excess of water and the threat of floods for a long time. Although a modern, electric pumping station was installed in the 1970s and is now used during floods, the old Uostadvaris water lifting station has not lost its significance. The water

⁴⁹ Universal Lithuanian encyclopedia. Rusnė. Retrieved from: <https://www.vle.lt/Straipsnis/Rusne-105378>

und Entstehung des Hochmoors von Augstumal im Memeldelta mit vergleichenden Ausblicken auf andere Hochmoore der Erde". Šio mokslo darbo pagrindu Europoje ir pasaulyje buvo suformuoti pelkėtyros kaip telmologijos mokslo pagrindai. Telmologija yra gamtinės geografijos šaka.

Vakarinė aukštapelkės dalis nuo 1995 m. paskelbta Aukštumalės telmologiniu draustiniu. Draustinis įsteigtas siekiant išsaugoti ir atkurti Aukštumalės pelkinę ekosistemą, pasižyminčią ežerokšnių kompleksais, vertingomis nykstančių augalų ir gyvūnų buveinėmis. Ši aukštapelkė, kaip ir visa Nemuno deltos regioninio parko teritorija, įrašyta į Ramsaro konvencijos tarptautinės svarbos teritorijų ir NATURA 2000 saugomų teritorijų sąrašą.

Aukštumalės kūrgrinda vingiuojantis, pažintinis takas buvo nutiestas dar XVIII a. ir jungė keletą, dabar jau nebeegzistuojančių, pelkinių kaimų. Šiandien takas keliautojus vilioja pelkinių ežerėlių akimis, spanguolynais, kreivomis nykštukinėmis pušaitėmis.

Pelkėje yra aptiktos 78 vabzdžių, 6 varliagyvių, 5 roplių rūšys. Paukščių perėjimo metu stebimos 88 rūšys⁵⁵.

MINIJOS KAIMAS

📍 55.359366, 21.280616

Minijos kaime, kuris dažnai vadinamas Lietuvos Venecija, pagrindinę gatvę atstoja Minijos upė. Šis urbanistinis paminklas šaltiniuose yra minimas nuo 1540 metų ir iki šiol išliko unikalia vieta, kur skirtingų krantų gyventojai susisiektų tik vandens transportu, nes tilto per Minijos upę čia nėra. Kaime galima išvysti Mažajai Lietuvai būdingus mūrinius ir medinius pastatus, kurie pagrindiniu fasadu yra atgręžti į upės pusę, o prie kiekvieno namo įrengtos prieplaukos valtims.

Daugelį šimtmečių Minijos kaimo gyventojų pagrindinis verslas buvo žvejyba, o žiemą vertėsi poledine žūkle arba kirsdavo medžius užšalusiuose raistuose, pjaudavo nendres Kiaupo įlankoje. Kuršmarių pakrančių nendrės buvo populiari prekė visuose Rytprūsiuose, todėl nendrių kirtimas ir pardavimas tuomet buvo pelningas užsiėmimas. Dabar Minijos kaime teikiamos vandens ir kaimo turizmo paslaugos, kurias teikia tiek vietiniai, tiek

Aukštumalės pelkė rudenį. Autorių nuotr.

Aukštumalė upland moor. Photo by the authors.

lifting station complex is a cultural property protected by the state.

Survived in Uostadvaris since the 19th c. The Uostadvaris lighthouse, which is no longer in operation, is just like an observation deck. The lighthouse is 18 m high, connected to the residential house of the former keeper of the lighthouse. Now it is a technical monument, no longer used for navigation, it is a great observation tower of Rusnė and Minija districts⁵⁰.

AUKŠTUMALĖ UPLAND MOOR

📍 55.387981, 21.352358

The wetland is unique in its nature – it is a delta-type open upland moor, and is filled with water not only from precipitation, but also from floods. Aukštumalė wetland is the first highland moor described in a scientific monograph in the world. It was first systematically studied by A. Weber, German scientist and geographer in 1902. A research article was published under the German title "Über die Vegetation und Entstehung des Hochmoors von Augstumal im Memeldelta mit vergleichenden Ausblicken auf andere Hochmoore der Erde". On the basis of this research paper, the basics of wetland science as a telmology were formed in Europe and in the world. Telmology is a branch of natural geography.

The western part of the upland moor was declared Aukštumalė Telmological Reserve in 1995. The reserve was established in order to preserve and restore the wetland ecosystem of Aukštumalė, which is characterized by bank complexes, valuable habitats of endangered plants and animals. This upland bog, like the

⁵⁵ Aukštumala. Retrieved from: <http://www.aukstumala.lt/aukstumalos-aukstapelke/https://www.pamatyklietuvoje.lt/details/aukstumalos-pazintinis-takas/4327>

⁵⁰ See in Lithuania. Retrieved from: <https://www.pamatyklietuvoje.lt/details/uostadvario-senoji-vandens-kelimo-stotis/2406>
<http://www.turistopasaulis.lt/uostadvario-svyturyrs-ir-vandens-kelimo-stotis/#.XsZC12gzblU>

*Minijos kaimas (Pamario švyturių kelias)**Minija village (Pomeranian Lighthouse Road)**Kintai (Lietuvos turizmas)**Kintai (Lithuanian tourism)*

naujai atsikėlę gyventojai. Per pastarąjį dešimtmetį dėl naujakurių, kito kaimo namų urbanistika. Vis daugiau galima pastebėti rekonstruotų namų, kurie labiau atspindi Kuršių nerijos, ypač Nidos, senųjų pastatų architektūrinės tradicijas⁵⁶.

KINTAI

📍 55.421281, 21.263561

Kintai ėmė kurtis XVI a., 1540 m. minima Blažio Kinto sodyba Ventės apylinkėse. Priklausė Jociškių dvarui. Yra duomenų, kad jau 1550 m. čia buvo maldos namai. 1705 m. pastatyta Kintų evangelikų liuteronų bažnyčia. Netoli Kintų gyveno žvejybos inspektorius, anglų kilmės pirklys Vilhelmas Berbomas, 1844 m. įvedęs Kuršių marių žvejų laivų žymėjimą vėtrungėse. Tokių puošnių ir savitų vėtrungių nebuvo nei Europoje, nei kitur pasaulyje. 1965 m. vokiečių kraštotyrininkas ir mažosios architektūros tyrinėtojas Hansas Vodė (vok. Hans Woede) savo knygoje vokiečių kalba „Kuršmarių vėtrungės“, tai patvirtino.

1888-1892 m. Kintuose gyveno ir dirbo žymus lietuvių rašytojas ir filosofas Vyduanas. Kintai Vyduono gyvenime turėjo įtakos tolimesnei jo veiklai. Baigęs Ragainės mokytojų seminariją atvyko

⁵⁶ Turisto pasaulis. Retrieved from: http://www.turistopasaulis.lt/minges-minijos-kaimas/#.XsZa_mgzblU

entire territory of the Nemunas Delta Regional Park, is included in the list of Ramsar Convention sites of international importance and NATURA 2000 protected areas.

The wandering cognitive trail winding through the highlands was built in the 18th century and connected several marsh villages that no longer exist. Today, the trail attracts travelers with the eyes of swamp lakes, cranberries and curved dwarf pine trees.

78 species of insects, 6 amphibians and 5 reptiles have been found in the swamp. 88 species are observed during bird migration⁵¹.

MINIJA VILLAGE

📍 55.359366, 21.280616

In the village of Minija, often called Venice of Lithuania, the main street is represented by the river Minija. This urban monument has been mentioned in information sources since 1540 and has so far remained a unique place where residents of different shores are only connected by water transport, as there is no bridge over the Minija River here. In the village you can see the brick and wooden buildings typical of Lithuania Minor, which face the river with the main façade, and there are marinas for boats next to each house.

For many centuries, the main business of the people of Minija village was fishing, and in the winter they were

⁵¹ Upland. Retrieved from: <http://www.aukstumala.lt/aukstumas-aukstapelke/https://www.pamatyklietuvoje.lt/details/aukstumas-pazintinis-takas/4327>

Informacija apie Kintų
Vidūno kultūros centrą
Information about Kintai
Vidūnas Cultural Center

Information

Kintai 1796-1802
(Berlyno valstybinė biblioteka – Prūsijos kultūros paveldas)

Kintai in 1796-1802.
Berlin State Library – Prussian Cultural Heritage)

dirbti mokytojų į Kintų mokyklą. Atvyko sirgdamas tada neišgydoma plaučių džiova. Seno gydytojo patartas, darė kvėpavimo pratimus, vaikščiojo po pamario pušynus, tinkamai maitinosi, tapo vegetaru, pasveiko Kintuose.

1937 m. Kintuose veikė privati lietuvių mokykla., kurioje mokėsi 22 mokiniai. Prie Kintų bažnyčios buvo pastatytas obeliskas su pavardėmis Pirmajame pasauliniame kare parapiljiečiams atminti.

Kintai labai nukentėjo per Antrąjį pasaulinį karą ir sovietmečiu (sunaikinta 75 proc. senųjų pastatų). Pasikeitė gyventojai – pasitraukus į Vakarus lietuvininkams ir vokiečiams, juos pakeitė atvykėliai iš įvairių Lietuvos vietovių. 1951 m. buvo nukastas Kintų piliakalnis.

1948 m. Kintų evangelikų liuteronų bažnyčia buv. LTSR vietinės valdžios paversta sandėliu, ir tik 1990 m. buvo grąžinta tikintiesiems katalikams, vėliau buvo perduota evangelikams liuteronams.

Kintuose įkurtas Vydūno memorialinis muziejus, kuriame galima pagilinti žinias apie Mažosios Lietuvos praeitį ir apžiūrėti unikalų eksponatą – Vydūno arfą.

Kintai – svarbi kultūros renginių vieta pamaryje. Kintų rezidencijoje organizuojami menininkų plenerai, meno ir muzikos festivaliai. Veikia Kintų kaitų klubas, įkurta Kintų prieplauka.

engaged in ice fishing or felling trees in frozen logs, cutting reeds in Kniapuas Bay. Reeds from the Curonian Spit were a popular commodity in all of East Prussia, so felling and selling reeds was a lucrative occupation at the time. Water and rural tourism services are now provided in the village of Minija by both locals and newcomers. Over the past decade, due to the settlers, the urbanization of another country house, you can see the architectural traditions of the reconstructed houses, which more closely reflect the old buildings of the Curonian Spit, especially Nida⁵².

KINTAI

📍 55.421281, 21.263561

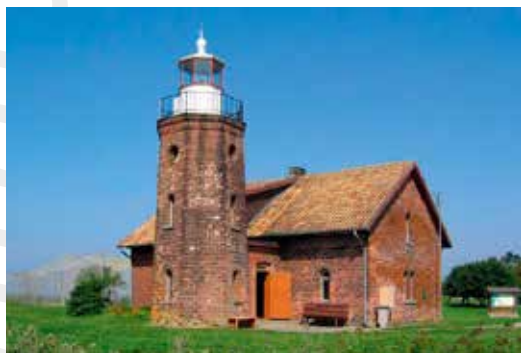
Kintai began to develop in the 16th century, in 1540 in the homestead of Blažis Kintas in the vicinity of Ventė that belonged to Jociškiai manor. There is evidence that there was a house of prayer here as early as in 1550. In 1705 the Kintai Evangelical Lutheran Church was built in Wilhelm Beerbohm, a fisherman's inspector and an English merchant, who lived near Kintai. In 1844, marking of Curonian Lagoon fishing vessels was introduced in their weather vanes. There were no such ornate and unique weather vanes in Europe or anywhere else in the world. In 1965, Hans Woede, a German local historian

⁵² The world of tourism. Retrieved from: http://www.turistopasaulis.lt/minges-minijos-kaimas/#.XsZa_mgzblU

Kintų didžioji tuja (Pamatyk Lietuvoje)

Kintai Giant Thuja (See in Lithuania)

Ventės švyturys. Autorių nuotr.

Ventė lighthouse. Photo by the authors.

KINTŲ DIDŽIOJI TUJA

📍 55,423972, 21,25738

Prie Kintų girininkijos augantis gamtos paminklas. Europoje didesnė tuja žinoma tik Šveicarijoje. Tikslus tujos amžius nėra žinomas, nes medis dvikamienis ir pagal rievės amžiaus nustatyti negalima. Žinoma, kad girininkijos pastatas buvo statomas 1902-1912 metais. Spėjama, kad tada ir buvo pasodinta Didžioji tuja, kurią apie 1927 m. galėjo pasodinti naujai paskirtas girininkas. Tujos kamieno apimtis 1,3 m aukštyje yra 3,66 m. Tujos aukštis 19,8 m. Saugomu gamtos paminklu paskelbta 1968 m⁵⁷.

⁵⁷ Pamatyk Lietuvoje. Didžioji Kintų Tuja. Retrieved from: <https://www.pamatyklietuvoje.lt/details/didzioji-kintu-tuja/3900>

Ventės ragas (Pamaro švyturių kelias)

Cape Ventė (Pomeranian Lighthouse Road)

and researcher of small architecture, confirmed this fact in his book "Curonian Spit" in German.

In 1888–1892, famous Lithuanian writer and philosopher Vydūnas lived and worked in Kintai. Changes in Vydūnas' life influenced his further activities. After graduating from Ragainė Teachers' Seminary, teachers came to Kintai School to work. He arrived ill suffering from incurable lung dryness. On the advice of an old doctor, he did breathing exercises, walked along the pine forests of the coast, ate properly, became a vegetarian, and finally recovered in Kintai.

In 1937, there was a private Lithuanian school in Kintai, where 22 students studied. An obelisk with surnames was erected near the Kintai church in memory of the parishioners in World War I.

Kintai was damaged considerably during World War II and the Soviet era (75% of old buildings were destroyed). The population changed – when Lithuanians and Germans left for the West, they were replaced by visitors from various parts of Lithuania. In 1951, the mound of Kintai was excavated.

In 1948, Kintai Evangelical Lutheran Church was turned into a warehouse by the local authorities of the LSSR, and only in 1990 it was returned to the faithful Catholics and later handed over to the Evangelical Lutherans.

The Vydūnas Memorial Museum was established in Kintai, where you can deepen your knowledge about the past of Lithuania Minor and see a unique exhibit – the Vydūnas Harp.

Kintai is an important place for cultural events on the coast. The residence of Kintai hosts plein airs, art and music festivals. There is a Kintai change club, Kintai pier was built.

VENTĖS RAGAS IR VENTĖS ŠVYTURYS

📍 55.342602, 21.185337

Ventės ragas – pusiasalis prie Kuršių marių, netoli Nemuno upės žiočių, į Pietus nuo Ventės gyvenvietės. Rago ilgis siekia 5,5 km, plotis 2,2 km. 1975–1986 m. rekonstruotas Ventės ragas, jo smaigalys. Krantai buvo sutvirtinti ir paaukštinti, išgrįsti akmenimis. Pastatytas 250 m molas, kuris baigiantis žiemai atlieka ledlaužio funkcijas. Šie darbai padėjo sustabdyti Ventės rago pusiasalio nykimo procesą.

Ventės švyturys seniausias iš septynių Lietuvoje esančių švyturių. Pastatytas 1863 m. Pirmasis medinis švyturys Ventės rage buvo pastatytas dar 1837 m. Jis buvo apšviečiamas alyva kūrenama lempa. Dabartinis raudonų plytų mūrinis švyturys pastatytas 1852 m. Jo aukštis yra 11 m. Šis orientyras turėjo itin didelę istorinę, architektūrinę ir techninę vertę, todėl įrašytas į Lietuvos Respublikos nekilnojamojų kultūros vertybių registrą. Į švyturio apžvalgos aikštelę veda seni geležiniai, papuošti originaliais ornamentais laiptai. Į Ventės rago švyturį leidžiama laisvai lipti ir pasižvalgyti.

Anksčiau laivams ir sieliams ši vieta buvusi labai pavojinga, čia suduždavo nemažai laivų. Dabar Ventės švyturys atlieka daugiau simbolinę reikšmę, nes laivyba Kuršių mariose nėra intensyvi.

1929 m. Ventės rage profesorius Tadas Ivanauskas įkūrė paukščių žiedavimo stotį, kuri veikia iki šiol (XIX a. pabaigoje paukščių žiedavimo stotis „Fringilla“ buvo įkurta Rasytėje (rus. Рыбаčьи) Kuršių nerijoje, kuri dabar priklauso Rusijos Federacijai). Čia yra pagrindinis Lietuvoje paukščių migracijos kelias.

GIANT THUJA OF KINTAI

📍 55.423972, 21.25738

A natural monument growing near Kintai forest district. In Europe, giant thuja is known only in Switzerland. The exact age of the thuja is not known, as the tree is dicotyledonous and the age of the grooves cannot be determined. It is known that the forest district building was built in 1902–1912. It is believed that the Giant Thuja was planted at that time. It could have been planted by a newly appointed forester. The circumference of the thuja trunk at a height of 1.3 m is 3.66 m. The thuja is 19.8 m high. It was declared a protected natural monument in 1968⁵³.

VENTĖ HORN AND VENTĖ LIGHTHOUSE

📍 55.342602, 21.185337

Cape Ventė is a peninsula near the Curonian Lagoon, near the mouth of the Nemunas River, south of Ventė settlement. The length of the cape is 5.5 km and the width is 2.2 km. In 1975–1986 Ventė cape with its spike was reconstructed. The shores were fortified and raised, paved with stones. A 250 m pier was built, which performs ice-breaking functions at the end of winter. These works helped to stop the process of extinction of the Ventė Cape peninsula.

Ventė lighthouse is the oldest of seven lighthouses in Lithuania. Built in 1863. The first wooden lighthouse at Ventė Cape was built in 1837. It was illuminated using an oil-fired lamp. The current red brick lighthouse was built in 1852. Its height is 11 m. This landmark had a very high historical, architectural and technical value, therefore it was entered in the Register

⁵³ See in Lithuania. Great Thuja of Kintai. Retrieved from: <https://www.pamatyklietuvoje.lt/details/didzioji-kintu-tuja/3900>

Ventės ragas (Pamario švyturių kelias)

Cape Ventė (Pomeranian Lighthouse Road)

Pradžioje paukščiai buvo gaudomi užmetant tinklus ant krūmų ir į juos įvarant paukščius. 1959 m. pastatytos specialios gaudyklės. Nuo 1962 m. stoties darbuotojai Kuršių nerijoje pastatė gaudyklę ir ėmė ten žieduoti migruojančius paukščius. 1978 m. Ventės Rago pastatyta didžioji paukščių gaudyklė, kuri buvo iškeliamą į 25 metrų aukštį. 1982 m. tuometinis stoties vedėjas Leonas Jezerskas sukūrė naujo tipo – zigzaginę gaudyklę į kurią paukščiai patekdavo tiek iš vienos, tiek ir iš kitos pusės. Čia veikia ornitologijos muziejus. Lankytojai gali susipažinti su Kuršių marių gamtovaizdžiu, augmenija, gyvūnija⁵⁸.

⁵⁸ Turisto pasaulis. Retrieved from: <http://www.turistopasaulis.lt/ventes-ragas/#.XsoWxWgzblU>

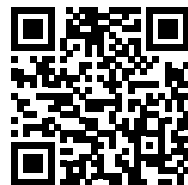
Prie jūros. Ventė. Retrieved from: <https://www.priejuros.lt/lt/kurortas/vente/>

Pamatyk Lietuvoje. Ventės rago švytury. Retrieved from: <https://www.pamatyklietuvoje.lt/details/ventes-rago-svytury/596>

Projektas «Pamario švyturių kelias» Daugiau: <http://svyturiukelias.lt/apie>

**Informacija turistams.
Rusnės sala**

**Tourist information.
Rusnė Island**

Information

of Immovable Cultural Property of the Republic of Lithuania. An old iron staircase decorated with original ornaments leads to the lighthouse observation deck. It is allowed to freely enter and look at the Ventė Cape lighthouse.

In the past, this place was very dangerous for ships and souls, and a number of ships were wrecked here. Now the Ventė lighthouse has a more symbolic meaning, because navigation in the Curonian Lagoon is not intensive.

In 1929, Professor Tadas Ivanauskas founded the Bird Ringing Station, which still operates today (at the end of the 19th century, the Fringilla Bird Ringing Station was established in Rasytė (Russian: Rybachy) in the Curonian Spit, which now belongs to the Russian Federation). Here is the main bird migration route in Lithuania.

In the beginning, the birds were caught by throwing nets on the bushes and inserting the birds into them. In 1959, special traps were made. In 1962, the station staff built a trap in the Curonian Spit and began ringing migratory birds there. In 1978, a large bird trap was built in Ventė Rage, which was raised to a height of 25 meters. In 1982, Leonas Jezerskas, then-head of the station, created a new type – a zigzag trap where birds entered from both sides. There is an ornithological museum here. Visitors can get acquainted with the landscape, flora and fauna of the Curonian Lagoon⁵⁴.

⁵⁴ The world of tourism. Retrieved from: <http://www.turistopasaulis.lt/ventes-ragas/#.XsoWxWgzblU>

Near the sea. Retrieved from: [https://www.priejuros.lt/lt/kurortas/vente/See in Lithuania. Ventė Cape Lighthouse](https://www.priejuros.lt/lt/kurortas/vente/See%20in%20Lithuania.%20Ventė%20Cape%20Lighthouse). Retrieved from: <https://www.pamatyklietuvoje.lt/details/ventes-rago-svytury/596>

Project «Pomeranian Lighthouse Road» Daugiau: <http://svyturiukelias.lt/apie>

Hugo Šojaus dvaras

Hugo Scheu Manor

HUGO ŠOJAUS DVARAS

📍 55.340946, 21.460153

Šilutės mieste yra įspūdingas H. Šojaus dvaras. Tai elegantiškas vėlyvojo klasicizmo bei istorizmo architektūrinis kūrinys su subtiliu, Pamario kraštui būdingu, dekoru. Dvaras apsuptas angliško stiliaus parko, kuriame gausu vešlios augmenijos, šalia teka Šyšos upė. Klasicistinis dvaras pastatytas dar 1721 m. tačiau ėmė klestėti tuomet, kai jį įsigijo dvarininkas Hugo Šojus, kuris ypatingai nusipelnė viso miesto gerovei. Matydamas, kaip, dėl pramonės revoliucijos, greitai nyksta vertingos tradicijos ir verslai, savo dvaro rūmų dviejuose kambariuose jis pradėjo kaupti Klaipėdos krašto etnografinę medžiagą bei rinkti tautosaką. Dvarininkas sukaupė gausybę unikalių etnografinių baldų, drabužių, dokumentų, spaudinių ir žemėlapių. Taip gimė pirmasis Klaipėdos krašto muziejus.

H. Šojaus dėka dvaras įgavo patrauklaus ir reprezentatyvaus ūkio įvaizdį. Po dvarininko mirties 1937 m. dvarą paveldėjo anūkas Verneris Šojus (vok. Werner Scheu), kuris 1944 m. rudinį, artėjant karo frontui, palikęs dvarą, su šeima pasitraukė į Vokietiją. 1945 m. dvaras, smarkiai nukentėjęs nuo jame kurį laiką stovėjusių sovietinės armijos dalinių. Vėliau buvo nacionalizuotas ir paverstas Šilutės rajono vykdomojo komiteto pagalbinio ūkiu.

HUGO SCHEU MANOR

📍 55.340946, 21.460153

The manor of H. Scheu is impressive in Šilutė. It is an elegant architectural work of late classicism and historicism with a subtle decor typical of the Pomeranian region. The manor is surrounded by an English-style park rich in lush vegetation and the Šyša River flows nearby. The classicist manor was built in 1721 but began to flourish after it was acquired by landowner Hugo Scheu, who deserved special merit for the well-being of the entire city. Witnessing how rapid valuable traditions and businesses were disappearing due to the industrial revolution, he began to accumulate ethnographic material of the Klaipėda region and collect folklore in two rooms of his manor house. The landlord amassed a wealth of unique ethnographic furniture, clothing, documents, prints and maps. That was the way the first museum of the Klaipėda region was born.

Thanks to H. Scheu, the manor acquired the image of an attractive and representative farm. After the death of the landlord in 1937, the manor was inherited by his grandson Werner Scheu, who left the manor as the war front approached in the autumn of 1944 and left for Germany with his family. In 1945, the manor was badly damaged by the Soviet army units that had been standing there for some time. It was later nationalized and transformed into an auxiliary farm of the Šilutė District Executive Committee.

Šį projektą finansuoja
Europos Sąjunga
ir Rusijos Federacija

LIETUVA - RUSIJA
CBC 2014-2020

Bendras paveldas Kuršių mariose: nuo ypatingo iki žinomo (CrossHeritage)

Šį projektą finansuoja Europos Sąjunga ir Rusijos Federacija.

Europos Sąjungą sudaro 27 valstybės narės, kurios nusprendė palaipsniui susieti savo žinias, išteklius ir likimus. Kartu per daugiau nei 50 metų plėtros laikotarpį jos sukūrė stabilumo, demokratijos ir tvaraus vystymosi teritoriją, išlaikydamos kultūrinę įvairovę, toleranciją ir individualias laisves. Europos Sąjunga yra įsipareigojusi dalytis savo laimėjimais ir vertybėmis su šalimis ir tautomis už jos ribų.

Rusijos Federacija dalyvauja Rusijos ir ES tarpvalstybinio bendradarbiavimo per sieną programose vienodomis ir abipusiai naudingomis sąlygomis nuo 2007 metų. Finansinis Rusijos Federacijos įnašas į bendradarbiavimo per sieną (BPS) programas teikiamas iš Rusijos Federacijos federacinio biudžeto. Bendradarbiavimas su Lietuva, Lenkija, Latvija, Estija, Suomija, Švedija ir Norvegija pagal BPS programas pasirodė esąs veiksmingas regiono klestėjimo skatinimo instrumentas. Priemonės, įgyvendinamos pagal BPS programas, atitinka ir atliepia nacionalinius ir regioninius Rusijos Federacijos socialinės ir ekonominės plėtros ir strateginio planavimo dokumentus.

2014-2020 m. Lietuvos ir Rusijos bendradarbiavimo per sieną programa parengta pagal Europos kaimynystės priemonę yra finansuojama Europos Sąjungos ir usijos Federacijos. Programa skatina ir plečia bendradarbiavimą per sieną tarp Lietuvos ir Rusijos pasienio regionų ir tiesiogiai prisideda prie bendro tikslo – pažangos kuriant bendrą gerovę ir gerą kaimynystę tarp dalyvaujančių šalių.

Project Common Heritage of Curonian Lagoon: from Extraordinary to Familiar («CROSS-HERITAGE») No. LT-RU-1-038

This project is funded by the European Union and the Russian Federation.

The European Union is made up of 27 Member States who have decided to gradually link together their know-how, resources and destinies. Together, during a period of enlargement of more than 50 years, they have built a zone of stability, democracy and sustainable development whilst maintaining cultural diversity, tolerance and individual freedoms. The European Union is committed to sharing its achievements and its values with countries and peoples beyond its borders.

The Russian Federation participates in Russia – EU Cross Border Cooperation Programmes on equal and mutually beneficial base since 2007. The financial contribution of the Russian Federation to the CBC Programmes is provided under the Federal Budget of the Russian Federation. The cooperation with Lithuania, Poland, Latvia, Estonia, Finland, Sweden and Norway within the CBC Programmes has proved to be an effective instrument to boost the prosperity of the region. The measures undertaken within the CBC Programmes are in line and correspond to national and regional documents of social and economic development and strategic planning of the Russian Federation.

The Lithuania–Russia Cross-Border Cooperation Programme 2014–2020 has been developed within the framework of the European Neighbourhood Instrument and is being co-financed by the European Union and the Russian Federation. The Programme promotes and broadens the cross-border cooperation between the border regions of Lithuania and Russia and directly contributes to the overall objective of progress towards an area of shared prosperity and good neighbourliness between the involved countries.

Lined area for writing, consisting of 20 horizontal lines.

**Paveldas
Kuršių mariose:
nuo ypatingo
iki žinomo**

Almanachas
2021

**Heritage
of Curonian Lagoon:
from Extraordinary
to Familiar**

Almanac
2021

Redaktorius:
Nikolai Belov

Mokslinė grupė:
Elena Kropinova
Anna Belova
Anastasija Skrebcova
Aleksandra Batuchina

Vertėjai:
Viktorija Oleinikova
Aleksandra Batuchina
Eduardas Spiriajevas

Sudarytojas:
Ilja Dementjev

Dizainas:
Aleksandras Kastorny

Editor:
Nikolay Belov

Scientific edition:
Elena Kropinova
Anna Belova
Anastasia Skrebtsova
Aleksandra Batukhina

Translators:
Viktorija Oleynikova
Aleksandra Batukhina
Eduardas Spiriajevas

Proofreader:
Ilya Dementyev

Design:
Aleksandr Kastorny

Printed in a typography STANDART IMPRESSA (Lithuania)

Atstovas Rusijos Federacijoje „VIA Kaliningrad ltd“

Telefonas: +7 4012 77-22-05

www.europe-press.ru

